

**TARİH ÖĞRETİMİNDE SANAL MÜZELERİN KULLANILMASININ
10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TARİH DERSİNE YÖNELİK
TUTUMLARINA VE AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ**

Salih YILDIZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN, 2016

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 2 yıl (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Salih
Soyadı : YILDIZ
Bölümü : Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
İmza :
Teslim tarihi :/06/2016

TEZİN

Türkçe Adı : Tarih Öğretiminde Sanal Müzelerin Kullanılmasının 10. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi

İngilizce Adı : The Effect of Academic Achievement and Attitudes of the 10th Class Students to the History Lesson by Using of Virtual Museums on Teaching History

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakların kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Salih YILDIZ

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Salih YILDIZ tarafından hazırlanan “Tarih Öğretiminde Sanal Müzelerin Kullanılmasının 10. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır KILCAN

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Doç. Dr. Bülent AKBABA

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Togay Seçkin BİRBUDAK

Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 03/06/2016

Bu tezin Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Tahir ATICI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmayı gerçekleştirme sürecinde bana her türlü desteği sağlayan ve öğrenimim boyunca emeklerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK'a; bu çalışmanın şekillenmesinde yol göstericiliğine her zaman ihtiyaç duyduğum danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Bahadır KILCAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezin uygulama safhasında süreci kolaylaştıran değerli öğretmen arkadaşlarıma ve uygulama yaptığım okuldaki değerli öğrencilere, çalışmamdaki desteklerini unutamayacağım kıymetli aileme katkılarından dolayı ayrıca şükranlarımı sunarım.

Haziran, 2016

Salih YILDIZ

TARİH ÖĞRETİMİNDE SANAL MÜZELERİN KULLANILMASININ
10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TARİH DERSİNE YÖNELİK
TUTUMLARINA VE AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Salih YILDIZ
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Haziran 2016

ÖZ

Bu araştırmada; ortaöğretim 10. sınıf tarih dersinde “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin sınıf ortamında sanal müze gezileri kullanılarak yapılan öğretimin öğrenci başarısına ve tarih dersine yönelik tutuma etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada “ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen” tercih edilmiştir. Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Ankara ili, Gölbaşı ilçesinde bulunan özel bir ortaöğretim okulunda öğrenim gören 10/A ve 10/B şubelerindeki öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen tarih dersine yönelik tutum ölçeği ve ilgili üniteye yönelik başarı testi kullanılmıştır. Uygulama bizzat araştırmacı tarafından sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Tezin konusuna ilişkin uygulama alanı olarak, internet ortamında sanal müze ziyareti imkânı sunan belirli müzeler seçilmiştir. Veri toplama aracından elde edilen veriler; SPSS istatistik programında yer alan bağımlı ve bağımsız gruplar için t-testi analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen genel sonuca göre; deney grubu öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumlarında ve üniteye ilişkin başarılarında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Sanal müze gezileri; deney grubu olarak belirlenen 10/A sınıfındaki öğrencilerin akademik başarılarının ve tarih dersine ilişkin tutumlarının artışıında etkili olmuş denebilir.

Bilim Kodu :
Anahtar Kelimeler : Sanal müze, sanal müze gezisi, tarih öğretimi, akademik başarı, tutum.
Sayfa Adedi : 114
Danışman : Yrd. Doç.Dr. Bahadır KILCAN

**THE EFFECT OF ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ATTITUDES
OF THE 10TH CLASS STUDENTS TO THE HISTORY LESSON BY
USING OF VIRTUAL MUSEUMS ON TEACHING HISTORY
(Master's Thesis)**

Salih YILDIZ

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

June 2016

ABSTRACT

In this study; it has aimed to examine the effect on students' achievement and attitudes to the unit of "World Power: The Ottoman Empire (1453-1600)" toward history lesson on 10th grade history lesson in the secondary school using virtual museum tour in the classroom atmosphere. "Pretest-posttest with control group quasi experimental pattern design" has been preferred in this research. The survey has been applied to the students who are studying in the department of 10/A and 10/B in private secondary school in Gölbaşı that is the province of Ankara, in 2015-2016 academic year. The attitude scale to the history lesson and the success test to the relevant unit which developed by the researcher has been used as a data collection tool. The application has been carried out in the classroom environment by the researcher. The certain museums which offer opportunity to visit a virtual museum on the internet environment have been selected for the application area on the subject of the thesis. The data obtained from the data collection tool has been evaluated by the located in SPSS dependent and assessed using t-test for independent groups. According to the general result obtained from the research; it has been observed that a significant difference in achievement related to their attitude and unit for the experimental group students of history lessons. It can be said that virtual museum visits that have became effective for the increasing in their attitudes and the academic success of the students in class 10/A which defined experimental group in history lesson.

Science Code :

Keywords : Virtual museum, virtual museum tours, history teaching, academic achievement, attitude.

Page Number : 114

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Bahadır KILCAN

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM 2	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Türkiye’de Ortaöğretimde Tarih Eğitimi	9
2.2. Türkiye’de Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Eğitimi	10
2.3. Türkiye’de 10. Sınıf Tarih Eğitiminde 14. ve 18. yy Osmanlı Tarihi.....	11
2.4. Müze ve Müzecilik.....	12
2.4.1. Müzenin Tanımı	12
2.4.2. Müzenin Amaçları	13
2.4.3. Müzenin Temel Görevleri	14

2.4.3.1. <i>Toplama</i>	14
2.4.3.2. <i>Koruma</i>	15
2.4.3.3. <i>Belgeleme</i>	15
2.4.3.4. <i>Araştırma</i>	16
2.4.3.5. <i>Sergileme</i>	16
2.4.3.6. <i>Restorasyon</i>	16
2.4.3.7. <i>Eğitim</i>	17
2.4.4. Müze Türleri	17
2.4.4.1. <i>Koleksiyonlarına Göre Müze Türleri</i>	19
2.4.4.1.1. <i>Genel Müzeler</i>	19
2.4.4.1.2. <i>Arkeoloji Müzeleri</i>	19
2.4.4.1.3. <i>Sanat Müzeleri</i>	19
2.4.4.1.4. <i>Etnografya Müzeleri</i>	20
2.4.4.1.5. <i>Tarih Müzeleri</i>	20
2.4.4.1.6. <i>Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri</i>	20
2.4.4.1.7. <i>Bilim ve Teknoloji Müzeleri</i>	20
2.4.4.1.8. <i>Endüstri Müzeleri</i>	21
2.4.4.1.9. <i>Ekonomüzeler</i>	21
2.4.4.2. <i>İdari Bilimlere Göre Müze Türleri</i>	21
2.4.4.2.1. <i>Devlet Müzeleri</i>	21
2.4.4.2.2. <i>Yerel yönetim müzeleri</i>	21
2.4.4.2.3. <i>Üniversite Müzeleri</i>	21
2.4.4.2.4. <i>Askeri Müzeler</i>	22
2.4.4.2.5. <i>Bağımsız veya Özel Müzeler</i>	22
2.4.4.3. <i>Koleksiyonların Bulunduğu Mekânlara Göre Müze Türleri</i>	22
2.4.4.3.1. <i>Açık hava Müzeleri</i>	22
2.4.4.3.2. <i>Anıt Müzeler</i>	22
2.4.4.3.3. <i>Müze Evler</i>	23
2.4.4.4. <i>Hizmet Alanlarına Göre Müzeler</i>	23
2.4.4.4.1. <i>Bölge Müzeleri</i>	23
2.4.4.4.2. <i>Halk müzeleri</i>	23
2.4.4.4.3. <i>Ekomüze</i>	23
2.4.4.5. <i>Diğer Müzeler</i>	23
2.4.4.5.1. <i>Uzmanlık Müzeleri</i>	23

2.4.4.5.2. Çocuk Müzesi.....	24
2.5. Müzeciliğin Tarihi	24
2.5.1. Dünya’da Müzeciliğin Gelişimi	24
2.6. Türkiye’de Müzecilik.....	25
2.6.1. Selçuklu Dönemi	25
2.6.2. Osmanlı Dönemi	26
2.6.3. Cumhuriyet Dönemi	27
2.7. Türkiye’de Özel Müzecilik	30
2.8. Müze Yönetimi.....	31
2.9. Sanal Müzecilik	32
2.9.1. Sanal Müze Türleri.....	33
2.9.1.1. Broşür Müze	33
2.9.1.2. İçerik Müze.....	34
2.9.1.3. Öğretici Müze.....	34
2.9.1.4. Sanal Müze	34
2.9.2. Sanal Müzenin Faydaları.....	35
2.9.3. Türkiye’de Sanal Müzeler	37
2.9.4. Sanal Müzelerde Web Tasarımı.....	38
2.10. Müzecilik ve Eğitim.....	40
2.11. Müzecilik ve Tarih Eğitimi	43
2.12. Müze ve İletişim.....	46
2.13. Müzelerde Bilgi Yönetimi	47

BÖLÜM 3

YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırma Modeli	49
3.2. Çalışma Grubu	51
3.3. Deneysel İşlem Basamakları.....	51
3.4. Araştırmanın Uygulanması	52
3.4.1. Deneysel İşlem Öncesi Süreç	52
3.4.2. Deneysel İşlem Süreci.....	52
3.4.3. Deneysel İşlem Sonrası Süreç	53
3.5. Veri Toplama Araçları.....	53
3.5.1. Başarı Testi	54

3.5.2. Tutum Ölçeği.....	55
3.6. Verilerin Analizi.....	56
BÖLÜM 4	
BULGULAR VE YORUM	57
4.1. Akademik Başarı Testine İlişkin Bulgular	57
4.1.1. Deney ve Kontrol Grupları Öntest Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular.....	57
4.1.2. Deney ve Kontrol Grupları Sontest Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular.....	59
4.1.3. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular.....	60
4.1.4. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular.....	62
4.2. Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular	63
4.2.1. Deney ve Kontrol Grupları Öntest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	63
4.2.2. Deney ve Kontrol Grupları Sontest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	65
4.2.3. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Öntest ve Sontest Tutumları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular.....	66
4.2.4. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Öntest ve Sontest Tutumları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	68
BÖLÜM 5	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
5.1. Sonuçlar	71
5.2. Öneriler	74
KAYNAKÇA	77
EKLER.....	82
Ek 1. Tutum Ölçeği.....	83
Ek 2. Başarı Testi.....	84
Ek 3. Uygulama İçin Alınan İzinler	89
Ek 4. Uygulama Resimleri.....	91

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. UNESCO ’nın Müze Türleri Sınıflandırması	18
Tablo 2. Koleksiyonlarına ve Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müze Türleri	18
Tablo 3. Koleksiyonların Mekânlarına ve Hizmet Alanlarına Göre Müze Türleri	18
Tablo 4. Diğer Müze Türleri	19
Tablo 5. 1921-1937 Yılları Arasında Açılan Türkiye ’nin İlk Müzeleri	27
Tablo 6. 1938-1988 Yılları Arasında Açılan Müzeler	28
Tablo 7. Türkiye ’deki Sanal Müzeler	38
Tablo 8. Kullanılan Modelin Simgesel Görünümü	50
Tablo 9. Araştırmada Uygulanan DeneySEL Desen	50
Tablo 10. Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Öncesi Akademik Başarıları ile İlgili Bulgular	57
Tablo 11. Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Sonrası Akademik Başarıları ile İlgili Bulgular	59
Tablo 12. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	61
Tablo 13. Deney Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	62
Tablo 14. Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Öncesi Tutumları ile İlgili Bulgular	64
Tablo 15. Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Sonrası Tutumları ile İlgili Bulgular	65
Tablo 16. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	67
Tablo 17. Deney Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular	68

TABLÖLAR LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tarih dersi ön test başarıları	58
<i>Şekil 2.</i> Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney sonrası tarih dersi son test başarıları	60
<i>Şekil 3.</i> Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersi öntest ve son test başarıları	61
<i>Şekil 4.</i> Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersi öntest ve son test başarıları	63
<i>Şekil 5.</i> Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tarih dersine yönelik tutum öntest puanları	64
<i>Şekil 6.</i> Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney sonrası tarih dersine yönelik tutum son test puanları	66
<i>Şekil 7.</i> Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersine yönelik tutumları	67
<i>Şekil 8.</i> Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersine yönelik tutumları	69

KISALTMALAR LİSTESİ

akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
N	Veri Sayısı
p	Anlamlılık Düzeyi
sd	Serbestlik Derecesi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
ss	Sayfa sayısı
t	T değeri (t-testi için)

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, tarih dersinde sanal müze kullanımının gerekliliğini ortaya koymak açısından araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ile tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Yaşadığımız yüzyılda, teknolojik araç-gereçlerin öğrenme ve öğretme için kullanımı kaçınılmaz olmuştur. Teknolojik araç-gereçlerin kullanılması öğrenme ve iletişimi farklılaştırmakta ve zenginleştirmektedir. Bu anlamda bireylerin hem sınıf içi hem de sınıf dışı ortamlarda öğrenme ve öğretmeyi farklılaştırmak için sanal öğrenme ortamlarının oluşturulması manidardır. Sanal öğrenme ortamları, sanal sınıf, sanal okul, sanal laboratuvar, sanal müze gibi ortamları içerebilir. Sanal müzeler, zengin görsel ve etkileşimli öğeler ile zenginleştirmenin yapıldığı ve yaşam boyu öğrenmenin desteklendiği ortamlardır.

Klasik anlamda müzeler farklı disiplinlerdeki bireylerin tutumlarını, başarı ve motivasyonlarını etkilemek için de kullanılmaktadır. Müze ziyaretleri bireylerin nesneler veya müze materyalleri ile etkileşime geçtiği, sunulan materyal hakkında bilgi edinildiği ve görsel ve işitsel öğeler ile desteklendiği ortamlardır (Adıgüzel ve Tokgöz, 2002; Kelly, 2004; Rabley, 2005; Grant, 2005). Sanal müze ortamı ise, gerçek müze ortamındaki nesnelerin iki veya üç boyutlu gösterimler ile bireylere sunulduğu ortamlardır. Alan yazındaki çalışmalar, müze ziyaretlerinin, bireylerin oyunla öğrenerek, duygularını daha etkili bir şekilde ifade ettiklerini,

dillerini geliştirerek sosyalleştiklerini (Gökmen, 2002), kalıcı öğrenmeyi desteklediğini (Buyurgan, 2004), derslere katılmayan, ilgisiz ve başarısız olan öğrencilerin ilgi ve başarıların arttırdığını (Buyurgan, 2004; Güler, 2009) göstermektedir. Fakat sanal müzenin derse karşı tutum ve akademik başarıya etkisi pek fazla yer almamaktadır. Bu çalışmada, sanal müze öğrenme ortamlarının tarih eğitimindeki yeri, öğrencilerin sanal müzeye karşı tutumu ve tarih konularına karşı başarıları değerlendirilecektir.

Bugün çağdaş anlamda sanal müze gezileri gibi konular tarih eğitiminde öne çıkmaktadır (Işık, 2013, s. 301). Geleneksel anlamda tarih dersleri, kitap ve öğretmenin bilgisi ile sınırlı kalabilmektedir. Öğrencilere tarihi olaylar ve yerler hakkında daha çok ansiklopedik bilgiler sunulmaktadır. Fakat günümüz bilgi ve teknoloji çağında bireylerin tarihsel bilgiye hızlı ve kolay ulaşımı sağlanmalıdır. Sanal müze ortamları bilgiye ulaşmak, tarih öğretiminde bilgi kaynağına erişimde kolaylık ve imkan sağlamak anlamında öncülük edebilir. Tarih öğretimine hem sınıf içi hem de sınıf dışı etkinlikleri ile sanal müze eğitimi katkı sağlayabilir. Bu bakımdan tarih eğitiminde öğrencilerin ders kitaplarında okudukları bilgi ile sınırlı kalmamaları için gelişen teknolojilerin ve etkileşimli öğelerin kullanıldığı öğrenme ortamlarının sunulmasına ihtiyaç vardır.

Tarih öğretiminde sanal müze öğrenme ortamlarının kullanımı, bireylere çeşitli fırsatlar sağlayabilir. Örneğin, farklı şehir ve ülkelerdeki tarihi yerleri gezmek ve görmek her zaman mümkün olmayabilir. Zaman ve maddi konular engel teşkil edebilir. Aynı zamanda bazen bireyler mücbir durumlarda (örneğin, hastalık) tarih derslerini kaçırabilirler. Sanal müze öğrenme ortamlarının bireyler ile buluşturulması, zaman ve mekân mefhumuna bağlı kalmadan tarihi konuların öğrenilmesinde etkili olabilir. Bu bakımdan sanal müze öğrenme ortamlarının kullanımı öğretmeyi ve öğrenmeyi farklılaştıracağından tarih derslerinde kullanılmaya ihtiyaç vardır.

Bu bağlamda bu araştırma ile 10. sınıf Tarih dersi programında yer alan “Ortaöğretim Tarih dersinde ‘Sanal Müze Gezileri Kullanımının’ öğrencilerin Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ile ilgili akademik başarılarına ve tarih dersine yönelik tutumlarına etkisi var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Bu temel problem doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmıştır:

- 1- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezisi olmadan ders yapılan kontrol grubu ile sanal müze gezileri kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun öntest akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezisi olmadan ders yapılan kontrol grubu ile sanal müze gezileri kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun sontest akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezisi olmadan ders yapılan kontrol grubunun öntest ve sontest akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezileri kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun öntest ve sontest akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 5- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezisi olmadan ders yapılan kontrol grubu ile sanal müze gezileri kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun öntest tarih dersine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 6- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezisi olmadan ders yapılan kontrol grubu ile sanal müze gezileri kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun sontest tarih dersine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 7- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezisi olmadan ders yapılan kontrol

grubunun öntest ve sontest tarih dersine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8- Ortaöğretim 10. sınıf Tarih programında yer alan “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesindeki konuların öğretiminde sanal müze gezileri kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun öntest ve sontest tarih dersine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmalar neticesinde tarih derslerinde müze kullanımının gerekli olduğunun bilinmesine karşın bu konuda gerektiği şekilde hareket edilmediğini görmekteyiz. Bu sebepten dolayı tarih öğretiminde çağımızın en büyük teknolojik araçları olan bilgisayar ve internetin yaratmış olduğu sanal müzeleri gezme imkanından yararlanılması gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca müzelerin temel işlevleri, eğitimdeki yeri, iletişimdeki rolü ve iletişimin müzeciliğin rolüne etkisi, toplumsal yansımaları, kent müzeleri ve nihayetinde çalışmanın esas konusunu teşkil eden sanal müzeciliği tanıtmak amaçtır. Sanal müzeciliğin amaçları, tarihsel gelişimi, ziyaretçileri etkileme gücü, tasarımlar, sitenin hitap gücü, programcılıkla tasarımlanması ve eğitimdeki önemi ve faydaları üzerinde durulacaktır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber her alanda bir takım değişimler olmuştur. Geçmiş, bugünü ve geleceği temsil etme konusunda önemi kabul edilen müzelerin bu gelişmelerden ne denli etkilendiği ortaya konulacaktır. Artık pek çok ihtiyacın uzaktan, mekâna bağlı kalınmadan giderilebilmesi, müzelerinde zaman ve mekân sınırlamasından sıyrılması fikrini doğurduğundan sanal müze olarak karşımıza çıkan bu oluşumun tarih dersi kapsamında faydalandığında öğrenci başarısına pozitif katkı sağlayabileceğini düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma ile sanal müze gezilerinin tarih dersine yönelik katkılarını ifade etmek amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmada klasik müzecilik kavramı ve yapısı üzerinde konulara öncelik vererek anlam bütünlüğü sağlayacak şekilde bir iskelet oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylece müze kavramının soyut anlamda iyice şekillendiği bir düşünce ikliminden hareketle verilen bilgiler ışığında

sanal müzeciliğe geçiş yapılmıştır. Araştırmanın önemi ise, müzecilik kalıbının internet ve bilişim devriminin sosyal yaşantı kalıplarını, anlam değeri zincirindeki dizgesel yapının değışikliğine uyum sağlamasından ileri gelir. İnsanlar algıdan anlamaya geçen zihni faaliyetlerde, fenomen denilen görüntülerin veriliş ve sergileniş şeklinden etkilenmektedir. İnternetin hayata bakışta ve bilgiye ulaşmada tartışılmaz çok güçlü etkisi müzecilik kavramını derinden etkilemiştir. Sanal müzecilik, kavram olarak ortaya konduğundan bu yana güçlü bir gelişim göstermiştir. Bu gelişim sanal müzeciliğe daha çok yer verilmesi gerektiğini ortaya koyar. Sanal müzeciliğe ayrılan doküman ve belgelerin az sayıda olması ve daha çok ilgili bölümlerin çalışmasıyla sınırlı kalması, Türkiye’de bu konunun eksikliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu çalışmalarda sosyolojik ve antropolojik açıdan tahlillere az yer verilmesi de, bu çalışmanın inşa edilmesinde motive edici bir fikir vermiştir. Sanal müzeciliğin çok katmanlı bakış açılarından alınması ve klasik müzecilikle birlikte ele alınması ihtiyacı, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Sanal müzecilik kavramının anlatılmasında bu çalışmayla bir katkı sağlayabilmek ana hedeftir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- ❖ Bu araştırma; 2015-2016 eğitim öğretim yılı ile,
- ❖ Çalışma grubunda yer alan deney ve kontrol grubu öğrencileri ile,
- ❖ Bilgi toplama aracı olarak kullanılan akademik başarı testindeki sorular ve tarih dersine yönelik tutumları ölçmek için kullanılan ölçek ile,
- ❖ Ortaöğretim 10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesiyle,
- ❖ İlgili ünitenin aşağıda ifade edilen kazanımlarıyla;
- XV-XVI. yüzyıl Osmanlı kültür, sanat ve mimari anlayışı ve bu alanlardaki gelişmeleri değerlendirir.
- İstanbul’un fethinin sebeplerini, fetih sürecini ve fethin sonuçlarını kavrar.
- Osmanlı eğitim sisteminin temel özelliklerini ve işleyişini kavrar.
- Osmanlı hukuk sisteminin özellikleri ve işleyişini kavrar.
- II. Mehmet (Fatih) Döneminin siyasi ve askerî faaliyetlerini açıklar.

- Coğrafi keşiflerin Avrupa'nın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısına etkisini açıklar.
- Osmanlı Devleti'nde bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeleri, çağdaşı Avrupa devletlerinin bu alandaki gelişmeleriyle karşılaştırır.
- ❖ Uygulama aşamasında sanal gezintiler yapılan müzeler ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- ❖ Araştırmanın deneysel uygulamasının başında ve sonunda uygulanan akademik başarı testinin, sanal müzelerin öğrenci başarısına etkisinin ölçülmesinde yeterli olduğu,
- ❖ Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenmelerini etkileyebilecek etkenlerin ve öğrenmeye karşı ilgilerinin denk olduğu,
- ❖ Öğrencilerin deneysel uygulamanın başında ve sonunda uygulanan tarih dersine yönelik tutum ölçeğine içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Bilgi Teknolojileri: Araştırma sonucu elde edilen verilerin derlenmesi, değerlendirilmesi, çözümü ve elde edilen bilgilerin yayılması amacıyla kullanılan yöntemler bütünüdür (Turgut, 2008, s. 7).

Multimedya: Metin, fotoğraf, video, ses ve canlandırma gibi farklı medyaların bilgisayar tarafından işlenmesi ve cd gibi taşınabilir elektronik kayıt ortamları kullanılarak farklı dijital aygıtlarda gösterilmesi olarak tanımlanabilir (Işık, 2008, s. 1).

Müze: Teşhir ettiği nesneler, bunlar için uygun gördüğü düzenlemeler ve öngördüğü davranış kuralları aracılığıyla belli bir kimliği somutlaştıran bir mekân ve eğitilecek kitlelere belli değerleri, görgü kurallarını ve beğenileri aşlayan bir toplumsal mühendislik aracıdır (Shaw, 2004, s. 19).

Müze Eğitimi: Müze ortamından, öğrenme anlamında nasıl yararlanılacağına, çocuk, genç ya da yetişkin bireylerin müze ortamında nasıl öğrenebileceğine odaklanmaktır (Özkasım, 2009, s. 12).

Sanal: Gerçekte belli bir yeri olmayıp zihinde tasarlanan şey (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005, s. 1695).

Sanal Müze: Görüntü aktarma teknikleri ve iletişim teknolojileri yardımıyla gerçek müzenin internet ve bilgisayar ortamına taşınmış hâlidir (Tepecik, 2007, s. 235).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye’de Ortaöğretimde Tarih Eğitimi

2000’li yılların başında ülkemizde başlatılan ilk ve ortaöğretim müfredat geliştirme reformu çerçevesinde 2007 yılından itibaren ortaöğretim tarih dersi öğretim programları da yenilenmeye başladı. Dokuzuncu ve onuncu sınıf tarih programları sırasıyla 2007 ve 2008 yıllarında yayınlandı. Tarih programında yapılan değişikliklerin arkasında yatan neden ve motifleri anlayabilmek için önce ilköğretim düzeyinde tarih dersinin başlangıç aşaması ya da bir öncüsü biçiminde okutulan Sosyal Bilgiler dersinin programına göz atmak daha faydalı olacaktır.

2005 yılı öncesinde ilköğretim okullarının dört, beş, altı ve yedinci sınıflarında okutulan Sosyal Bilgiler öğretim programı çoğunlukla tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşuyordu. 2005 yılından itibaren uygulanmaya başlayan yeni sosyal bilgiler programı ise neredeyse bütün sosyal bilim disiplinlerinden seçilen konuları tematik ve bütüncül bir çerçevede sunmaktadır. Yeni sosyal bilgiler programı, sosyolojiden tarihe, hukuktan coğrafyaya, antropolojiden psikolojiye kadar birçok sosyal bilim disiplinin ve bu disiplinlerden seçilen konuları kapsayan bir biçimde hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra, 2005 öncesinde yedi ve sekizinci sınıflarda ayrı bir ders olarak okutulan “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” konuları yeni programda altı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler programına dâhil edilmiş, 2010 yılında ise “Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi” adıyla yeni bir ders olarak tekrar sekizinci sınıflarda okutulmaya başlanmıştır. Konu ve kapsamdaki bu genişlemeye rağmen, bu eğitim kademelerinde sosyal bilgiler dersine ayrılan haftalık üç saatlik sürede bir değişiklik yapılmamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak, ilköğretim dördüncü ve yedinci sınıfları

arasında tarihe ve tarihsel konu/sorunlara ayrılan yerin bir önceki döneme göre aşırı bir şekilde kısıtlandığı gözlenmiştir. Öte yandan sekizinci sınıfta okutulan Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin statüsünde ve başlangıçta bu derse ayrılan saatte bir değişiklik olmamış; fakat 2010 yılından itibaren ders saati azaltıldığı gibi kısıtlı da olsa içerik ve öğretim yaklaşımında değişikliklere gidilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere, benzeri değişiklikler bütün ortaöğretim programlarında da gerçekleştirilmiştir. Farklı lise türlerinin çeşitli sınıflarında okutulan tarih derslerinin programı da bu kapsamda değiştirilmiştir. Fakat ortaöğretim tarih programında yapılan değişikliklerin ilköğretim sosyal bilgiler programındakilere göre farklı özellikler gösterdiği görülmektedir. Okul programlarında tarih derslerine ayrılan haftalık süreler ile derslerin kapsamında çeşitli değişiklikler yapıldığı gözlenmekle birlikte bu değişikliklerin birçoğunun eskiye göre radikal düzenlemeler öngörmedikleri de söylenebilir.

Tarih derslerinin ortaöğretim programlarındaki yerinin yapılan son değişikliklerle birlikte daha da güçlendirildiği görülmektedir, öğrenciler lise öğrenimleri sırasında asgari üç yıllık bir dönemde haftada en az iki saat tarih dersi almakla yükümlü hale gelmiştir. Ayrıca, öğrenimlerine genel, Anadolu ve Sosyal Bilimler Liselerinin sosyal veya sözel alanlarında devam etmeyi tercih eden öğrenciler dört yıllık eğitimlerinin tamamında haftalık iki ila altı saat arasında değişen tarih dersleri almak durumundadırlar. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi kapsamında ilköğretim aşamasında öğrencilere sunulan tarih konularının yeni programla birlikte azaldığının görülmesine karşın özgün bir ders olarak tarihin ortaöğretim programlarındaki yer ve önemini koruduğu hatta güçlendirdiği söylenebilir.

2.2. Türkiye’de Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Eğitimi

Türkiye’de ortaöğretim 10. sınıflarda tarih dersleri ders programından yola çıkılarak incelenirse 14. ve 20. yy arasında kalan dönemi kapsamaktadır. Ülkemizde eğitim sisteminde meydana gelen son yıllardaki değişim diğer derslerde olduğu gibi tarih derslerini de kapsamaktadır.

Eğitimde katılımcı yaklaşımla birlikte hedeflenen öğrenciyi dersin içine çekme gayreti tarih derslerinde kendisini özellikle konularla ilgili hazırlatılan proje ödevlerinde göstermektedir. Tarih dersleri kaynak zenginliği bakımından değerlendirildiğinde diğer derslere göre oldukça

fazla sayıda yardımcı kaynağa sahip bir ders yada alan olarak kabul edilebilir. Bu durum derslerin işlenmesinde gerek öğretmenleri gerekse öğrencileri farklı kaynaklardan beslenmeye yöneltmektedir.

Gelişen teknoloji ile birlikte özellikle elektronik yayınların sayılarındaki artış, farklı kaynaklara online erişim imkanı, sosyal medya araçlarında ders içerikleri ile ilgili paralellik arz eden paylaşımlar gibi birçok besleme öğrencileri tarih dersine daha ilgili kılacak niteliğe sahiptir.

Tarih derslerinin diğer bir önemli kaynağı olarak da müzeler örnek gösterilebilir. Müze ziyaretleri tarih derslerine duyulan ilginin artmasında ve derste anlatılan konuların geçtiği dönemlere ait kalıntıların somut şekilde görülebilme imkânı sunmasıyla dersin daha iyi anlaşılmasında önem arz etmektedir. Müze kavramı ve müzecilik de özellikle son dönemlerde gelişen teknolojiye ayak uydurma girişimlerinde bulunmaktadır. Bunun en güzel örneği olarak sanal müzeler gösterilebilir. Sanal müze kavramı çalışmamızın temelini oluşturduğundan ilerleyen bölümlerde ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

2.3. Türkiye’de 10. Sınıf Tarih Eğitiminde 14. ve 18. yy Osmanlı Tarihi

Ortaöğretim 10. sınıf Milli Eğitim tarih dersi kitabı incelendiğinde 14. ve 20. yy arasında kalan dönemi kapsadığı görülmektedir. Konumuz kapsamındaki 14. ve 18. yy arasında kalan dönem ise ortaöğretim 10. sınıf derslerinin büyük bir bölümünü kapsamaktadır.

14 ve 18 yy’lar arasında kalan dönemde başlangıç olarak Osmanlı Devleti’nin kuruluşu bu dönemin en önemli olayları arasında gösterilebilir. Ders kitabı incelendiğinde konu “Kayıların Anadolu’ya Gelişi ve Yerleşmesi” başlığı ile anlatılmaya başlanmaktadır. Boy ve beylikten devlet olma yönündeki gelişimi bu bölümde ele alınmaktadır. Aynı zamanda ilk fetihlerde bu bölümde yer almaktadır.

1300 - 1453 yılları arasında yapılan tüm fetihler ve savaşlar bu bölümde ayrı ayrı ele alınmaktadır. Aynı zamanda sosyal ve kültürel yönden de 1453 yılı dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve 1453 öncesi kültür ve medeniyet anlayışı da bu bölümde ele alınmaktadır.

1453 İstanbul’un Fethi ile başlayan ve 1600 yılına kadar devam eden bölüm Osmanlı İmparatorluğu Dünya Gücü başlığı altında incelenmektedir. Bu dönemde İstanbul’un Fethi

öncesi ve sonrasıyla ele alınmakta, aynı zamanda Osmanlılarda yönetim, askeriye ve eğitim gibi alanlardaki gelişmeler de anlatılmaktadır.

14. ve 18. yy arasına denk gelen ve Avrupa’da meydana gelen gelişmeler de kronolojik sıraya göre anlatılmaktadır. Örneğin coğrafi keşifler konusu da bu bölümde ele alınmaktadır. Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman gibi önemli padişahların dönemleri de ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

17. ve 18. yy’larda dünyada meydana gelen gelişmeler ve buna paralel olarak Osmanlı Devletindeki yansımaları da ayrı ayrı bölümler olarak anlatılmaktadır. Osmanlı’nın giderek zayıflaması, yapılan ıslahatlar, diğer devletlerle olan ilişkiler bu bölümlerde ayrıntılı şekilde anlatılmaktadır.

2.4. Müze ve Müzecilik

2.4.1. Müzenin Tanımı

Müze sözcüğü Yunanca felsefe ve sanata düşünce kaynağı olan peri manasındaki ‘Mousai’ sözcüğünden türetilen ‘Mouseion’ dan gelir. Mouseion ise perilerin yaşadığı kutsal mabed anlamındadır. Müzelerin şimdiki anlamı kuşatması muhakkak çok derin ve geniştir. Sosyo-kültürel, psikolojik, ekonomik ve eğitim gibi birçok alanı içine alır. Bütün bunların oluşturduğu tarihi mirasın yani kültür ve medeniyetin hem kavram hem de izlerinin saklanmasıdır (İhtiyar, 2011, s. 7). Mouseion sözcüğü Latinceye Museum olarak aktarılmıştır. İngilizce ve Almancaya Mouse, Fransızcaya Musee olarak geçmiştir. Icom (Uluslararası Müzeler Konseyi)’nin 1995’te yayınlanan bildirgesine göre müze tanımı şöyledir: İnsanlığın medeni gelişimini herkese açık şekilde sergileyen, koruyup her türlü bilgi ve eserin toplandığı, eğitim ve estetik kaygıların öne alınıp kar amacının güdülmediği sürekli açık olan kurumlardır. Benzer şekilde diğer bir müze tanımı da Amerikan Müzeler Birliği’ne aittir. Müze; toplumların ziyaretine açık, kar amacı gütmeyen ve vergiden muaf, tarihsel ortak mirası sergileyen, içinde bilim ve teknolojinin de olduğu, izleyenlerin zevk aldığı, bilgi öğrenme amaçlı kurum demektir (Tüzün, 2010, s. 5).

Görüldüğü üzere müze kavramı öğrenme ve zevk duygusunun öne alındığı, kar amacı güdülmeyen kurumlardır. Bununla birlikte müzenin toplamakla ilişkisi de öne çıkar. Tarihin

ortaya koyduğu kültür ve medeniyete olan ilginin ivme kazandırdığı merak sayesinde toplumsal, kültürel, bilimsel ve sanat nitelikli eserler toplanır. Bu toplanan koleksiyonlar gerekli düzenleme ve belgeleme sonrasında bir yerde toplanarak sergilenir. Hem bu eserlerin bulunması hem de aynı yerde bulundurulması toplanma eyleminin gerçekleşmesidir. Bu da gerek özel gerekse devlet öncülüğünde tarihi mirasın koleksiyon yapılması şeklinde bir sonuca götürür. Koleksiyon ve tarih kavramları müzelerdeki eserlere eşsiz bir değer katar (Özkasım vd., 2013, s. 9-10). Burcaw'a göre bir koleksiyonun değeri onun estetik ve eğitim açısından bilgi verici olmasından kaynaklanır. Tarihi özelliğinden dolayı da müzede korunmaya ihtiyaçları vardır (Burcaw, 1997, s. 14). Böylece müze kavramının birleştiği ortak noktalar ortaya çıkmaktadır. Bu ortak noktalar:

- Tarihi nitelik,
- Bilim ve sanatın bir araya geldiği kültürel içerik,
- Toplandıktan sonra değerinden dolayı korunmaya ihtiyaç duyması,
- Koleksiyon özelliği.

2.4.2. Müzenin Amaçları

Müzenin yukarda değinilen tanım ve kavram bütünlüğünden hareket edilirse, tarihi kültürel mirasın korunması öncelikli konu olarak ortaya çıkacaktır. Zira toplanan eserler bu mirasın kanıtı niteliğindedir. Toplanması bir uğraş, korunması ise yine bununla ilişkili diğer uğraştır. Bu uğraşların hedeflendiği diğer bir amaç da toplumu bilgilendirerek eğitilmesidir. Sergiler ise bunun en görsel ve canlı yaşanan halidir. Gerek klasik anlayıştaki müzeleri fiziki anlamda canlı haliyle görmek, gerekse internet ortamında sanal müze gezintileri sergileme hedefini karşılamaktadır. Bu hedef çerçevesinde önemli bir amaç yerine getirilmektedir. Yani toplumun her yaştan ve eğitim düzeyinden insanları bilgilendirilmektir. Müzedeki eserlerse nihayetinde bir koleksiyondur.

Bu kolleksiyonun toplanmasında tarihi koruma amaç olsa da, bunu tetikleyen arkadaki amaç merak duygusudur. İnsanın ilkçağdan bu yana merak duygusuyla avcılık ve toplayıcılık yeteneğini geliştirmiştir. Bu yeteneği sonucu edindiği araçlar ya da yaratılan kültürde oluşturulmuş eserlerin bir başarı öyküsü olarak sergilemesi hem zevk hem de gurur duygusuyla açıklanabilir. Müzenin kuruluşunun köklerinde böylesi bir psikolojik duyguda

yatmaktadır (Tüzün, 2010, s. 6). Buradan hareketle bireyselden toplumsala yayılan bu merak psikolojisi, sosyolojik olarak tahlil edildiğinde, milletin tümel bir başarı birikimi ve gurur duyacağı tablo olarak da karşımıza çıkar.

2.4.3. Müzenin Temel Görevleri

Müzelerin temel görevi koleksiyona konu olan eserlerin isminin yer aldığı kurumda sergilemektir. Sergileme görevini tamamlayan süreç aşamaları aynı zamanda müzelerin içinde bulunduğu faaliyet görevleridir. Bunlara müzelerin işlevleri de denilebilir. Bu işlevler ve aynı zamanda görevler şu şekilde sıralanabilir:

- Toplama
- Koruma
- Belgeleme
- Araştırma
- Sergileme
- Restorasyon
- Eğitim

2.4.3.1. Toplama

Eserlerin toplanması bir bakıma koleksiyonun zenginleşmesidir. Ancak bu toplama faaliyetinde müzenin konusu, güvenlik düzeyi, bulundurabilme özelliği, sergiye ulaşabilmesi gibi birçok husus göz önüne alınmalıdır. Dolayısıyla belirlenmiş eser ya da belirlemede yapılan çalışmalarda toplama işleminin gerçekleşmesi için önce araştırmaların titizlikle yapılması gerekir. Aynı zamanda müzenin konu içeriği bu toplanma işlemini ve araştırma sahasını daraltma niteliği taşır. Bu da toplamayı filtre ederek kolaylaştırır. Örneğin arkeoloji müzesiyle sanat müzesinin hem araştırma hem de toplama faaliyetleri birbirinden farklı olacaktır. Hatta kendi içinde de kategorize edilebilir (Özkasım vd., 2011, s. 11).

Müzelerin toplama işlemleri farklı metodlarda olabilir. Mesela kaçak kazılarda ortaya çıkan lahit veya benzeri değerli eski eşyalara el koyma, para ile satın alma, takas etme, yurttaşlar tarafından yapılan bağışlar gibi. Satın almak opsiyonaise dünyada yaygın şekilde kullanılır.

Ancak Türkiye’de müzelere ayrılan sınırlı bütçe nedeniyle eser toplanması işlemi kolay olmamaktadır. Oysaki toplama faaliyeti koleksiyon hatta müzenin verimli işleyiş sürecinin en önemli ayağını oluşturur (Tüzün, 2010, s. 8).

2.4.3.2. Koruma

Koleksiyonların müzede güvenliği son derece önemli bir konudur. Tabii felaketler, insanların zarar vermesi, rutubet, sıcaklık, yangın gibi nedenlerden dolayı eserlerin ciddi şekilde korunması gerekir. Korumanın ilk koşulu da daha sonra anlatılacak olan eserlerin kayda geçirildiği belgeleme işlemidir. Belgeleme dışında eserlerin hassas olduğu bir konuda ortamın nem ve sıcaklık değerleridir. Yine güneşin geliş açısı, fare ya da haşere gibi canlılar, ziyaretçilerin davranışları da koruma konusuna girer. Yeterli güvenlik önlemleri alındığında müzelerin ömrü de uzamış olur. Koruma işleminde eserlerin özelliklerine bakılarak depolanması da söz konusudur. Amaç eserleri arşive geçirmek ve kaybolmalarını önlemektir. Ayrıca istendiği anda ulaşılabilme imkanı vardır (Özkasım vd., 2011, s. 12; Tüzün, 2010, s. 9-10).

2.4.3.3. Belgeleme

Belgeleme, eserlerin korunma sürecinin en önemli parçalarından biridir. Bu bağlamda mevcut tüm eserlerin kayda geçirilmesi ve bilgisayarda saklanması gerekir. Belgeleme eserleri kaydetme, arşivleme, araştırma ve sistemli olarak sıralamadan oluşur.

2.4.3.4. Araştırma

Eser alımı ve öncesi detaylı bir araştırmadan geçirilir. Alım öncesi eserin niteliği, değeri, müze içindeki konu içeriği ile uyum bağlantısı, eserin analizi iyice ortaya konmalıdır. Zira alım sonrası müzenin araştırmasının sonuçlarının doğruluğu pratikte yaşanacaktır. Bunda da eserin saklandığı müzeye makale atıfları ve ziyaretçi sayıları belirleyecektir.

Araştırmanın en önemli ayağını ise, koleksiyonun diğer parçalarını ya da yakın eserleri toplamaktır. Bütün bunlar içinse, yerli ve yabancı her türlü kurum ve kişilerle iletişim kaynağının açık olması gerekir. Aynı zamanda iletişim toplanan eserlerin tanıtılmasında da en etkili araçtır (Özkasım vd., 2013, s. 12). Günümüzde en etkili iletişim araçlarının başında da internet gelmektedir. İnternet artık görsel TV ve radyo kanallarının da ötesine geçmiştir. Ayrıca facebook, twitter gibi sosyal medya araçları iyi bir şekilde kullanılarak iletişim konusu halledilmelidir. Çünkü bu konu araştırmanın en etkili yöntemidir.

2.4.3.5. Sergileme

Sergileme toplanma nedenselliğinin sonucudur. Eserin toplanması nedeninin en iyi sergi sonucu vermesi için de, koşulların standartlara uygun olması gerekir.

Sergi salonunun fiziki koşulları arzu edinilen konfor nitelikleri taşımalıdır. Uygun sıcaklık değerleri sadece eserlerin korumasına yönelik değil, ziyaretçilerin rahat gezebilmesi için de önemlidir. Ayrıca ışıklandırma, bilgi veren tabelalar, eserlerin ziyaretçiyi çekecek özellikler gibi hususlara dikkat edildiğinde başarılı bir sergileme faaliyeti ortaya çıkacaktır (Tüzün, 2010, s. 8-9). Bu da (sürelili veya süresiz) bir sergi salonunda, müze kavramının oturmuş olduğunu gösterir.

2.4.3.6. Restorasyon

Restorasyon müzenin inşaat yapısının ve haliyle içindeki eserlerin korunması demektir. Sıcaklık, nem, doğal afet, insan faktörü gibi değişik nedenlerden dolayı olası yıpranmalara karşı hem müze hem de içindeki eserlerin titizlikle bakımları, restorasyon çalışmaları yerine getirilmelidir.

2.4.3.7. Eğitim

Müzelerin en önemli işlevlerindendir. Eğitim, yaşanan zaman içindeki deneyimin insanlara verilerek gelecek nesillere toplumsal hareketle aktarılmasını sağlar. Bu bilgilendirilme de kuşkusuz müzelerin de önemli payı vardır. Bu nedenle eğitim, müzelerin en dikkat çekici görevleri arasındadır.

Müze ziyaretçileri nadide eserleri görmekle keyif almanın dışında algıdan anlamaya yönelir ve buradan da kültürel bir bilinç bakışına sahip olur. Özetle yaşam yerine hayatı anlamaya odaklanılır. Bu akıl hareketindeki sert değişimse, yaşam ile hayat arasındaki anlam farkını verir.

Bu durumu Buyurgan ve Mercin şöyle açıklar: Ziyaretlerle insanlar sadece eserler hakkında bilgilenmekle kalmaz aynı zamanda yaşam kalitesi artar, düşünce dünyası genişler, yaşamın olağanlığından uzaklaşır. Estetik ve fikir esnekliği yeni maceralara taşınır. Müzeler sayesinde toplumlar kültür ve sanata ilgilerini yoğunlaştırır, belki de yeni tanışır. Bu nedenle müze kurumlarının eğitim odaklı bir misyonu bulunmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 61-62).

2.4.4. Müze Türleri

Müzeciliğin tarihsel gelişimini anlatmadan önce müze türlerine değinmekte yarar vardır. Müzeciliğin farklı kategorilere ayrılmasının nedeni koleksiyonların hitap ettiği konuyla ilgilidir. Müzenin fonksiyonelliği, sergileme tarzı, araştırma ve toplandığı coğrafi bölgeler gibi değişik nedenlerden dolayı koleksiyonun kategorisi belirlenir (Özkan, 2010, s. 32). Bu ayrımlar arasında anlam açısından geçişkenlik de söz konusu olabilir.

Aşağıda müze türleri tablolar halinde kategorilere ayrılmıştır. İlk tablo UNESCO'nun yaptığı sınıflandırma diğeri ise ICOM'un belirlediği sınıflandırmadır. UNESCO sınıflandırması daha çok bilgi amaçlı verilmiştir. Önemli olan ICOM'un sınıflandırmasıdır ki, sanal müzeler de bu sınıflandırmalar içinde yer alır. Dolayısıyla müzecilikteki en büyük kuruluş olan ICOM, sanal müzeciliği bir müze sınıflandırması olarak kabul etmiştir. Müzelerin türlerine ait sınıflandırmalar aşağıdaki şekilde yapılmıştır (Özkasım vd., 2013).

Tablo 1.

UNESCO'nun Müze Türleri Sınıflandırması

Sanat Müzeleri
Modern Sanat Müzeleri
Arkeoloji, Tarih ve Kültürel Miras Müzeleri
Etnografya ve Folklor Müzeleri
Doğa Tarihi Müzeleri
Bilim ve Teknoloji Müzeleri
Bölge Müzeleri
Uzmanlık Müzeleri
Üniversite Müzeleri

Tablo 2.

Koleksiyonlarına ve Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müze Türleri

Koleksiyonlarına Göre Müze Türleri	İdari Birimlere Göre Müze Türleri
Genel Müzeler	Devlet Müzeleri
Arkeoloji Müzeleri	Yerel Yönetim Müzeleri
Sanat Müzeleri	Üniversite Müzeleri
Etnografya Müzeleri	Askerî Müzeler
Tarih Müzeleri	Bağımsız Ya Da Özel Müzeler
Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri	Vakıf Müzeleri
Bilim ve Teknoloji Müzeleri	
Endüstri Müzeleri	
Ekonomüzeler	

Tablo 3.

Koleksiyonların Mekânlarına ve Hizmet Alanlarına Göre Müze Türleri

Koleksiyonların Bulunduğu Mekânlara Göre Müze Türleri	Hizmet Alanlarına Göre Müze Türleri
Açık Hava Müzeleri	Bölge Müzeleri
Anıt Müzeler	Halk Müzeleri
Müze Evler	Ekomüze

Tablo 4.
Diğer Müze Türleri

Diğer Müzeler
Sanal müzeler
Uzmanlık müzeleri
Çocuk müzeleri

Yukarıda belirtilen tablolardaki sınıflandırılmış olan müzeleri ve içeriklerini aşağıdaki gibi açıklamakta yarar vardır.

2.4.4.1. Koleksiyonlarına Göre Müze Türleri

2.4.4.1.1. Genel Müzeler

Dünya çapında birçok ünlü müze genel müze kapsamına girer. Farklı ve çok zengin içerikli koleksiyonları barındırdığından belli bir kategoriye sokamayız. Bu nedenle genel müzeler başlığı altında ele alınır.

2.4.4.1.2. Arkeoloji Müzeleri

İnsanlık yazının bulunmasından bu yana binlerce yıllık medeniyet süreçlerini bugüne kadar getirmiştir. Halen birçok eski anıt eserler kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Arkeoloji insanlık tarihinin gün yüzüne vurmuş halidir. Bu eserler arkeoloji müzelerinde korunur. Bu eserlere halktan ilgi de yüksektir. Zira insan her zaman geçmişini merak etmiştir. Bu konuda en iddialı müzeler arasında British Museum gösterilebilir. Arkeolojik özellikli en nadide parçalar burada saklanmakta olup her yıl buraya çok önemli sayıda turist akını olmaktadır.

2.4.4.1.3. Sanat Müzeleri

Tablo, heykel, kitap, seramik, müzik aletleri vb değerli sanat eserlerinin sergilendiği müzelerdir. New York Metropolitan Sanat Müzesi bu konuda en büyük sanat müzelerinin başında gelir.

2.4.4.1.4. Etnografya Müzeleri

Etnografya müzeleri insan kültürünün sosyal yaşam ürünlerini sergiler. Yiyecek kapları, giysi eşyaları, tarım aletleri gibi çok eski devirlerden kalan eser niteliği kazanmış eşyalar bu müzelerde halkın ziyaretine sunulur.

2.4.4.1.5. Tarih Müzeleri

Tarih müzeleri geniş bir araştırma alanını kapsar. Arkeolojiden sanata uzanan tarihe mal olmuş eserler, siyasi nesneler, kültürel eşyaların hepsi bu müzelerde sergilenir.

2.4.4.1.6. Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri

Doğa bilimlerinde özellikle biyolojinin kolları olan botanik ve zoolojiye konu olan canlı fosilleri, jeoloji, antropoloji gibi doğa ve bilimsel konuların tema olarak işlendiği eserler sergilenir. En büyük doğa tarihi müzeleri Londra ve Washington'dadır.

2.4.4.1.7. Bilim ve Teknoloji Müzeleri

Bilim tarihi Sümerler, Eski Mısır ve Mezopotamya, Eski Yunan, İslam ve Batı medeniyetleri gibi süreçlerin içindeki çok yönlü bilimsel gelişmeleri inceler. Bu süreçle birlikte özellikle sanayi devrimi sonrası bilimdeki atılımların yer aldığı konular, bilimsel aletler bu müzelerde sergilenerek halk bilgilendirilir.

Özellikle 16. ve 17. yüzyıldaki bilimsel gelişmeler Batı'da öncü şekilde gelişmekteydi. Sanayi devrimi sonrası yaşanan iki Dünya savaşı sonrasında bilimsel bakış daha da öne çıkmıştı. Böylece bilim ve tarih müzelerinin önemi de artmıştır (Bozdoğan, 2007: 16). Bilim ve teknoloji müzeleri fizik, kimya, biyoloji gibi doğa bilimleri üzerine ağırlıklıdır. Aynı zamanda bu müzelerde bulunan planetaryum uzay bilimleri konu aldığından ziyaretçilerin hayli ilgisini çekmektedir. Öğrenciler burada ders de alabilmektedir (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 14-15). İlk bilim müzesi ise 1683'de kurulan Ashmolean Müzesi'dir. Bu müze Oxford Üniversitesi içinde yer alır. 1906'da kurulan Almanya'nın Münih şehrindeki müze en büyük Bilim ve Teknoloji müzesidir. Bilim ve Teknoloji müzeleri sanal olarak gezilebilmektedir.

2.4.4.1.8. Endüstri Müzeleri

Daha çok büyük özel sanayi firmaları öncülüğünde adını duyurmuşlardır. Henry Ford Müzesi gibi. Türkiye’de ise Rahmi Koç Müzesi buna örnek verilebilir.

2.4.4.1.9. Ekonomizeler

Sanayileşme sonrası geleneksel endüstri kalıpları rafa kalkmaya başlamıştır. Geleneksel yöntemlerle yapılan üretimler artık ekonomizeler yoluyla halka tanıtılır. Ekmek, peynir, bal üretimi gibi geleneksel zanaat uğraşlarındaki eski yöntemlerin, müzeler yoluyla tarihte kaybolmaması amaçlanır.

2.4.4.2. İdari Bilimlere Göre Müze Türleri

2.4.4.2.1. Devlet Müzeleri

Her devletin kendi kültür bakanlıkları yoluyla eski eserleri korumak ve sergilemek amaçlı kurmuş olduğu müzelerdir. Türkiye’de de bu müzeler bakanlığa bağlı olan Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün idaresindedir. Bu eserler önceki başlıklarda toplama yöntemlerinde değinildiği şekilde alınarak bu müzelerde korumaya alınır (Erbay, 1999, s. 25).

2.4.4.2.2. Yerel Yönetim Müzeleri

Daha çok belediyelerin bütçe destekleriyle kurulan bu müzeler son yıllarda ülkemizde yaygınlaşmaya başlamıştır. Kent müzeleri yerel yönetim müzeleri olarak değerlendirilebilir.

2.4.4.2.3. Üniversite Müzeleri

Üniversiteler tarafından araştırma amaçlı kurulan bu müzeler eğitimsel nitelik taşır. Ancak tek bir müze yerine, arki konu kategorileri şeklinde dağılmıştır. Zooloji veya biyoloji müzesi gibi. Oxford, Cambridge üniversiteleri önemli üniversite müzelerine sahiptir.

2.4.4.2.4. Askeri Müzeler

Askeri devlet kurumlarınca kurulur ve idare edilir. Askeri müzelerdeki eserler şu kriterlere göre toplanır (Boztepe, 2009, s.15):

- Tarihe tanıklık etmesi
- Askeri alet niteliği taşıması
- Askeri savaş aletlerinin gelişimine ait olması

2.4.4.2.5. Bağımsız veya Özel Müzeler

Devletten bağımsız özel kurum veya kişilerce kurulur. Bazı müzeler devlet desteği de görebilir. Özel müzecilik hareketi ileriki konu başlıklarında anlatılacağından burada detaya girilmeyecektir.

Vakıf müzeleri

Tarihi ve kültürel miras olan eserlerin korunması öncelikli konulardan biridir. Devlet öncülüğünde vakıf müzeleri altında bu eserler korunmaya alınmıştır.

2.4.4.3. Koleksiyonların Bulunduğu Mekânlara Göre Müze Türleri

2.4.4.3.1. Açık hava Müzeleri

Eserler kapalı değil açık alandadır. Kente ait figürler, yaşam biçimleri, kullanılan eşyalar gibi konulara ait eserler açık havada sergilenerek tanıtılır.

2.4.4.3.2. Anıt Müzeler

İnsan emeği olan bazı eserler tarih sürecinden geçerek klasik özelliğini hiçbir zaman kaybetmez. Bunlara en güzel örnek olarak Mısır piramitleri verilebilir. ABD'deki Özgürlük Anıtı' da böyle bir eserdir. Bu anıt hem New York şehrinin hem de ABD'nin sembolü haline gelmiştir. Bu tür eserler önem derecesine göre şehrin veya ülkenin sembolü haline dönüşebilir.

2.4.4.3.3. Müze Evler

Tarihi açıdan önemli kişilere ait olan ya da mimari değer açısından klasik sayılacak evler müze evler kategorisine girer.

2.4.4.4. Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

2.4.4.4.1. Bölge Müzeleri

Bazıları açık hava müzesi de olan bölge müzeleri daha çok bulundukları yere ait kültürel ve turistik eserleri tanıtır. Coğrafi olarak büyük şehirlerden uzak yerlerde kurularak bölgenin sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerini yansıtır (Erbay, 1992, s. 51).

2.4.4.4.2. Halk müzeleri

Ulusal ve bölge müzesi içinde de değerlendirilebilen bu müzeler, bulundukları yere ait kültürel özelliklere sahip eserleri sergiler. Daha basit kapsamda ele alınabilecek bu müzeler gelişmiş nitelikli sayılmayabilir. Hatta bir ev için de dahi olabilir.

2.4.4.4.3. Ekomüze

Bulunduğu yere ait doğa temaları, yerel tarih, kültür, ekonomik gelişmeler, sosyal yaşama ait tarihi eserlerin sergilendiği müzelerdir.

2.4.4.5. Diğer Müzeler

Diğer müzeler içinde yer alan sanal müzelere ileride ağırlıklı şekilde değinilecektir. Bu ara başlıkta sadece Uzmanlık ve Çocuk müzelerine değinilecektir.

2.4.4.5.1. Uzmanlık Müzeleri

Oyuncak müzesi, müzik müzesi, işkence müzesi, spor müzesi gibi değişik sosyal ve sanat dalları işlenerek sergi değeri yüksek eserlerin sergilendiği müzelerdir.

2.4.4.5.2. Çocuk Müzesi

Çocuk müzeleri çocuk yaştakilerin ilgi ve yeteneklerine hitap edecek tarzda hazırlanır. Hikaye konularının da işlendiği bu müzeler de çocuk eğitime yönelik bir yönlendirme söz konusudur. Çocuklara hayatın önemli dönemeçlerini, bilimi, sanatı öğretme ve sevdirmeye gibi sosyal amaçlar taşır.

2.5. Müzeciliğin Tarihi

2.5.1. Dünyada Müzeciliğin Gelişmesi

Tarihte ilk defa ‘müze’ isim olarak Mouseion tapınağına verilmiştir. Burası sadece bir mabed değil aynı zamanda bilimsel ve sanatsal faaliyetlerin yürütüldüğü eğitim yuvasıydı. Eserler burada toplanarak gelecek kuşaklara aktarılacak için korunurdu. Eserlerin halka tanıtılması bu mabedi müze kavramıyla ilişkilendirmiştir. Önce Rönesans ardından 18.yüzyılla birlikte müzelerin sayısı daha içeriğine uygun şekilde yaygınlaşmaya başlamıştır (Karabıyık, 2007, s. 1-5). İnsan hafızasının unutkan özelliği ve gündelik yaşama her asırda yoğunlaşma gereksinimi de müzelerin ortaya çıkmasındaki etkenlerdendir. El yazmaları, sanat eserleri, önemli klasik eserler, tarihi araç gereçler, mimari yapılar yaşanan tarihin kendisini oluşturduğundan, bunlar müzeler yoluyla korumaya alınmıştır ve halkı bilgilendirme amacı hedef edinilmiştir (Gerçek, 1999, s.2).

Mouseion Tapınağından sonra dünyada müze anlamında denilebilecek en büyük anıtsal yer antik İskenderiye Kütüphanesidir. Ptoleme (Batlamyus) tarafından kurulup geliştirilen bu yerde paha biçilmez el yazmaları, sanat eserleri ve bilimsel aletler toplanmıştır. Ortaçağa gelindiğinde antik eserler daha çok dini çevreler tarafından bir yerde toplanarak korumaya alınmıştır. Kuşkusuz müze kavramı anlamına uygun şekilde Rönesans döneminde daha iyi yerleşmeye başlamıştır. Çünkü eserin değerlendirilme anlayışı gelişmiş ve bu yönde koleksiyonlar oluşturulmuştur. Bunda öncü rol oynayansa sanat eserleridir. Saraylardaki aristokrat kesim de bu konularda teşvik etmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 64). Rönesans döneminde koleksiyonculuk daha çok aristokrat ve saray çevresinin ilgilendiği bir uğraş haline getirilmiştir. Koleksiyonların değiş tokuşu, yenilerinin eklenmesi, arşivlenme çabaları gibi işlerini organize yürütecek bir birlik oluşturularak koleksiyonculuğun temelini sağlamlaştırıldı (Karabıyık, 2007, s. 18). Daha önceki müze türleri başlığında Ashmolen Müzesinden

bahsedilmişti. Bir İngiliz burjuvası olan Elias Ashmole, 1682 yılında bütün koleksiyonunu Oxford Üniversitesi'ne bağışlamıştır. 1683 yılında üniversite yönetimi bu koleksiyon için Doğa Bilimleri okulunun bir bölümünü müzeye dönüştürmüş ve sergilemiştir. Bu da müzecilik tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Ayrıca Oxford Üniversitesi bu müzenin ismini Ashmole Müzesi olarak koymuştur (Kızılyaprak, 2000, s. 18).

Koleksiyonlar toplanırken arşivlenme esnasında değerleri, nitelikleri de dikkate alınıyordu. Bu da modern müzecilik anlayışının temellerindendir. Bu anlayış özellikle 18. ve 19. Yüzyılda daha şekillenmeye başladı. 19.yüzyılda ise modern müzecilik doğarak iyice gelişmeye başlamıştır. Eski çağ medeniyetlerine ait eserler Avrupa'nın önemli merkezlerine taşınarak sergilenme imkanı bulmuştur (Madran, 1999, s. 5). 20.yüzyılda ise modern müzecilik kurumsallaşmasını daha ileri taşımıştır. Modern müzecilik anlayışındaki diğer önemli yenilikse eğitim odaklı anlayışın okul ve öğretmen yerine öğrenci üzerinde yoğunlaşmasıdır. Öğrencinin bilgi dünyasında müzelerin kalıcı ve görsel bir iz bırakacağı düşüncesiyle eğitim ve müzecilik iç içe geçmeye başlamıştır (Ahmet, 2008, s. 51). 20. yüzyıl aynı zamanda ICOM yani Uluslararası Müzeler Konseyi'nin kurulduğu zamandır. Böylece müzecilik anlayışı her ülkede ICOM'un belirlediği standartlara göre düzenlenmeye başlanmıştır.

2.6. Türkiye'de Müzecilik

Müzecilik kültürünün bir faaliyet alanı olarak belirlenmesi tüm dünyada yaygınlaşmaya başlayınca Türkiye'de bundan önemli bir etkiye girdi. Özellikle Selçukludan bugüne müzeciliğin gelişimi aşağıda özetlenmiştir.

2.6.1. Selçuklu Dönemi

Türk müzeciliği kurumsal anlamda Osmanlı zamanında yerleşmeye başlamıştı. Ancak daha da eskilere uzanıldığında, 13.yy Anadolu Selçuklularında ilk Türk müzeciliğinin temellerinin atıldığı görülür. Anadolu Selçuklu saray yönetimi değerli ve önem verilen parçaları özel mekanlarda korumaya ayırmıştır. Buraya sadece Selçuklu kültürüne ait eşyalar değil, komşu kültür ve medeniyetlerden gelen parçalar da konulmaktaydı (Süder, 2007, s. 27). Selçuklu müze kültürünü şu şekilde özetlemek mümkün: Modern anlamda bir müzecilik söz konusu

değil. Ancak müzelik niteliğindeki eserleri koruma bilincini eyleme dönüştürmüşlerdi. Selçuklu müze kültürüne en güzel örnekse Erzurum Yakutiye Müzesi'dir. Çini işlemleri, sütun dekorasyonları mimari yapı olarak bir müze yapıtı niteliğindedir. Benzeri nitelikte Çifte Minareli Medrese başlıbaşına bir harika yapıdır. Eğitim yuvası olarak hizmet vermiştir (Çelik, 2012, s. 10). Selçuklu müze anlayışına daha uygun örnek Alaeddin Tepeleri sayılabilir. Konya'daki bu mevki antik kalıntıların korunması olarak ortaya çıkmaktadır. Antik yapıların bir şekilde zarar görmeden 19. yüzyılda kayıtlara geçtiği bilinmektedir. Bu da devlet koruma geleneğinin güçlü belirtisi olarak sayılabilir. Bu kanıtsa, antik kalıntıların 1800'lü yıllarda yaşayan Fransız arkeolog Leon de Laborde tarafından tüm hatlarıyla gravürlerine yansıtılmasıdır. Ancak bu antik kalıntılardan fiziki anlamda artık iz kalmamıştır (İhtiyar, 2011, s. 44).

2.6.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı dönemine gelindiğinde dünya standartlarına uygun ilk müze 19. yüzyılda başlamıştır. Harbiye Nazırı Fethi Ahmet Paşa bu konuda öncü isim olmuştur. 1846 yılında Topkapı Sarayı'ndaki Aya İrini Kilisesi yeniden düzenlenerek saraydaki mevcut değerli eserler buraya getirilmiştir. Böylece müze anlayışı ilk kurumsal haliyle bu şekilde gerçekleşmiştir. Müzenin ismi ise Mecmua-i Esliha-i Atika ve Mecma-i Asar-i Atika olmuştur (Madran & Önal; 2000, s. 175). Aya İrini'deki bu koruma anlayışı arkeoloji müzelerinin temeli niteliğindedir. 13 Şubat 1869 tarihinde Asar-ı Atika Nizamnamesi ile arkeolojik kazıyla elde edilen eserlerin yurtdışına kaçırılması yasaklandı. Zira dünyada gelişen arkeolojik eser toplama rüzgarından Anadolu toprakları da payını alıyordu. Anadolu ise Mezopotamya, Hitit, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi birçok medeniyete beşiklik yapmış bir yerdi ve sayısız tarihi eser paha biçilmez değerlerle yerin altındaydı. Bu nizamname ile bunun önüne kısmen geçilmesi amaçlanmıştır. Böylece bu nizamnameyle kazılar ve eserlerin kontrolü Maarif Vekaleti'ne verildi (Shaw, 2004, s. 50). Ancak bu nizamname ancak 1884'te yürürlüğe girebilmiştir.

1877 yılında Müze Komisyonu kurulmuştur. 1881 yılı ise müzecilikte önemli bir ismi de öne çıkarmıştır. Osman Hamdi Bey 1881'de bu göreve geldikten sonra önemli atılımlarda bulunmuştur. Müzeler restore edilmiş, Türklerin arkeolojik kazılara katılması teşvik edilmiş, müze arşivlemesi açısından çok önemli bir yeri olan belgeleme sistemiyle eserler kayıt altına

alınmıştır. Cumhuriyet dönemine kadarki zamanda Osmanlı Devleti'nin açtığı müzeler şunlardır (Tüzün, 2010, s. 13, 16):

- 1891: İstanbul Arkeoloji Müzesi
- 1897: Deniz Müzesi
- 1904: Bursa Müzesi
- 1913: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi

2.6.3. Cumhuriyet Dönemi

1869 yılında çıkarılan Asar-ı Atika Nizamnamesi bazı rötuşlarla uzun süre Cumhuriyet döneminde de kullanılmıştır. İstanbul Müzeler Müdürlüğü bu görevleri üstlenen üst idari makam olarak kurulmuştur. Böylece nizamname daha kurumsal bir temele oturtularak bir disiplin haline sokulmuştur.

Atatürk'ün direktifleriyle kurulan ve halkı geçmişle bilgilendirme amacı taşıyan kamuya açık müzeler inşa edilmiştir. Bu müzelerin açılması Türkiye'deki müzeciliğin kurumsallaşması ve geleceğe daha güvenli bakması açısından çok önemli atılım hamleleri olmuştur. Atatürk zamanında açılan müzelerin isimleri şunlardır (Gerçek, 1999, s.136).

Tablo 5.
1921-1937 Yılları Arasında Açılan Türkiye'nin İlk Müzeleri

1921	Anadolu Medeniyetleri Müzesi
1922	Antalya Müzesi
1923	Sivas Müzesi
1924	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi, Adana Müzesi, İzmir-Bergama Müzesi
1925	İzmir Müzesi, Edirne Müzesi,
1926	Amasya Müzesi, Tokat Müzesi, Konya Müzesi,
1927	Ankara Etnografya Müzesi
1930	İzmir-Selçuk Efes Müzesi, Kayseri Müzesi
1931	Afyon Müzesi
1932	Van Müzesi
1933	Sinop Müzesi
1934	İstanbul-Ayasofya Müzesi, Diyarbakır Müzesi
1935	İzmir-Tire Müzesi, Manisa Müzesi
1936	Çanakkale Müzesi, Niğde Müzesi
1937	İstanbul Resim ve Heykel Müzesi

Müzelerde eserlerin toplanması ve sergilenmesi Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkisi çerçevesindedir. Bakanlık bu işleri idaresindeki Kültür Vakıfları ve Müzeler Genel Müdürlüğü birimlerince yürütür. Bu müdürlüğün müzecilikle ilgili görev alanları ise şunlardır (Gerçek, 1999, s. 137).

- Tarihi ve kültürel değerdeki eserleri, anıtları bulmak ve tescil işlemini gerçekleştirmek
- Bütün müze değerindeki eserleri korumaya almak
- Müze değerindeki tarihi eser ve anıtların restorasyonunu yapmak
- Müze eserlerinin belgeleme işlemini yapmak
- Tarihi eserlerin bulunduğu depo bilgilerini arşive geçirmek ve bunların korumasını yönetmek
- Tarihi ve kültürel eserleri sergiler yoluyla müzelere göndermek

1938'den 1980'lerin sonuna kadar müzecilik altın dönemini yaşamış denilebilir. Bu dönemde müzecilik kültürü Anadolu'nun birçok şehrine yayılmış, önemli eserlerin arşivlenmesi yapılmış, kazılar sonucu yeni nadide eserlere ve anıtlara ulaşılmıştır. Aşağıdaki listede ise, müzeciliğin gelişiminde önemli olan 1938-1987 arasında açılan müzeler aşağıda listelenmiştir (Poyraz, 2007, s. 13).

Tablo 6.
1938-1988 Yılları Arasında Açılan Müzeler

1938	İzmit Müzesi
1942	Erzurum Müzesi, İstanbul Atatürk Müzesi
1943	Kastamonu Müzesi
1944	Gaziantep Müzesi
1945	Kütahya Müzesi, İstanbul (Tevfik Fikret) Aşıyan Müzesi, İstanbul Şehir Müzesi(Belediye Müzesi), Eskişehir Müzesi
1947	Isparta Yalvaç Müzesi, Kahramanmaraş Müzesi
1948	Hatay Müzesi, Şanlıurfa Müzesi
1952	İstanbul Tanzimat Müzesi
1953	Ankara Anıtkabir ve Müzesi
1956	Burdur Müzesi, Konya-Koyunoğlu Şehir Müzesi
1958	İstanbul Rumelihisarı Müzesi, İstanbul Yedikule Müzesi
1959	Kars Müzesi

1960	Bursa İznik Müzesi
1961	Ankara-Kurtuluş Savaşı Müzesi
1962	Karaman Müzesi, Antalya-Side Müzesi
1964	Nevşehir Hacıbektaş Müzesi, Muğla-Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Trabzon (Ayasofya) Müzesi
1965	Elazığ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
1966	Konya-Akşehir Atatürk Müzesi, Çorum-Boğazköy Müzesi, Ankara-Gordion Müzesi
1967	Tekirdağ Müzesi, Nevşehir Müzesi, İstanbul Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi
1968	Türkiye Tabiat Tarihi Müzesi, Konya-Ereğli Müzesi, Bitlis-Ahlat Müzesi, Samsun Müzesi, Çorum Müzesi
1969	İstanbul-Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi
1970	İçel-Tarsus Müzesi
1971	Malatya Müzesi, Çanakkale Harp Hatıraları Müzesi, İstanbul Havacılık Müzesi, Nevşehir-Ürgüp Müzesi
1972	Çankırı Müzesi
1973	Aydın-Milet Müzesi
1975	İstanbul-Karikatür ve Mizah Müzesi, Bolu Müzesi, İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi
1978	Adıyaman Müzesi
1979	İstanbul-Halı-Kilim ve Düz Dokuma Yayımlar Müzesi
1980	Ankara Resim ve Heykel Müzesi, İstanbul-Sadberk Hanım Müzesi
1981	Uşak-Atatürk ve Etnografya Müzesi, Bilecik-Söğüt Müzesi, Ankara Cumhuriyet Müzesi
1982	Çorum-Alacahöyük Müzesi
1983	Muğla-Milas Müzesi
1984	Denizli-Atatürk ve Etnografya Müzesi, Çanakkale-Bigalı-Çam yayla Atatürk Müzesi, Amasya- Hazeranlar Konağı Müzesi, Erzurum-Atatürk Evi Müzesi, İstanbul-Adam Mickiewicz Müzesi
1985	Isparta Müzesi, Rize Atatürk Müzesi
1986	Antalya-Atatürk Evi Müzesi
1987	İçel-Silifke Atatürk Evi Müzesi, Antalya-Alanya Atatürk Evi ve Müzesi, İstanbul-Mozaik Müzesi,
1988	Nevşehir Hacıbektaş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Türkiye’de seksen sonrası müzecilikteki önemli bir değişiklik, özel müze girişimlerinin artmasıdır. Böylece özel müzecilik dönemi başlamıştır. Özel müzecilikte dünya standartlarına uygun ve şık tasarımıyla İstanbul Modern Müzesi ismi öne çıkar. 11 Aralık 2004 yılında

kurulan bu müze İstanbul'un en önemli özel müzesi özelliğini korumaktadır. Özel müzecilik konusuna bir sonraki başlıkta ele alınmıştır.

2.7. Türkiye'de Özel Müzecilik

Türkiye'de özel müzecilik gelişmesini sürdürürken toplamak anlamıyla irtibatlı olan koleksiyonculuk ve müzayedecilik daha hızlı gelişmektedir. Buradaki konu para kazanma kaygısı olduğundan, müzayedeciliği özel müzeciliğin dışında tutmakta yarar vardır. Özel müzecilik girişiminde önemli bir sorun gelirlerin giderleri karşılayıp karşılamamasıdır. Ayrıca halka müze bilincini yerleştirmek önemlidir. Bilgi ve bilme merakı gibi, hayati asliye denilen günlük yaşamın dışındaki konulara halkın ilgisini çekmek kolay değildir. Bu önem bilinç haline dönüştüğünde, özel müzecilik de yayılma alanını daha da genişletecektir. Özel müzecilik 2863 sayılı kanunların çizdiği çerçevede çıkarılmış olan Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik maddeleriyle belirlenmiştir. Özel müze kurmak teşebbüsleri de bu hükümlere göre değerlendirilmektedir (Şemsinur, 2012, s. 20-21).

İlk özel müze 1982 yılında kurulan Sadberk Hanım Müzesidir. İşadamı Vehbi Koç'un eşi adına yapılan bu müze Sarıyer ilçesinde yer alır. Burasının önemi ilk özel müze teşebbüsü olmasından kaynaklanır. Ancak müzede Osmanlı sikkeleri, Osmanlı giysileri gibi kültürel ve sanatsal değeri olan eşyalar da sergilenir (Gerçek, 1999, s. 465).

Diğer özel müze 2002'de halkın ziyaretine açılan Sabancı Müzesidir. İlk kurulduğu zamandan bu yana daha da genişletilmiş olup birçok değişik sanat eseri sergilenmektedir. Ayrıca Sabancı Müzesi yankı uyandıran sergilere de imza atmıştır. Ayda 2000 civarı öğrenci ziyaretine açık müzede önemli resim tabloları, el yazmaları, levhalar, hat koleksiyonları ilgi görmektedir. Özel müzecilikte önemli bir yere sahip olan İstanbul Modern Sanat Müzesi 11 Aralık 2004'de ziyarete açılmıştır. Türk kültür ve sanatının Batıya tanıtılmasında önemli sergi başarılarına imza atmaktadır. Uluslararası özel müzecilik anlayışını aynen uygulayan vizyon bakışı, Batı standartlarına göre biçimlenmiştir. Eser toplama, satın alma, saklama, sergileme gibi bütün özel müzecilik fonksiyonlarını yürüterek kültürel ve sanat eserlerini geniş kitlelere tanıtmakta önemli katkılarda bulunmuştur (Uçar, 2011, s. 68). Diğer önemli özel müzeler olarak Pera, Doğançay, IMOGA, Devrim Erbil sanat müzeleri sayılabilir.

2.8. Müze Yönetimi

Müzeler toplumsal tarih ve kültürün bir aynası olarak ziyaretçileri bilgilendirerek eğitim vizyonu taşımaktadır. Bununla birlikte müzelerin verimli çalışması için ziyaretçilerinin çok olması ve yeterince altyapının sağlanmış olması gerekir. Müze yeterince ziyaretçi çekemiyorsa asıl işlevini yerine getiremiyor demektir (Kırca, 2008, s.21). Bu nedenle müzeler her bakımdan iyi yönetilmesi gereken kurumlardır. Toplumun isteklerini harekete geçirmek başlıbaşına bir araştırma konusudur. Müze yönetimi kurumun canlılığını koruması ve amaçları arasında olan eğitim vizyonu hedefini sürekli kılmak için bir bakıma müzeyi ziyaretçilere pazarlaması gerekir. Yani kısmen bir pazarlama mantığı içinde bakılması müzenin gelişmesi, eserlerin toplanması, ziyaretçilerin ilgisini çekmek açısından önemlidir (Cengiz, 2006, s. 88). Dünyadaki müze trendinde, sadece klasik müzeler değil, sanal ortamdaki müzeler için bile pazarlama bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Ziyaretçi sayıları, eserlerin toplanması, eser belgeleme, tanıtım faaliyetleri gibi bütün müze işletme süreci, öncelikle iyi bir stratejiye sahip yönetime ihtiyaç duyar. Her örgütte olduğu gibi müze de bir örgüt olarak ele alındığında, örgüt kültürüyle paralel amaçların gerçekleştirilmesi ana hedeftir. Bu ana hedefe ulaşmak için disiplin içinde faaliyet gösteren iyi bir yönetim anlayışına ihtiyaç vardır. Önceki başlıklarda belirtildiği üzere müzelerin temel görevleri arasında toplama, belgeleme, saklama, sergileme konuları yönetimin sorumluluğu altındadır. Bu görevler aynı zamanda sürecin belli aşamalarını oluşturduğundan yerine getirilmesi yönetimin iyi çalışmasına bağlıdır. Müzelerde ürün satışı değil eserin görülmesi için ziyaretçi çekilmesi başlıca gayedir. Yönetim de bu doğrultuda çalışmalıdır (Bakbaşı, 2010, s. 9). Aynı zamanda yönetimde işbirliği kavramı disiplinli şekilde yürütülmelidir. Diğer ilişkili kurumlarla ya da kişilerle olan irtibat, düzenli bir şekilde çalışmazsa, yönetim de önemli aksamalar olur. Örgüt amacı örgüt kültürüyle uyumlu halde çalıştırılmak isteniyorsa, bahsedilen işbirlikleri sağlam bir şekilde yürümelidir (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 39-40). Bahsedilen işbirliği disiplini sadece müze eğitimi ya da eseri verecek özel kişilerle sınırlı değildir. Müze yönetimi değişik bilimsel branşlarla da iç içe olmalıdır. Arkeolog, sanat tarihçisi, özellikle pazarlama ve işletme açısından ekonomistlerle de irtibat ve işbirliği halinde olunmalıdır (Dokak, 2009, s.174). Müze yönetimi fiziki anlamda olduğu gibi sanal anlamda da önemlidir ve aynı zamanda çok farklıdır. Sanal müze yönetimi ve sanal müzecilikle ilgili konulara aşağıda giriş yapılacaktır.

2.9. Sanal Müzecilik

İnternetin devrimci özelliğinin başlıca nitelikleri; görsellerin ya da metinlerin eşzamanlı, hızlı, dünyanın her köşesine anında ulaştırabilmesi, ayrıca etkili bir iletişim tekniğine sahip olmasıdır. İnternetin bu özelliğinden sanal müzeler oldukça yararlanmıştır. Dünyada çok iyi denilebilecek tasarımlara sahip sanal müzeler kurulmuş ve her gün birçok insanın ziyaretçi akınına uğramıştır.

Sanal müze konusunda değişik fakat oldukça benzer tanımlar yapılmıştır. Hepsinin ortak olduğu nokta bilgilerin internetle aktarımı ve bu aktarımdan doğan bilgi paylaşımının önemi üzerinedir. Bir tanıma göre sanal müze, multimedya özelliklerini kullanarak internet kanalıyla görüntü aracına aktarılan gerçek müzeye ilişkin bilgi ve görüntülerdir (Tepecik, 2007, s. 235). Başka bir tanımda sanal müze, fiziki ortamın sanal imkanlar yoluyla kullanıcıya ulaşmasıdır. Böylece sanallık kavramıyla görüntü aktarımı gerçekleşir. Ancak bu gerçekleşmedeki sanallık potansiyelden çok kinetik özellik kazanmalıdır. Yani internette bilgi ve resim depolama yerine dinamik halde kamera sistemindeki görüntülerin aynen sanal ortama aktarılmasıdır (Bingöl, 2008, s. 18-19). Glen Hoptman ise, sanal müze kavramındaki bağlantı kavramı üzerinde durmuştur. Sanal müzenin temeline bu kavramı yerleştirerek bilgiye ulaşmada bağlantı ilişkisinin önemli olduğunu ve bilgi edinmenin temel prensiplerinden biri olduğuna değinmiştir (Özer, 2007, s. 23). Özetle sanal müze fiziki müzedeki görselliğin sanal ortama taşınmasıdır (Uslu, 2008, s. 38). Bir başka tanımda ise müzeciliğin işlevlerinden biri olan toplamak görevine atıf yapılarak, bu toplamaların dijital şekle sokulup sanal ortamda koleksiyonun erişime açılması şeklinde tanımlanmıştır (Çolak, 2006, s. 9). Buyurgan eserinde sanal müzecilik kavramını eğitimle ilişkilendirerek bu hususun önemine değinmiştir. Fiziki müzeye kıyasla, sanal müzelerin kolaylığı açısından daha çok ziyaret edileceği ve öğrenciler üzerinde olumlu etki bırakacağını ve sanal müzeciliğin eğitimin bir parçası haline gelmesi gerektiği üzerinde durmuştur (Buyurgan, 2006, s.24). Sanal müzecilik kavramının önü açıktır. Sanal müzecilik geliştikçe toplumsal bilincin kurumsal eğitim yuvalarında yaygınlaşması daha da artacaktır (Ermiş, 2010, s. 23).

Dünyada sanal müzecilik kavramı ilk defa Jeffry Shaw ile ortaya çıkmıştır. 1990'da Virtuel Museum projesini hazırlar ki, bu proje dünyadaki ilk sanal müze denemesidir. Landes Museum'daki eserler 3D olarak projeye yansıtılmıştır. Projeksiyon, bilgisayar ve izleyici

köşesiyle sanal müze ortamının ilk örneğini vermiştir. İzleyici kendisine ayrılan köşesindeki koltuğa oturunca sanal ortamda aktarılan eserleri görebilmektedir (Haseki, 2008, s. 61).

Sanal müzenin ilk defa web ortamında sergilenmesi ise Nicholas Pioch ile başlar. Pioch tarafından sanal ortamda müze eserlerinin sergilenebileceği fikrinin seslendirilmesiyle, bu konuda fikir egzersizleri kısa zamanda pratiğe geçmiştir. 1994 yılında Pioch ilk sanal müzeyi kurar. Hatta aynı yıl ‘Çoklu Medyanın En İyi Kullanımı Ödülü’ Pioch için layık görülür (Ata, 2002, s.105). Bugün dünyadaki 120 ülkede yaklaşık 10.000 civarında sanal müze söz konusudur İngiliz Müzesi (The British Museum), Louvre Müzesi (Musédu Louvre), National Gallery of Art, Smithsonian American Art Museum, Smithsonian National Museum of Natural History, Vatican Museums, Toyota Automobile Museum, Amsterdam Museum bunlardan önemli birkaç örnektir. Ayrıca Google firmasına ait Türkçe’de yayınlanan Google Art Project, sanal müzenin kaliteli bir örneğini oluşturmaktadır (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 19). İçinde yaşadığımız bu yüzyılın en önemli yeniliği ise, hiç kuşkusuz sanal müzecilik kavramının yerleşmesi ve önemli mesafeler almasıdır. Sanal müzecilikle birlikte müze kavramı klavye ya da farenin bir tuşuna basacak kadar yakınlaşmıştır. Sanal müzecilik daha sonra detaylı olarak incelenecektir.

2.9.1. Sanal Müze Türleri

Sanal müzeler dört başlık altında incelenebilir (Schweibenz, 2004, s. 3).

- Broşür müze
- İçerik müze
- Öğretici müze
- Sanal müze

2.9.1.1. Broşür Müze

İsminden de anlaşılacağı gibi daha çok basit içeriğe sahip sanal müzelerdir. Müze hakkında önemli özet bilgiler, resimler, bazı yazı dokümanları, iletişim adresleri verilerek broşür niteliğinde sanal müze tanıtımı yapılır.

2.9.1.2. İçerik Müze

Offline içeriğın çetesine geçerek online sanal ortamda müze koleksiyonları kullanıcılara (sanal ziyaretçilere) tanıtılır. Ziyaretçi böylece geniş detaylarıyla içerik zenginliğı yaşayacak ve koleksiyonları görüntüler eşliğinde izleyecektir. Bu müzeler konuyla ilgilenen profesyonel mzeciler için de önemli fırsat seçeneğı sunmaktadır. Ayrıca zel ve ekonomik nedenlerden dolayı gidilmesi mümkün olmayan müzeler böyle bir içerikle monitör ekranına kadar taşınabilmektedir.

2.9.1.3. Öğretici Müze

Daha didaktik bir yapıda kurgulanmış site içeriğine sahiptir. Kişiler kendi ilgi alanlarına yöneldiklerinde bu tür öğretici sitelerde seçim yapabilir. Ziyaretçi ilgilendiğı konuyla tatmin olmakla birlikte sitedeki adresi referans noktası olarak alır ve yeniden dönüş yapacak bir yaklaşım edinir. Öğretici sitelerin amacı da budur. Yani ilgi alanlarına hitap edebilecek içerik eşitliliğı sunmak, yeniden dönüşü sağlayacak bir içerik hazırlamaktır.

2.9.1.4. Sanal Müze

Sanal müze sanal müze kavramının en ileri aşamasıdır. Geniş bilgi içeriğı, online izleyebilme yönlendirmeleri, diğerk referans niteliğindeki sanal müzelere link bağlantıları, zengin grsellikler sunarlar. Sanal müze kavramına geliş tarih başlığında da bahsedildiğı gibi kolay bir süreç yaşamamıştır. Bu süreç birçok yazılım ve donanım firmasının emeklerinden, tarihi, müze bilimci, sosyolog, antropolog ve entellektüel kalemlere kadar uzanan ciddi bir gayretin serüven hikyesidir.

İnternetin yeni yaygınlaşmanın ilk safhalarında sanal müze kavramı tartışılmaya başlanmıştı. Hoptman'dan alıntılanan aşağıdaki sözler; sanal müze kavramının vizyon yapısını, grselliğı de aşan noktaları iyi ifade etmektedir.

“Sanal müze kavramı, müze ziyaretlerinde bilginin geleneksel düzenleme ve sunum yöntemlerinin üstesinden gelinebileceğini göstermiştir. Özetle sanal müze, belirli bir konu hakkında bilginin çoklu bakış aıllarını ve boyutlarını sunar. Sadece multimedyaı değil, daha

da önemlisini, henüz geleneksel yöntemlerin süzgecinden geçmemiş bilgiyi sağlar” (Schweibenz, 1998, s. 189).

Sanal müzelerle koleksiyonları görmek, fiziki ortamdan sanal ortama geçişle söz konusu olmaya başlamıştır. Bunu fiziki müzenin alternatifi düşünmekse yanıltıcı bir koşullu akıl yürütme olacaktır. İkisinin anlam ve bağlamları farklıdır. En doğru tanımlama ikisinin birbirini tamamlayıcısı olmasıdır. Ayrıca siteden edinilen bilgi ve heves, internet kullanıcısının fiziki ortamda o müzeyi görme isteğini güçlendirecektir. Özellikle sanal öğretici müzelerin böyle bir işlevi vardır.

Ek olarak sanal müzelere iletişim açısından da bakılabilir. Mevcut sanal müzeler tasarım ve hitap etme açısından pekala bir iletişim teknolojisi şeklinde değerlendirilebilir (Boyras, 2012, s. 31).

2.9.2. Sanal Müzenin Faydaları

Sanal müze denilince ilk akla gelebilecek fayda yayılma özelliğiyle ilgilidir. Bir sanal müze kıyas bile kabul edilmeyecek şekilde fiziki reklamın çok ötesinde hızlı yayılma özelliğine sahiptir. Ayrıca bu sanal tanıtımda masraf da yoktur. Herhangi bir internet kullanıcısı klavyenin bir tuşuna basarak dünyadaki sanal müzeleri gezerek kültürel birikimini artırabilir. Sanal müzelerin listesine internet arama motorlarından kolaylıkla ulaşılabilir. Yayılma hızı sanal müzenin başlıca avantajıdır. Sanal müzenin faydaları başlıklar halinde şu şekilde sıralanabilir (Çolak, 2006, s.5):

- Herkesin bilgisine kolayca ulaşabilme: Bu faydası belki de hiçbir faydayla ölçülemeyecek derecede önemlidir. Böylece hiçbir tanıtım faaliyetinin başaramayacağı şekilde ve en az masrafla bir ülkenin tarihi ve kültürel mirası, internet yoluyla tüm insanlığın ortak kültürel mirası haline gelmektedir. Günümüzde artık British Museum, Louvre gibi birçok büyük müze sanal müzeye de sahiptir. Müzelerdeki o nadide eşsiz eserlerin dünyaya tanıtılmasında internet muazzam bir fırsat sunmaktadır.
- Uzaktan eğitim özelliği: Sanal müzeler site uygulamalarında değişik yaş gruplarına göre eğitim programları açmıştır. Bu eğitim programlarıyla sanal müze ve koleksiyonlara ilişkin konularda bilgilendirme faaliyeti gerçekleştirilmektedir.

- Sürekli erişim imkanı: İletişim imkanı sadece müzeye erişimdeki 7/24 şeklindedir. E-mail veya sosyal medyadaki adresleri yoluyla sanal müzeye değişik konularda ulaşabilme imkanı bulunmaktadır. Bu iletişimlerde hiçbir zaman sınırlaması söz konusu değildir.
- Doğru bilgiye yerinden ulaşma: İnternet ortamında büyük bir bilgi akışı sağlanır. Bu ortamda doğru bilginin yanında yanlış bilgiler de söz konusu olabilmektedir. Müzeler ve koleksiyonlar hakkında değişik kaynaklarda birbirine hiç uymayan verilere rastlanabilmekte, bu da eğitim işlevini internet üzerinde sorunlu kılabilir. Devlet ve özel müzelerin sanal müzeye geçişiyle, bu bilgiler broşür, öğretici veya sanal müze gibi sanal müze ortamlarında doğru bir şekilde verilebilmektedir. Böylece sanal müzeler bilgiyi doğru yerden almanın faydasını sunmaktadır.

Sanal müzeciliğin faydalarını Tepecik ise şöyle açıklar (Tepecik, 2007, s. 240):

- Kesintisiz ziyaret imkanı sunmaktadır. 7/24 hiçbir zaman kısıtlaması olmadan sanal müzeler bütün ziyaretçilere açıktır.
- Çeşitli nedenlerden dolayı gidilme imkanı bulunmayan dünyanın en büyük müzelerini sanal gezilerek bilgi edinme fırsatı sunmaktadır.
- Fiziki mekanın aynısını yansıttığından edinilen bilgilerde aynı şekilde elde edilir. Ayrıca gerçek anlamda yapılacak ziyarette verilmeyecek detaylı sözlü anlatımlar yazılı olarak sanal ortamda mümkün olabilmektedir. Bu da sanal müzeciliğin eğitim açısından önemini yeniden ortaya koymaktadır.
- Çok uzak yerleri birbirini bağlayan elektronik ortamlardır.

Özetle Kars'ın bir köyünde bulunan bir kişi Edirne'deki bir müzeyi ziyaret edebilir. Terside mümkündür. Sanal müzecilik insanları eğitimsel açıdan kenetlemesi açısından önemli bir misyona sahiptir.

Ayrıca sanal müzeler engelliler için de büyük kolaylık sağlamaktadır. Bazı müzeler engelliler için gezilmesi güç mekan mimarisinde olabilir. Sanal müzeler bu güçlükleri ortadan kaldırarak engellilerle buluşabilmektedir (Uslu, 2008, s. 11).

2.9.3. Türkiye’de Sanal Müzeler

Türkiye’de sanal müzelerin geçmişi dünyaya kıyasla daha sonra olmuştur. Dünyada eylemsel değil de fikir olarak temellerinin atılması 80’li yılların başında olmuştur. Ülkemizde ise kamuoyuna yansıyan böylesi akıl yürütmeler gerçekleşmemiştir. Türkiye sadece sanal müzeciliği değil, aslında bilişim teknolojisini biraz geriden takip etmiştir. Bu durum bilim ve sanayideki portföyün teknoloji payıyla da ilgilidir. Sanal müzecilikte de durum farklı değildir. Web konseptlerini, yazılımları üretmek yerine dünyadaki standart kalıplar nerdeyse olduğu gibi alınmıştır. Yine de dünya standartlarının takip edilmesi ve sanal müzecilikten fazla geri kalınmaması şeklinde olumlu bir tablo çizilebilir. Bu durumda sanal müzeciliğin geçmişini, dünyadaki sanal müzecilik konseptinin hızlanması ve buna göre web tasarım ve yazılımlarının geliştirilmesine paralel olarak başlatılabilir. Türkiye’de sanal müzecilik olarak niteleyemeyeceğimiz, fakat verilerin sanal ortama transferi denilebilecek hareket 90’lı yıllarda başladı. Topkapı Müzesindeki önemli bazı fotoğraflar, rölyefler Compact Disk denilen CD’lere aktarıldı. Bu girişim toplam 10 çizimin aktarılmasından oluşan bir çabaydı (Ermiş, 2010, s. 23). O dönemde bilişim teknolojisi dünyada hızla gelişirken bunları daha yavaş takip ediyorduk. Bahsedilen CD aktarımıysa sanal müzecilik olarak değerlendirilemez, sadece sanal ortamda eserlerin korumaya alınması olarak düşünülebilir. Ziyaretçilere açık olarak gerçekleşen sanal müzecilik örneği, ilk defa 1996 yılında olmuştur. Sakıp Sabancı’ya ait Sabancı Resimleri ve Heykel Koleksiyonu daha çok bir broşür sanal müzecilik olarak ortaya çıkmıştır. Böyle bir konseptte önemli eserler sanal ortama aktarılmıştır. Dolayısıyla sitenin ilk hali, sanal müzeciliğin broşür müzecilik tipine giren bir faaliyet şekli denilebilir. Ancak Türkiye’de ilk defa yapılmış olması açısından önemlidir (Atagok ve Özcan, 2001, s. 42).

Rahmi Koç Müzesi de aynı işlemi yapınca sanal müzecilik Türkiye’nin gündemine girmiştir. 2000’li yıllardan sonra sanal müzeciliğin gelişmesi Türk bilişim sektörüne paralel şekilde hızlanmıştır. Günümüzde Türkiye’de sanal müzecilik konusunda adeta bir rekabet ortamı yeni yeni ortaya çıkmıştır. Devlet ve özel müzecilik anlayışı artık profesyonel anlamda sanal müzeciliğin kapısını ardına kadar açmıştır. İlk zamanlardaki durgunluk atılmıştır. Dolayısıyla günümüzün sanal müzeciliği 90’lı yılların ilgisizliğinden çok uzaktır. Bunda da dünyadaki internet teknolojisinin hızlanması, yaygınlaşması, kurumsal çatıya oturması en önemli rolü oynamıştır. Türkiye’de sanal müzecilik kavramı giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak bütün müzelere yayıldığını söylemek mümkün değildir. Alınacak daha çok mesafe vardır.

TURSAB'nin sitesinde Türkiye'deki sanal müzelerin linkleri verilerek tanıtılmaktadır. Site incelendiğinde sanal müzeciliğin ülke çapında yaygınlaştırmaya çalışıldığı görülecektir. Ancak mevcut sanal sitelerin daha fazla geliştirilmeye ihtiyacı vardır. Ayrıca daha siteleri bile olmayan birçok müze ülkemizde bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda TURSAB (www.tursab.org.tr/tr) tarafından Türkiye'de bulunan sanal müzelerin listesine yer verilmiştir.

Tablo 7.
Türkiye'deki Sanal Müzeler

Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Ankara Resim ve Heykel Müzesi
Antalya Müzesi	Ayasofya Müzesi
Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	Burdur Arkeoloji Müzesi
Çorum Müzesi	Ertuğrul Gazi Müzesi
Gaziantep Müzesi	Isparta Müzesi
Kapadokya Açık Hava Müzesi	Kars Müzesi
Konya Mevlana Müzesi	Mardin Müzesi
Mersin Anamur Müzesi	Sanal Müzik Müzesi
Uşak Arkeoloji Müzesi	Uşak Atatürk ve Etnoğrafya Müzesi
Yeşilırmak Havzası Sanal Müzesi	

2.9.4. Sanal Müzelerde Web Tasarımı

Müzecilik artık sanal müze kategorisiyle yeni bir kalıp kazanmış ve internetin hızlı erişim olanağından yararlanılarak güçlü bir dinamiğin hareketine katılmıştır. Müzeciliğin kazandığı bu yeni anlam ise bilgi ve müzecilik kavramlarına yeniden bakışı gerektirmektedir (Shu ve Huang, 2006, s. 4). Multimedya olanaklarının sonuna kadar kullanıldığı, sınırsız iletişim, ziyaretçi mesajları, sergi salonlarını canlı veya kayıttan izleyebilme imkanı sanal müzeciliğin önemini daha da artırmıştır.

Sanal müzelerde son teknoloji ile birlikte veri sorgulama modülünde, müzelerdeki bilgilere erişim ve sorgulama modülleri iyi şekilde çalışmalıdır. Bu sorgulamalar üst veriler şeklinde yürütülmüştür. Eserlerin tanımlandığı üst veriler sorgulama işlemine girer ve sonuca ulaştırır. Üst verilerde şunlara yer verilmiştir: Eser ismi, tanımı, materyali, tekniği, periyodu, stili ve konusu. Gelişmiş sorgulamada ise video, fotoğraflar gibi diğer dokümanlara ulaşılabilir. Java

Applet ile sanal gezi uygulaması geliştirilmiştir. 360 derece ile tüm yönlü panoramik hareketli görüntüler sağlanmıştır. Sanal gezide görüntüleme penceresi yön, uzaklık veya yakınlıklar klavye veya fareyle kolayca yönlendirilebilmektedir. Salona ilişkin bilgi ve seslendirme mümkündür. Kat planı ve görüntüleme penceresi birbiriyle uyumludur. Ayrıca üç boyutlu görüntü desteği imkanı da sunulmaktadır. Art Museum Image Consortium (AMICO) birçok sanal müze tarafından örnek alınan sanal müzecilik modelidir. Isparta Müzesinde de bu model esas alınmıştır. Veritabanı yönetim sistemi olarak MySQL seçilmiştir. MySQL çoklu iş parçacıkları sayesinde üstün bir performansla çalışabilen, çok kullanıcı ve hızlı sonuçlar elde edilebilen güçlü bir veritabanı sistemidir. Ayrıca MySQL için uygun olabilecek birçok grafik arayüzü programı mevcuttur. Bu çalışmada MySQL veritabanı sistemiyle çalışan php, html, javascript programcılık lisansları tercih edilmiştir. Sanal müzelerin sanal ortama aktarılmasında ve sitenin inşasında World-Wide Web (www) servisine uygun şekilde hazırlanmasında yarar vardır. Bugün bütün dünyada iletişimin en yaygın yöntemi bu servis üzerinden yapılmaktadır. www Tim Berners Lee tarafından 1994 yılında geliştirilmiş olup dünyada en çok kullanılan servistir. Bilgisayar kullanıcıları bu protokol sayesinde istedikleri sitelere girebilmekte, bilgisayarlar arasında bağlantı köprüleri oluşturabilmektedir. http ise bu küresel ağı tanımlar. www servis hizmetinin iletişimde olduğu tüm global ağı temsil eder. url ise web nesnesini bulur. Yani bulma sürecindeki izleme işlemi, erişim yöntemi, konumu ve sunucu ismidir. Sanal müzeler www servisini tercih etmektedir. Bu da ona zaman ve mekandan ayrı hareket etme esnekliği kazandırır. Bu servis yazılımında mevcut eserler sanal müzeden çıkarılabileceği gibi yenileri de eklenebilir. Rich site summary ile anlamsal dönüşümler sağlanır. Örneğin bir ziyaretçi daha bir eseri ziyaret etmeden önce ilgili web konumunda önceden anlamlandırılmıştır. Yani hizmete hazır haldedir. Data miner tekniği sayesinde tüm verilerin birbirleriyle ilişkilendirilmesi kolaylaşmaktadır. Örneğin en çok ziyaret edilen sanat eseri bu ilişkilendirme sayesinde E-müzelerde değişik erişim ve veri depolama yöntemleri mevcuttur. Ancak en çok tercih edilen AMICO'nun sahip olduğu erişim ve depolama modelidir. Software olarak JQuery, Php, Java gibi dizgelerden yararlanılmaktadır. Database denilen veritabanı sistemi tüm güncellemelere açıktır. Sağlam bir veritabanıyla hazırlanmış bir e-müze aşağıdaki özellikleri karşılamalıdır (Shu ve Huang, 2006, s. 6):

- Müzedeki eserleri listeleme
- Materyalleri sorgulama

- Müzeye katkısı olanları sorgulama
- Eserlerin sergilendiği salonlarda sanal gezinti imkanı
- Sitede ziyaretçi defteri bulundurma
- E-müze haberlerini verme

Sanal müzeler her ziyaretçinin ihtiyaç duyduğu bilgilere erişebilme şeklinde tasarlanabilmeli, fare ile yapılacak yönlendirmeler doyurucu bir erişim ve bilgi edinme imkanı sunmalıdır. Arama motorlarına girilen sözcükler veritabanında istatistiksel veriler sunar. Bu istatistikler doğrultusunda sitede gerekli değişiklikler yapılabilir. Türkiye’de sanal müze sayısı yeterli değildir. Hatta birçok devlet müzesinin herhangi bir web sitesi dahi yoktur. Bununla birlikte devlet ve özel sanal müzecilik son zamanlarda daha hızlı bir ivme kazanmıştır ve birçok müzeye ait sanal müze açılmaya başlanmıştır. Bazı müzelerinse web sitesindeki yapımı sürmekte, yeni eklemeler yapılmaktadır.

2.10. Müzecilik ve Eğitim

Müzelerin toplumsal eğitimdeki rolü önemlidir. Özellikle kitap okuma alışkanlığının düşük olduğu toplumlarda müze gibi görsel ziyaretler veya sanal müze ziyaretleri insandaki merak duygusunu daha kolay tatmin ettiğinden, eğitilme açısından küçük de olsa katkı yapmaktadır. Katkı küçük olsa da bilinç düzeyinde sağladığı fayda oldukça büyüktür. Dolayısıyla bilinç düzeyindeki aydınlanmanın önemini vurgulamak daha dikkat çekici özelliktedir. Müzecilik aynı zamanda önemli bir eğitim disiplini. Müzebilim (Museology) olarak bilimsel literatüre geçen bu disiplininin çok kabul gören bir tanımı George-Henri Riviere tarafından yapılmıştır: “Müzebilim müzelerin tarihini ve toplumda oynadıkları rolü, özgül araştırma ve fiziksel konservasyon yöntemlerini, mimarisini, örgütlenme ve işleyiş biçimlerini, tipoloji ve deontolojilerini inceler.” Ayrıca müzebilim ile müzeografi anlam ayrımına da değinmek gerekir. Müzeografi uygulanan teknikleri inceleyen bir alt disiplindir (Çınar, 2009, s. 26). Müze bilim muhakkak müzeciliğin halka tanıtılmasında, sanal müzeciliğin bilimsel temellere oturmasında önemli rol oynamaktadır. Müze bilimin bu önemini vurgulamakla birlikte müzeciliğin eğitimle ilişkisine daha detaylı değinmekte yarar vardır.

Müzelerin eğitim işleviyle toplumun gelişme evrimi arasında doğru bir orantı vardır. Müzeler eğitime katkı sağlayan işlevi sayesinde halkın bilimle, tarihle, sanatla buluşmasını

kolaylaştırmaktadır. Böylece müzeler eserleri koruma misyonunu yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda sergileme yoluyla insanların eğitimine katkı sağlar (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 61-62). Bu bilgi aktarımı bilim ve teknoloji müzeleri özel örneğinde incelendiğinde, bilim tarihinin aktarılmasında önemli rolü olduğu da düşünülebilir. Dolayısıyla müzelerin eğitim ve bilginin aktarılmasında önemli rol üstlendiği görülmektedir. Bu eğitimde şüphesiz sanal müzeciliğin çok payı vardır. Sanal müzeler çok geniş kitlelere ulaşabilmesi açısından daha da önem kazanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ödevlerinde sanal müzecilik güvenli bir kaynak niteliğindedir.

Müzelerle okul arasındaki ilişkiye de değinmekte yarar vardır. Öncelikle müzelerle eğitim kurumları arasında düzenli bir iletişimin sağlanması gerekir. Müzeler ilk kuruldukları zamanda, eserlerin bir kopyasını okullara eğitim amaçlı göndererek çocukların görsel dünyalarında tarih, kültür bilincinin oluşmasını sağlamıştı. Her okulda bir müze köşesi oluşmaya başlamıştı. Ayrıca bu ilk dönemlerde müzeciliğe meraklı öğretmenler müze yönetimi tarafından bilgi kurslarına gitmişti. 19 yüzyılda müze-okul ilişkileri bu şekilde yürütülerek ilk adımlar atılmıştı. Daha sonra bu eğitim çalışmaları daha ileriye götürülmüştür (Karabıyık, 2007, s. 83-84). Bu görsellik özelliğinin önemi oldukça fazladır. Zira teorik bilgiler öğrencinin zihninde soyut kalıplarla şekillenirken bilgi edinim görsel ve duyuşsal anlamda kategorik bir çerçeve çizemez (Seidel, 1999, s. 21). Öğrencilerin müzeleri gezmesi, edinilen bilgilerin ve görsel anlamda yerinde anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu da hem öğrenme hevesini artırır hem de görsel deneyimler hafızada daha derin izler bırakır. Sanal müzeciliğin en büyük avantajı da burada yatmaktadır. Kesintisiz iletişim, multimedya olanakları, kategorik seçebilme, öğrenci ödevlerine güvenli bir kaynak olması ve daha birçok açıdan sanal müzelerin eğitimle ilişkisi çok olumlu yönde gelişmektedir.

Öğretmenlerse müzelerle bağlantılarını canlı tutmalı, eğitimle ilgili materyallerin tedarikinde müze yönetimleriyle iletişime geçilmelidir. Ancak Türkiye’de bu işbirliğinin yeterli bir düzeye ulaştığını söylemek mümkün değildir. Buradaki kopukluk karşılıklı olarak kurumlar arasında gidip gelmektedir (Güler, 2009, s. 117-118).

Müze-eğitim ilişkisinde dikkat çekici bir özellik de şudur: Eğitimin öğrenciye vermek istediği belli başlı zihni gelişim yeteneklerini vermeyi kolaylaştırması. Bu niteliklerden başlıcalarına aşağıda yer verilmiştir (Karabıyık, 2007, s. 85-87).

- Empati: Müzeler sayesinde insanlar tarih ve kültürleriyle tanışır. Bu tanışmanın insandaki duygusallığına kattığı heyecan empatiyle birlikte gelir. Böylece o devirleri yaşamış gibi ya da yaşamak ister gibi eserlere bir duygu bağı kurulur. Bu empati veya eşgüdümsel bilginin öğrenciye sevdirelmesindeki önem büyüktür.
- Yaratıcılık: Müzelerden edinilen görsellik ve kısa bilgi deneyimi zihnin bilincine yerleşir. Yaratıcılığın dizgesel işleyişindeki enerjisi olan hayalgücü yoluyla ortaya çıkar. Dolayısıyla yaratıcılık niteliğinin gelişmesine katkı sağlar.
- Merak duygusu: Eski dönemlere ait eserleri görmek öğrencinin geçmişle buluşması ondaki merak duygusunu artırır.
- Kritik etme yeteneği: Bilginin alımıyla yorumun gelişmesi kapısı da aralanır. Bu eleştirel analiz yeteneğinin gelişmesinde bilince yerleşen müze deneyimi de bir rol oynayacaktır.

Eleştirel yorum getirme oldukça önemli bir konudur. İnsanın düşünce dünyasını empirik bilgi edinmenin ötesine geçirir. Ayrıca ezberciliği iterek, yaratıcılık yeteneğini geliştirir. Örneğin bir eserin betimlenmesinde empirik bilgiler bilince kolay ve doğru açılardan yerleştiğinde eleştirel düşünme başlayacaktır. Sanat müzelerinin gezilmesi bu açıdan faydalıdır. Öğrencilerin müzedeki görsel bir eseri yorumlaması, eleştirel adımların pratik ve etkili yöntemlerinden biridir (Açıkgöz, 1998: 13). Bütün bu nitelikler sanal müzecilikte de söz konusudur. Hatta detaylı olması ve kesintisiz bir iletişime açık olmasından dolayı sanal müzecilik; eleştiri, merak, empati, yaratıcılık gibi önemli nitelikleri öğrencilerin kazanmasında daha etkili olacaktır. Bu etki sayesinde, öğrenci hiç görmediği müzelere fiziki anlamda ziyaret etme bilincine kavuşacaktır.

Günümüzde eğitime yaklaşım öğrenci merkezli olmaya doğru yönelmektedir. Amaç öğrencilerin eğitim deneyimini bizzat yaşaması, araştırma yapması ve eleştirel yöntemi gerçekleştirmesidir. Değişen eğitim stratejilerinde, sosyal bilgiler başta olmak üzere eğitime destek olacak, bilgi edinme bilincini güçlendirecek müze ziyaretleri önem arz etmektedir. Ancak bunu düzenli ve gerçekleştirmek bazı açılardan kolay değildir. Ayrıca sadece belli başlı güzergahlara gidilebildiğinden müze portföyü genişletilememektedir. Oysaki sanal müze bize bu imkanı sağlamaktadır. Sanal müze sayesinde istenilen zamanda ziyaret imkanı ve güvenilir şekilde bilgi edinme kolaylığı elde edilir. Bu sitelerin yaygınlaşması müze-eğitim ilişkisinin daha güçleneceğine işaret etmektedir (Ata, 2010, s. 194-195).

2.11. Müzecilik ve Tarih Eğitimi

Müzeler sanat, kültür ve tarih alanındaki bilgilerin insanlarla paylaşıldığı hazinelerdir. Bu hazineler, tasarladıkları müze ve dijital koleksiyon ortamı sayesinde hayat boyu eğitim kapsamında, bireylere yönelik bir eğitim stratejisi uygulayabilirler ve bulundukları toplumda birer eğitim kurumu olarak işlev görebilirler. Eğitim kurumları olarak işlev görebilecek olan bu yapılar, geçmişî anlamının, tarihe saygı duymanın ve artık kaybolan kültürel değerlere önem vermenin sağlayıcıları konumundadırlar. Bu özellikleri onları eğitimciler için önemli bir konuma taşımaktadır. Eğitimciler için bu konum gerçekten çeşitli eğitim disiplinleri tarafından kendi eğitim müfredatlarının öngördüğü ve ihtiyaç duyduğu bilgi hazinesi olarak kullanılabilirler (Barlas-Bozkuş, 2014). Atagök'e göre "Müzeler, bir yandan topladığı, arşivlediği, koruyup sergilediği eserlerle kültür ortamı oluştururken bir diğer yandan da sergileme yolu ile eğitim işlevini gerçekleştirmektedirler" (Atagök 1982: 42).

Müzelerden yararlanabilecek eğitim disiplinlerinin en başında tarih disiplini gelmektedir. Tarih dersi gerek kapsadığı tarihsel çerçeve gerekse dersin içeriğinin müzecilikle uyum sağlıyor olmasından dolayı müzecilikle yakından ilgilidir. Bundan dolayı müzelerle yapılan tarih dersi öğretim etkinliklerin öğrenciye tarihî mekân ve objeleri herhangi bir aracı olmaksızın gözlemlemeyi ve böylece otantik ve bireysel bir tarih tecrübesi yaşamalarına imkân tanımaktadır (Ata, 2009). Bu imkân günümüzde müzeciliğin belirli ölçülerde sanal ortama (sanal müzecilik) taşınabilmesiyle daha da başvurulmuş bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde bulunan sanal müze üzerine inşa edilmiş web ortamları okullardaki çeşitli disiplinlere ait müfredatların okul dışına çıkmadan müzelerden faydalanmasına imkan tanımaktadır. Yapılan uygulamalar bu tür öğretim etkinliklerinin öğrencilerin öğretim konusunda yönelik ilgilerini arttırdığını, tarihî olgu ve kavramları kavrayışlarını kolaylaştırdığını, işbirlikli öğrenme ortamları yarattığını, öğrenci merkezli öğrenmeyi teşvik ettiğini, farklılaştırılmış bireysel öğrenme süreçlerini desteklediğini ve birinci el kaynaklara dayalı öğrenme için uygun bir ortam hazırladığını göstermektedir (Ulusoy, 2010). Geçmiş ile bugün arasında dialog kurmanın ve öğrencilerle bu şekilde tarih anlayışı geliştirmenin en iyi yollarından birisi müzelerin etkin bir şekilde kullanılmasından geçmektedir. Tarihi eserlerin sergilendiği müzeler öğrencilerin dokunabilecekleri ve görebilecekleri, tenefüs edebilecekleri ve duyabilecekleri kadar somut ve gercektir. Tarih eğitiminde çok önemli bir esas olan öğrencinin geçmiş ile bugün arasında bağ kurup geleceği

ona göre tasarlaması anlayışının en güzel uygulanacağı yerler,tarihi eserlerin sergilendiği muzeler olacaktır..2005-2006 yılından itibaren tarih ders programlarında sıkça uygulanmaya başlanılan muze ziyaretleriyle öğrencilerin ,geçmişini tanıması,okulda kazandığı bilgileri pekiştirmesi ve geçmiş ile bugün arasında bağ kurmasını amaçlanmaktadır.Tarihi eserlerin sergilendiği muzelere yapılan ziyaretler sayesinde öğrenciler tarihi olayları, empati yaparak öğrenmeyi kalıcı hale getirmektedir.Öğrencilerin müze ziyaretlerinde önemli kazanımlarından bir tanesi yazılı kanıtlar dışında görsel kanıtlarıda değerlendirmektedirler.Bu değerlendirmeler sayesinde öğrenciler tarihi olayları objektif olarak değerlendirme fırsatını elde edebileceklerdir.Muzelere yapılan ziyaretlerin; öğrencilerin gözlem, değerlendirme, sınıflama becerilerini, kavramlar bilgisini geliştirdiği, görsel kanıt değerlendirmeyi kolaylaştırdığı, değişimi ve sürekliliği algılamaya yardımcı olduğu ve tarihsel çevreyle empati kurabilme gibi kazanımlar sağladığı ifade edilmektedir (Safran veAta, 1998: 91).

Günümüzde, öğretmenler tarih derslerinde öğrenci ilgisini ve öğrenmesini canlı tutmanın yollarını aramaktadırlar. Tarihçiler, geçmişin hikâyelerini ve derslerini, eleştirel anlamayı sağlamak amacıyla hala istekli bir şekilde çaba sarf etmektedirler. Tarihi muzeler eğitimcilerin ve uzmanların büyük bir avantajla öğrencilerine ve bir birlerine ulaştıkları ve bir birlerini önemsedikleri ortak alanlardır. Geçmişin gerçek kalıntıları olarak tarihi yerler, hem geçmişle duygusal bağlantı kurar, merak uyandırır, heyecanlandırır, zihnimizde kapılar aralar, soruşturmaya sevk eder, hem de tarihteki olayları ve insanları anlamayı sağlar. Bunun en iyi tarafı ise, bu yerleri yaşadığımız çevrede her yerde bulabiliriz (Boland, 2002).

Bunun yanında oluşturulmuş sanal müzelerin öğrencilerin sanal gezintiler yapmalarına imkân tanıdığı, tarihî yapı ve anıtları, savaş alanı gibi mekânları gözleme olanağı bulmalarını sağladığı, öğrencilere gezi ile ilgili genel bir değerlendirmeye imkân tanıdığı ve bunların tümü ile de öğrenciler için verimli bir öğrenme ortamı oluşturmaktadır. Ayrıca sanal bir şekilde oluşturulmuş müzelerin kullanılmasıyla ilgili sağladığı bir diğer önemli imkân öğrencilerin çevrimiçi oyun ve webquest gibi öğretim uygulamalarını gerçekleştirilmesidir. İçeriği müze koleksiyonları kullanılarak hazırlanan bu tür etkinliklerle, öğrencilerin interaktif ve eğlenceli bir biçimde müzede sergilenen eserleri keşfetmeleri sağlanabilir. Web tabanlı müze uygulamaları öğrencilerin tarihî eser sergisi düzenleyen bir sanat uzmanı gibi çalıştığı öğretim etkinliklerinin düzenlenmesine imkân tanımaktadır. Bu tür öğretim etkinliklerinde öğrenci web ortamındaki müze koleksiyonlarından eserler seçerek, kendi müze sergisini oluşturmakta ve

web üzerinden yayınlamaktadır. Örneğin Kanada Sanal Müzesi (www.virtualmuseum.ca) öğrencilere ve ilgili diğer kişilere müze web sitesinde oluşturdukları üyelik hesapları vasıtasıyla, müzede yer alan eserler arasından kendi sergilerini hazırlamalarına ve paylaşımlarına imkân sağlamaktadır (Öztürk, 2012).

Müzeler ya da onların sanal ortama aktarılmış durumları, tarih öğretimine yeni nitelikler kazandırabilir. Müzelerden faydalanılarak gerçekleştirilen tarih eğitiminde öğrenciler, yalnızca müzeleri inceleyerek çok şey öğrenebilir. Fakat bir müzenin tarih eğitimindeki gücü, tarihi, eğitim sırasında daha dokunulabilir ve canlı yapmasında gizlidir. Bu sırada bir öğrenci çok değişik dönemlerden ve kültürlerden kalma nesneler görebilir, inşa edilmiş ortamları keşfedebilir, slayt gösterilerine katılabilir ve filmler izleyebilir, meslekleri deneyebilir ve diğer etkinliklere katılabilir. Dolayısıyla tarih eğitiminde vazgeçilmez materyallerden biri olan okul kitapları, tarihin entelektüel kavrayışını sağlarken, bir müze geçmişin kültürlerine ve insanlarına daha duygusal bağlar yaratabilir (Seidel ve Hudson, 1999). Tüm bu olumlu kazanımların gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken başlıca özellikler bulunmaktadır. Bunlar;

1. Müzelerde yapılan öğretim etkinliklerinin verimli bir öğrenme ortamını doğurabilmesi için ön hazırlıkların yapılması,
 2. Öğrenme sürecinin müze ziyareti sonrasında yapılan çalışmalarla desteklenmesi,
 3. Müze ziyareti öncesinde sanal müze ortamında yapılan etkinliklerle öğrenciler müze koleksiyonları hakkında bilgilendirilmesi,
 4. Yapılması planlanan etkinlikler için öğrencilerin hazırlık yapmaları gerekmektedir (Öztürk, 2012).
- ✓ Bunların yanında sanal müzelerde hazırlanmış olan müze eğitim formları ve tarih konularıyla ilgili temel bilgilerin sanal ortamda ulaşılabilirliğinin bulunması,
 - ✓ Müze ziyareti gerçekleştirilmeden önce yapılacak ön çalışma bilgilerinin mevcut olduğu müzenin internet sitesinin tarih öğretimini destekleyici formatta hazırlanması,
 - ✓ Öğrencilerin müzeden daha etkin bir şekilde faydalanabilmesi için eğitim paketlerinin düzenlenmesi sanal müzeler kullanılarak gerçekleştirilecek tarih dersi için daha kalıcı bilgilerin oluşmasına ve daha etkili öğretime fırsat tanıyacaktır (Barlas-Bozkuş, 2014).

Sonuç olarak sanal müzeler yoluyla oluşturulan tarih eğitiminin öğrencilerin tarihsel empati kurmaları ve bugünle geçmişi kıyaslayarak mevcut durumu anlamalarına yardımcı olduğu bunun yanında tarihsel kanıtlarla çalışma, öğrencilerin gördükleri şeylerden anlam çıkarma gibi faydalar sağladığını söylemek mümkündür. Ancak burada kastedilen sadece bakma ve görme eğitimi değildir. Amaç öğrencileri düşünmeye ve muhakeme yapmaya teşvik etmektir (Çulha, 2006). Ancak unutmamak gerekir ki sanal müzeler Ata'nın (2009) vurguladığı gibi, gerçek müze ve mekân ziyaretlerinin yerini tam olarak tutması mümkün değildir. Dolayısıyla web tabanlı müze ve tarihî mekân uygulamalarını, gerçek ziyaretlerin bir alternatifi olarak değil, yeni ve farklı bir öğretim yöntemi olarak değerlendirmek ve uygulamak gerekir.

2.12. Müze ve İletişim

İletişim insanlık medeniyetinin en yoğun biçimde ihtiyaç duyduğu ve gelişmesi üzerinde titizlikle durduğu sürecin adıdır.

Bıçakçı'ya (2008, s. 17) göre iletişim, çıkış kaynağından hedef kaynağa gitmesi istenen mesajın aktarılma sürecidir. İletişimde örgütsel kültürün devamına yönelik ya da ferdi anlamda görüş bildirme veya alma hedefi vardır. Bu hedef sözlü veya yazılı olarak iletebilir. Bu gönderimin (iletimin) süreci iletişimdir. Böylece karşı tarafa kendi amaç ve istekleri doğrultusunda etkileşimin kapısını açmak söz konusu olabilmektedir (Halil, 1994, s. 238).

Özellikle 2000'li yıllarda iletişim baş döndürücü bir hızda gelişmiştir. İnternetin 90'larda devreye girmesi daha sonraysa kablosuz (wireless) iletişim teknolojisi, dünyada çok güçlü bir network ortamı yaratmıştır. Bu çevresel güçlü diyalog dış politikadan ekonomiye uzanan karar alma süreçlerinde pratiklik sağladığı gibi muhtemel anlaşmalara da ivme kazandırmıştır.

Her kurumda olduğu gibi müzelerin de kurumsal işletme mantığına uygun şekilde sosyal ilişkilerini düzenlemesi gerekir. Bu düzenlemede iletişim vazgeçilmez unsurdur. Etkileşim ve etkili olmak, sorun varsa çözmek, tanıtım faaliyetlerini gerçekleştirmek, yapıcı eleştirilerle eksiklikleri gidermek, organizasyon yapısını geliştirmek, halka bilgi eksenli aktarımın sürekliliğini sağlamak iletişim sayesinde olmaktadır.

Ersan'a göre müzelerdeki iletişim üç yönlü şekilde gelişir (Boyras. 2012, s. 24).

- Organizasyon yapısının özelliklerine göre iletişim,

- Etkileşim alanı kapsamında kurum içi ve kurum dışı iletişim,
- Dikey ya da yatay iletişim.

Klasik müze anlayışında olması gereken iletişim anlamsal içerik açısından sanal müzelerde de geçerlidir. Sanal müzelerin tek farkı avantajlı taraflarıdır. Reklam tanıtımları ücretsizdir, iletişim e-mail ya da sosyal medya yoluyla olabilmektedir. Telefon veya Fax masrafı olmamaktadır. Örneğin bir müze kuruluşunun facebook veya twitter hesabından online olarak ve anında izleyicilere ulaşma avantajı vardır. Bu durum hiçbir klasik müzenin başaramayacağı özelliktir. Yeni eserler sanal müzede anında ziyaretçileriyle buluşabilmekte ve sanal iletişimin zengin olanaklarından yararlanılmaktadır. Müzelerin temel işlevlerinde önem arz eden iletişim sanal müzelerde daha etkin şekilde kullanabilmektedir. Bütün bu avantajlar müzeleri sanal müze kurmaya yönlendirmektedir.

2.13. Müzelerde Bilgi Yönetimi

Müzelerin temel işlevleri ile iletişim arasında sürekli bir bağlantı vardır. Bu işlevler ancak iletişim yoluyla mümkündür. Eser toplama, koruma, sergileme, bakım, belgeleme gibi işlevlerde iletişimin büyük rolü tartışılmaz (Uralman, 2006, s.109). Müzelerdeki bilgi yönetimi çerçevesinde toplumun bilgilendirilmesi, tanıtım faaliyetleri, basınla ilişkiler yönlendirilir. Bu durum sanal müzelerde de söz konusudur. Ancak sanal müzelerde enformatik bağlar daha hızlı bir şekilde işletilmektedir.

Müze iletişim şekilleri bilgi yönetiminin de yapısını belirler. İletişim şekilleri şunlardır:

- Sözlü iletişim
- Yazılı iletişim
- Görsel iletişim

Sözlü iletişim, fiziki anlamdaki gerçek müzelerde alışlagelmiş olarak müze rehberleri yoluyla olmaktadır. Canlı rehberle iletişimin en önemli avantajı ziyaretçinin aklındaki soruları sorarak diyalektik ortam yaratabilme olanağıdır. Sanal ortamlarda ise sözlü iletişim bilgisayar ses kayıtlarıyla verilebilmektedir. Bunun da avantajı geniş detaylarla, hatasız şekilde bir anlatımın olmasıdır. Bu sözel anlatımlar; bilgi yönetimin en önemli amaçlarından olan ziyaretçilerin ortak kültürel mirasıyla bilgilendirilmesi ve daha da önemlisi yaratıcılık yeteneğini geliştirerek

düşünce üretimlerine katkı sağlar (Boyraz, 2012, s. 30-31). Ancak haliyle sanal müzede bir ziyaretçinin fiziki soru sorma imkanı yoktur. Ancak iletişim açısından sorularını gönderebilir. Ya da canlı bir hat üzerinden sorularını ilgili yetkiliye bildirebilir. Ziyaretlerdeki sözel anlatımlar, eserlerin görselliği ile birlikte eş zamanlı yürütüldüğünden keyifli bir hal alır. Müzelerin verdiği heyecan ve keyif ziyaretçiyi hiç gitmedikleri müzelere yönelme isteği doğuracaktır (Hooper ve Greenhill, 1999, s. 206).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma ortaöğretim 10. sınıf tarih dersinde “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin sınıf ortamında sanal müze gezileri kullanılmadan öğretmen anlatısına dayanan yöntemle işlenişiyle, sanal müze gezileri kullanılarak işlenişi arasında, öğrencilerin akademik başarılarını etkileme bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak ve sanal müze gezileri kullanmanın öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarına etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Bu amaçla tasarlanan araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Yarı deneysel desen, bir araştırmada değişkenleri (nicel olarak ölçülebilen ve farklı değerler alabilen özellikler) ölçmek ve bu değişkenler arasındaki sebep sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmaktır (Çepni, 2001, s. 31). Yarı deneysel desen, öntest-sontest kontrol gruplu desenden oluşmakta ve yansız atama ile oluşturulmuş iki grubu kapsamakla beraber bunlardan biri deney diğeri kontrol grubunu oluşturmaktadır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılmaktadır (Karasar, 2000). Split-plot desen veya karışık desen olarak da tanımlanabilen ön test-son test kontrol gruplu desen, birisi tekrarlı ölçümleri (öntest-sontest), diğeri de farklı kategorilerde bulunan denekleri (deney-kontrol gruplarını) gösteren iki faktörlü bir deneysel desen olarak belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2001). Araştırma deneysel bir

çalışma olduğu için, örneklem seçimi yerine çalışma grupları alınmış ve uygulanan “akademik başarı testi” ile “tarih dersine yönelik tutum ölçeğinden” elde edilen öntest sonuçlarına göre bu grupların eşitliği üzerinde durulmuştur. Araştırmada kullanılan modelin simgesel görünümü aşağıdaki Tablo 8’ deki gibi ifade edilmektedir.

Tablo 8.
Kullanılan Modelin Simgesel Görünümü

G ₁	R	O _{1.1}	X ₁	O _{1.2}
G ₂		O _{2.1}	X ₂	O _{2.2}

Yukarıdaki şekildeki sembollerin anlamı aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

G₁: Deney Grubu

G₂: Kontrol Grubu

R: Grupların Oluşturulmasındaki Yansızlık

O_{1.1}: Deney Grubu İçin Öntest

O_{2.1}: Kontrol Grubu İçin Öntest

X₁: Sanal müze gezilerinin kullanımı

X₂: Yapılandırmacı anlayışla hazırlanan öğrenme yöntemi

O_{1.2}: Deney Grubu İçin Sontest

O_{2.2}: Kontrol Grubu İçin Sontest

Araştırmada kullanılan deneysel desen Tablo 9 da görülmektedir.

Tablo 9.
Araştırmada Uygulanan Deneysel Desen

Gruplar	Öntest	Deneysel İşlem	Sontest
Deney	Başarı Testi Tutum Ölçeği	Sanal Müze Gezileri ile Ders İşleme	Başarı Testi Tutum Ölçeği
Kontrol	Başarı Testi Tutum Ölçeği	Yapılandırmacı Yöntem ile Ders İşleme	Başarı Testi Tutum Ölçeği

Araştırma sırasında Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ünitesi işlenmeden önce deney ve kontrol gruplarına akademik başarı testi ile tarih dersi tutum ölçeği “ön test”, olarak uygulanmış, deneysel işlemlerin sonunda da “son test” olarak uygulanmıştır. Daha sonra Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ünitesi ile ilgili ders planı hazırlanmış, deney grubunda bu plana göre ders işlenmiştir. Kontrol grubunda ise aynı ünite sadece öğretmen anlatısı ve ders kitabı temel alınarak işlenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma 2015 - 2016 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Ankara ili Gölbaşı ilçesinde bulunan özel bir orta öğretim kurumunun (Ahmet Ulusoy Anadolu Lisesi) 10. sınıfına devam etmekte olan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deney ve kontrol gruplarını okulun 10/A ve 10/B sınıflarındaki öğrenciler oluşturmuştur. Her iki sınıfta da bulunan öğrenci sayısı 20 kişidir. Hangi grupta sanal müze gezileri ile öğretim ya da yapılandırmacı öğretim yaklaşımına göre öğretim yapılması gerektiğine yansız atama yoluyla karar verilmiştir. Bu doğrultuda 10/A sınıfı (20) deney grubu, 10/B sınıfı (20) kontrol grubu olarak atanmıştır.

3.3. Deneysel İşlem Basamakları

1. Çalışmaya başlamadan önce sanal müze kullanımı ve sanal müze ile tarih öğretimi hakkında açıklayıcı bilgi deney grubu öğrencilerine verilerek çalışmanın genel hatları tanıtılmıştır.
2. Kontrol grubunda ise ders, düz anlatım, soru-cevap gibi klasik anlayışla hazırlanan yöntemlerle işlenmiştir.
3. Deney ve kontrol grubuna araştırma başlamadan önce “Akademik Başarı Testi” ve “Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” ön test olarak uygulanmıştır.
4. Süreç 4 hafta devam etmiştir.
 - a) Deney grubunda sanal müze gezintileri kullanılarak ders işlemeye uygun yöntem, teknik ve aktivitelerle ders işlenmiştir.
 - b) Kontrol grubu öğrencileriyle işlenen ünite ile ilgili yapılandırmacı yönteme (düz anlatım, soru- cevap) uygun olarak ders işlenmiştir.

5. Deney ve kontrol gruplarına ünite bitiminde son test olarak “Akademik Başarı Testi” ve “Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” son test olarak uygulanmıştır.

3.4. Araştırmanın Uygulanması

3.4.1. Deneysel İşlem Öncesi Süreç

1. Araştırma sürecinin deneysel çalışma kısmına başlamadan önce literatür taraması yapılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.
2. Araştırmanın deneysel niteliği ve uygulama yapılacak okulun bir özel okulu olmasından dolayı araştırma sürecinin başında yazışmalar yapılarak gerekli izinler (EK-3) alınmıştır.
3. Diğer taraftan araştırmada kullanılacak akademik başarı testi (çoktan seçmeli) ve tutum ölçeği uzman görüşlerine de başvurularak araştırmacı tarafından hazır hale getirilmiştir.
4. Uygulama başlamadan önce araştırmanın yapılacağı okuldaki ilgililerle (yönetici ve tarih öğretmeni) çalışma hakkında bilgilendirici görüşmeler yapılmıştır.
5. Belirlenen şubeler arasından bir şube deney 10/A ve bir şube ise kontrol grubu 10/B olmak üzere rastgele atanmıştır.
6. Sanal müze gezileri ile öğretim yapılacak deney grubu öğrencileri için Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ünitesinin ilgili yedi kazanımı kapsamında ders planları hazırlanmıştır.
7. Araştırma boyunca deney ve kontrol gruplarının derslerine araştırmacı girmiştir.

3.4.2. Deneysel İşlem Süreci

1. Araştırmanın uygulama aşaması; ön testlerin yapılması, deneysel işlemlerin yapılması, son testlerin yapılması dâhilinde toplam 4 hafta (23 Kasım – 18 Aralık) sürmüştür. Öğretim etkinlikleri Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ünitesinde yer alan yedi kazanımla ilgili konular üzerinde gerçekleşmiştir (Kazanımlar bu bölümün başarı testi kısmında açıklanmıştır).

2. Öğrencilere, yapılan derslerin ve etkinliklerin yılsonu akademik başarıları puanlarını etkilemeyeceği söylenerek bu sayede öğrencilerin not korkusu ve stresi yaşamadan öğretim etkinliklerine başlamaları sağlanmaya çalışılmıştır.
3. Deney grubu öğrencilerinin dersleri, sanal müze gezilerinin kullanımına dayalı olarak uygulayıcı tarafından önceden incelenen müzeler yoluyla planlanan öğretim etkinlikleri ile gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda yer alan öğrencilere anlatılacak konuya uygun olarak projeksiyon vasıtasıyla internetten önceden uzman görüşü olarak tespit ettiği sanal müzelerin (Topkapı Sarayı Sanal Müzesi, Ayasofya Sanal Müzesi, İstanbul Rahmi Koç Sanal Müzesi ve Panorama 1453 Tarih Sanal Müzesine) görüntüsünü yansıtmış ve sanal müzelerde on-line olarak gezinti yapılarak dersler anlatılmıştır. Bu işlemler 4 haftada toplam 8 ders saatinde gerçekleştirilmiştir.
4. Kontrol grubundaki öğrenciler ile Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ünitesinin yedi kazanımı, deney grubu öğrencileriyle aynı zamanda işlenmeye başlanmış ve sürekli derslerde uygulanan, öğretmenin daima etkin olduğu düz anlatım ve soru cevap tekniklerinin kullanıldığı ve sanal müze gezilerine yer verilmeyen bir öğretim yöntemiyle dersler işlenmiştir.

3.4.3. DeneySEL İşlem Sonrası Süreç

1. Elde edilen verilerin (ön test-son test) SPSS 20 paket programı ile istatistiksel analizleri yapılmıştır.
2. Yapılan istatistiksel analizler yorumlanmış ve araştırmadan elde edilen sonuçlar tablolastırılarak raporlaştırılmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak akademik başarı testi ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Bu testlere ek olarak da deneysel işlem öncesinde birbirine iki denk sınıf seçebilmek için oluşturulmuş ayrı bir ön bilgi testi bulunmaktadır. Bu testleri geliştirme süreciyle ilgili daha detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.5.1. Başarı Testi

Araştırmada öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin verilerin toplanabilmesi amacıyla akademik başarı testi kullanılmıştır. Bu başarı testindeki sorular; geçmiş yıllarda ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) tarafından yapılmış olan ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı) ve LYS (Liselere Yerleştirme Sınavı) gibi sınavlarda çıkmış olan, bu araştırma için planlanmış konuya ve üniteye uygun sorulardır. Bu sorulardan ilk başta 37 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuştur. Sonrasında uygulamada kullanılacak 25 adet soru önceden çıkmış olan soru havuzundan bir alan eğitimcisinin görüşü de alınarak elenmiş ve başarı testine son hali verilmiştir. Başarı testindeki sorular daha önceden ÖSYM tarafından kullanılan sorular olduğundan ayrıca bir geçerlilik, güvenirlik analizleri yapılmamıştır. Oluşturulan bu başarı testinde doğru sorulara 1 puan, yanlış ve boş sorulara 0 puan verilmiştir.

Buna göre puanların yorumlanması;

1-5 arası = Başarısız

6-10 arası = Geçer

11-15 arası = Orta

16-20 arası = İyi

21-25 arası = Pekiyi

Başarı testindeki soruların seçilmesinde uygulama süresince işlenecek ilgili kazanımlar temel oluşturmuştur. Bunlar;

1. Kazanım: XV-XVI. yüzyıl Osmanlı kültür, sanat ve mimari anlayışı ve bu alanlardaki gelişmeleri değerlendirir.
2. Kazanım: İstanbul'un fethinin sebeplerini, fetih sürecini ve fethin sonuçlarını kavrar.
3. Kazanım: Osmanlı eğitim sisteminin temel özelliklerini ve işleyişini kavrar.
4. Kazanım: Osmanlı hukuk sisteminin özellikleri ve işleyişini kavrar.
5. Kazanım: II. Mehmet (Fatih) Döneminin siyasi ve askerî faaliyetlerini açıklar.
6. Kazanım: Coğrafi keşiflerin Avrupa'nın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısına etkisini açıklar.
7. Kazanım: Osmanlı Devleti'nde bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeleri, çağdaş Avrupa devletlerinin bu alandaki gelişmeleriyle karşılaştırır.

3.5.2. Tutum Ölçeği

Duyuşsal özellikler arasında kaygı ve tutum önemli bir yer tutar. Tutum belli bir objeye karşı bireylerin olumlu veya olumsuz tepki gösterme eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Turgut, 1978). Araştırmada öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla, çalışma öncesi ve sonrasında hem deney hem de kontrol gruplarına uygulanan tutum ölçeği araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Ölçek beşli Likert tipindedir. Tutum ölçeği her iki grupta bulunan öğrencilere ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Tarih dersine yönelik tutum ölçeğini cevaplamaları için öğrencilere bir ders saati (40 dakika) süre verilmiştir. Ancak öğrenciler 15-20 dakika içerisinde ölçeği tamamlamışlardır. Öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılacak olan tutum ölçeği için 42 soruluk madde havuzu oluşturulmuştur. Öncelikle bu maddelerin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla, uzman araştırmacılar ve öğretim üyelerine başvurulmuştur ve uzmanlardan gelen dönütler sayesinde 7 madde ölçekten çıkartılmıştır. Bu şekilde ölçeğin kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla ise kapsam geçerliliğinden sonra elde kalan 35 madde üzerinden açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu çerçevede, 35 maddelik ölçek, yapı geçerliliği uygulaması için Ankara İli Sincan ilçesinde bulunan Sincan Anadolu İmam Hatip Lisesinde 2013-2014 eğitim öğretim yılında 388 kişiye uygulanmış ve elde edilen verilere temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Ölçekteki 35 maddeden madde yük değeri .30'un altında olan 12 madde ölçekten çıkartılmıştır. Ölçek nihai olarak 23 maddeye düşmüştür. Nihai ölçeğin maddelerinin 8 tanesi olumsuz 15 tanesi olumlu maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin hesaplanan KMO değeri .89 Bartlett testi değeri 7835,194 ($p < .0001$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin tarih dersine yönelik tutumu ölçmesi açısından düşünüldüğünde tek boyutlu olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin güvenirliğini saptamak için elde edilen veriler SPSS 20 analiz programına tabi tutulmuş Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır ve ölçeğin iç tutarlılığının 0.88 olduğu bulunmuştur. Bu katsayının 1'e yaklaşması iç tutarlılık anlamında güvenirliğin artması anlamına gelmektedir (Ören, 2005, 102). Ölçek likert tipi ölçme aracı biçimindedir. Ölçekteki yer alan ifadelerin bir kısmı olumlu, bir kısmı da olumsuzdur. Her bir ifade için öğrenciye beşli likert tarzında “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum”, ve “hiç katılmıyorum” şeklinde seçenekler sunulmuştur. Test sonuçlarının değerlendirilmesinde puanlama aşağıda gösterilmiştir:

Verilen Puan Nitelik Grupları;

Tamamen katılıyorum'a 5 puan

Katılıyorum'a 4 puan,

Kararsızım'a 3 puan,

Katılmıyorum'a 2 puan,

Hiç katılmıyorum'a 1 puan şeklindedir.

Ölçekte yer alan olumsuz tutum maddeleri tersine bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Olumlu ifadeler 5, 4, 3, 2, 1 ve olumsuz ifadeler 1, 2, 3, 4, 5 şeklinde puanlar verilerek sonuçlar değerlendirilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmada, elde edilen veriler iki aşamada toplanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına “Akademik Başarı Testi” ve “Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Ön başarı testi ve ön tutum testlerinden elde edilen veriler değerlendirilerek deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Farklılıkların anlamlı olup olmadığını saptamak için bağımsız (ilişkisiz) t-testi kullanılmıştır. Son başarı testi ve son tutum testlerinden elde edilen veriler değerlendirilerek deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Gruplar arasındaki farklılıkların anlamlılığını karşılaştırmak için bağımlı (ilişkili) t-testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarının analizi ve yorumu için SPSS 20 paket programından yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öneriler geliştirilmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde veri toplama araçlarının uygulanması sonucu elde edilen bulgular araştırmanın amacında yer alan denenceler çerçevesinde tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Akademik Başarı Testine İlişkin Bulgular

4.1.1. Deney ve Kontrol Grupları Öntest Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde sanal müze gezileri yöntemi uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersi başarıları arasında deney öncesi anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla deney ve kontrol gruplarının toplam öntest başarı puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Grupların öntest puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için SPSS 20 istatistik paket programında bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır.

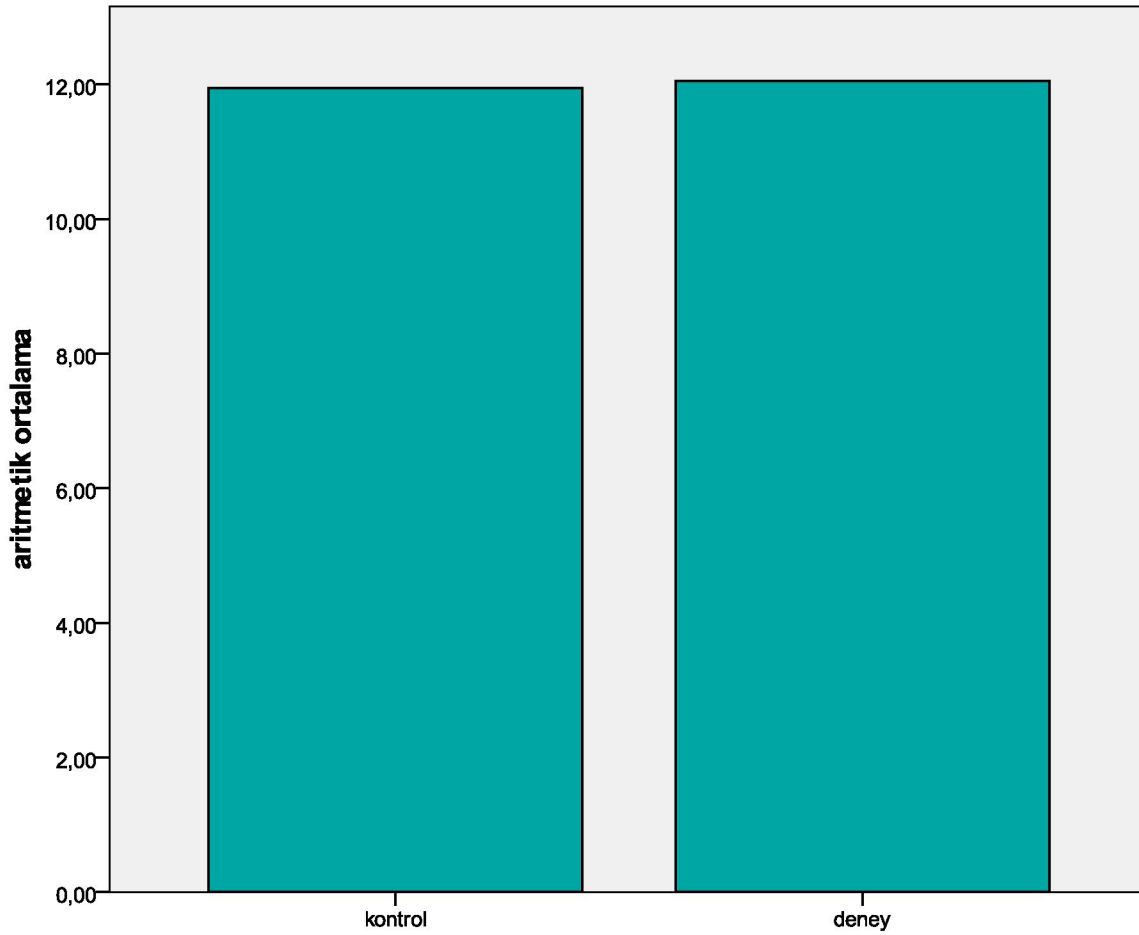
Tablo 10.

Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Öncesi Akademik Başarıları ile İlgili Bulgular

Gruplar	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Kontrol	20	11,95	1,15	38	,237	,814
Deney	20	12,05	1,50			

Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi tarih dersi başarı testinden elde ettikleri öntest puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (deney grubunun başarı ön testi aritmetik ortalaması $\bar{x}=12.05$, kontrol grubunun başarı ön testi aritmetik ortalaması $\bar{x}=11.95$ 'dir). Bu durum t testi ile kontrol edildiğinde $p>0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubu öğrencilerin uygulama öncesindeki başarılarının birbirlerine denk olduğunun kanıtıdır.

Bulgulardan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tarih dersi ön test akademik başarıları arasında fark olmadığı yani benzer olduğu söylenebilir (Şekil 1).

Şekil 1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tarih dersi ön test başarıları

4.1.2. Deney ve Kontrol Grupları Sontest Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

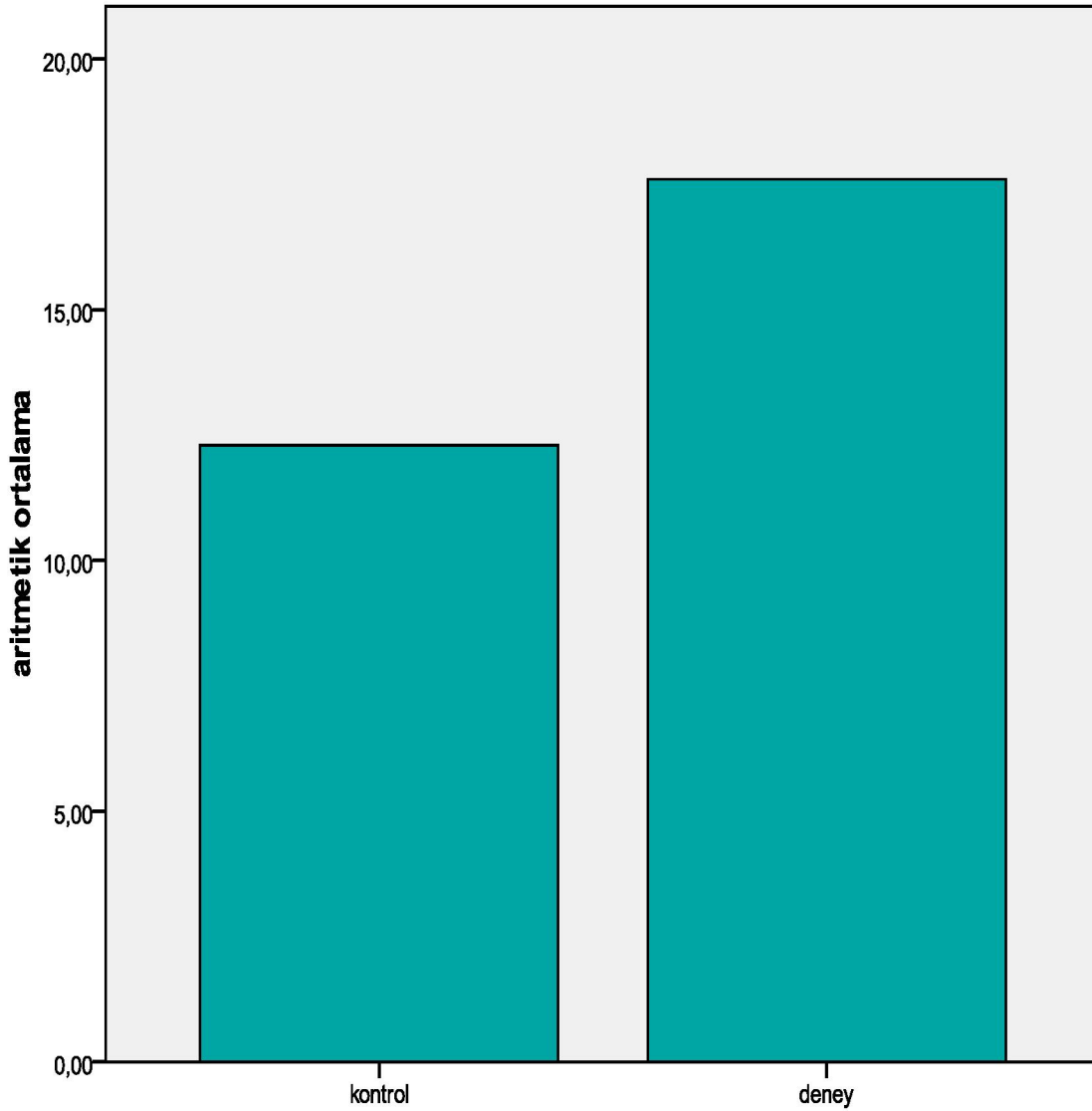
10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde sanal müze gezileri yöntemi uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersi başarıları arasında deney sonrası anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla deney ve kontrol gruplarının toplam sontest başarı puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Grupların sontest puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için SPSS 20 istatistik paket programında bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır.

Tablo 11.
Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Sonrası Akademik Başarıları ile İlgili Bulgular

Gruplar	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Kontrol	20	12,30	1,22	38	7.147	,000
Deney	20	17.60	3,08			

Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası tarih dersi başarı testinden elde ettikleri sontest puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir (deney grubunun başarı sontesti aritmetik ortalaması $\bar{x}=17.60$, kontrol grubunun başarı sontesti aritmetik ortalaması $\bar{x}=12,30$ 'dur). Bu durum t testi ile kontrol edildiğinde $p<0,01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu sanal müze gezi uygulamaları ile ders işlenen deney grubundaki öğrencilerin, programda öngörülen yöntemle ders işlenen kontrol grubu öğrencilerine göre başarılarının daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Bulgulardan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney sonrası tarih dersi sontest akademik başarıları arasında farkın olduğu yani grup aritmetik ortalamalarının benzer olmadıkları söylenebilir (Şekil 2).

Şekil 2. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney sonrası tarih dersi sontest başarıları

4.1.3. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde geleneksel yöntem uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersi öntest ve sontest başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla başarı testinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkların anlamlı olup olmadığına belirlemek için bağımlı gruplar için t testi uygulanmıştır.

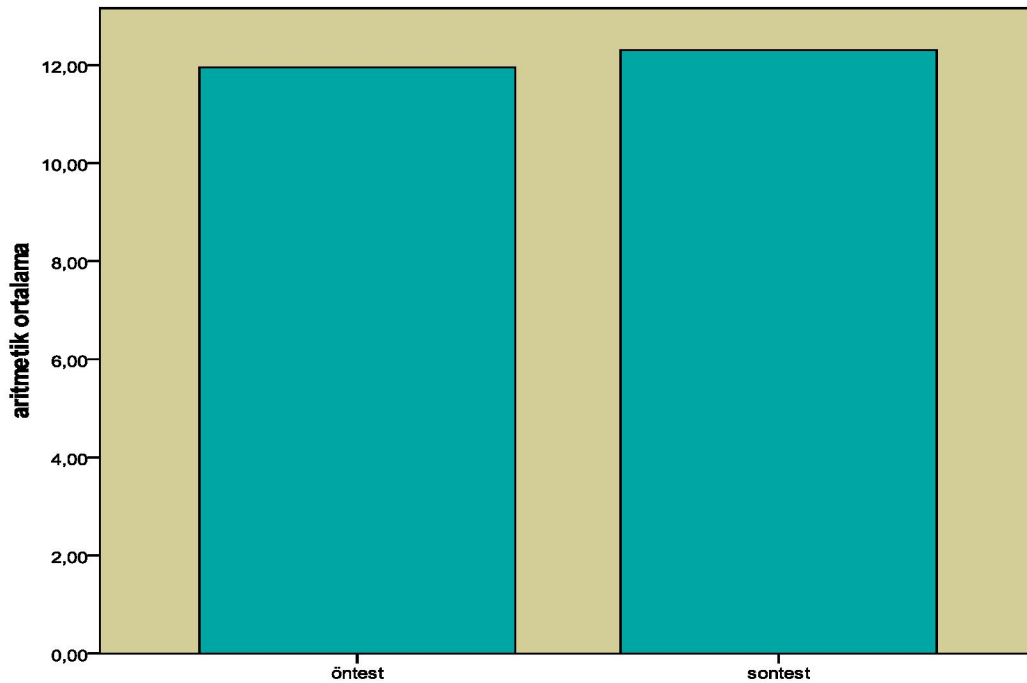
Tablo 12.

Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Öntest	20	11,95	1,15	19	,924	,367
Sontest	20	12,30	1,22			

Tablo incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası tarih dersi akademik başarı testinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (ön test aritmetik ortalaması $\bar{x}=11,95$, sontest aritmetik ortalaması $\bar{x}=12,30$ 'dur). Bu durum bağımlı gruplar için t testi ile kontrol edildiğinde $p>0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesindeki başarıları ile uygulama sonrasında akademik başarılarının birbirine yakın olduğunun kanıtıdır.

Bulgulardan kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersi öntest ve sontest akademik başarıları arasında farkın olmadığını yani uygulama öncesi ve sonrası aritmetik ortalamalarının benzer oldukları söylenebilir (Şekil 3).

Şekil 3. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersi öntest ve sontest başarıları

4.1.4. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde sanal müze gezileri yöntemi uygulanan deney grubundaki öğrencilerin tarih dersi öntest ve sontest akademik başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla başarı testinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkların anlamlı olup olmadığına belirlemek için bağımlı gruplar için t testi uygulanmıştır.

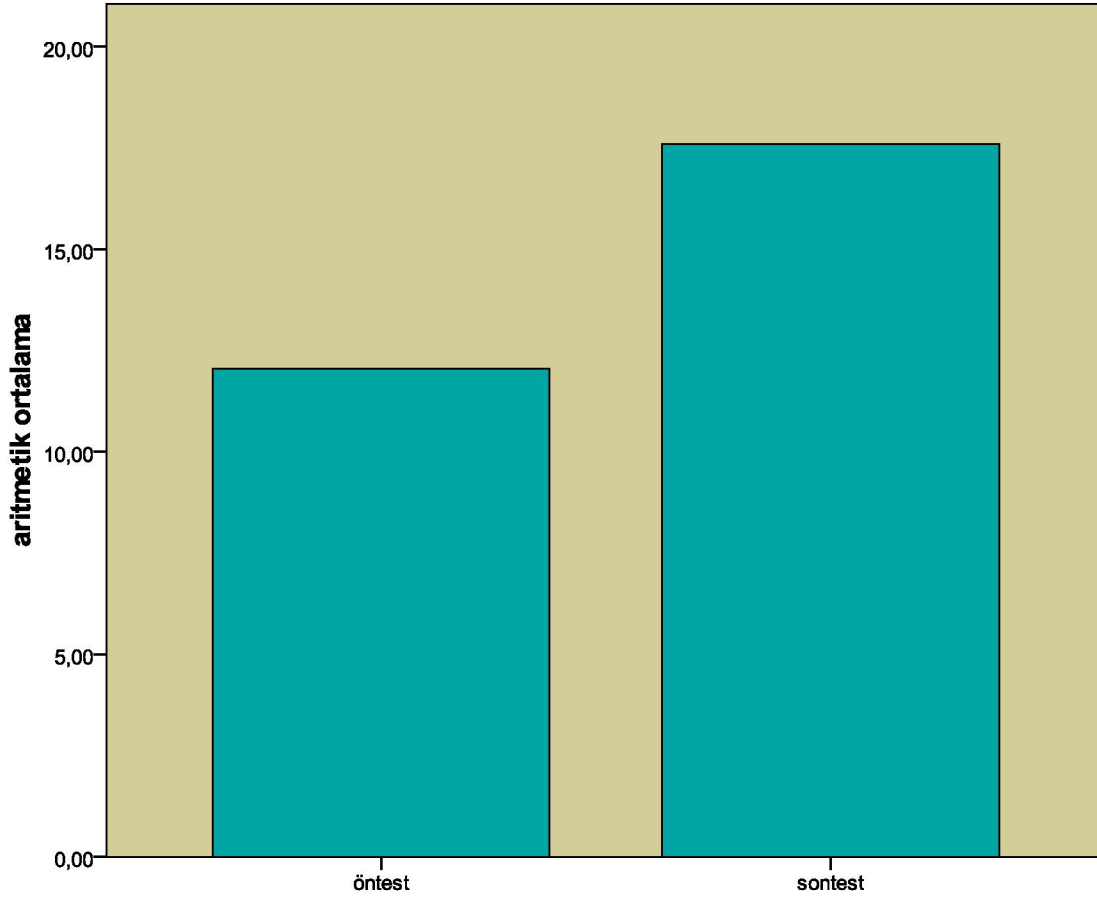
Tablo 13.

Deney Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Akademik Başarıları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Öntest	20	12,05	1,50	19	6,135	,000
Sontest	20	17,60	3,08			

Tablo incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası tarih dersi başarı testinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olmadığı tespit edilmiştir (ön test aritmetik ortalaması $\bar{x}=12,05$, sontest aritmetik ortalaması $\bar{x}=17,60$ ’dır). Bu durum bağımlı gruplar için t testi ile kontrol edildiğinde $p<0,01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu deney grubundaki öğrencilerin sanal müze gezi çalışmaları ile uygulama yapmadan önceki başarıları ile uygulama sonrasındaki akademik başarılarının, uygulama sonrasına yani sontest lehine farklılaştığının kanıtıdır.

Bulgulardan deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersi öntest ve sontest akademik başarıları arasında fark olduğunun yani uygulama öncesi ve sonrası aritmetik ortalamaların farklılaştığı söylenebilir (Şekil 4).

Şekil 4. Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersi öntest ve sontest başarıları

4.2. Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular

4.2.1. Deney ve Kontrol Grupları Öntest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde sanal müze gezileri yöntemi uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumları arasında deney öncesi anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla deney ve kontrol gruplarının toplam tutum puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Grupların tutum öntest puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için SPSS 20 istatistik paket programında bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır.

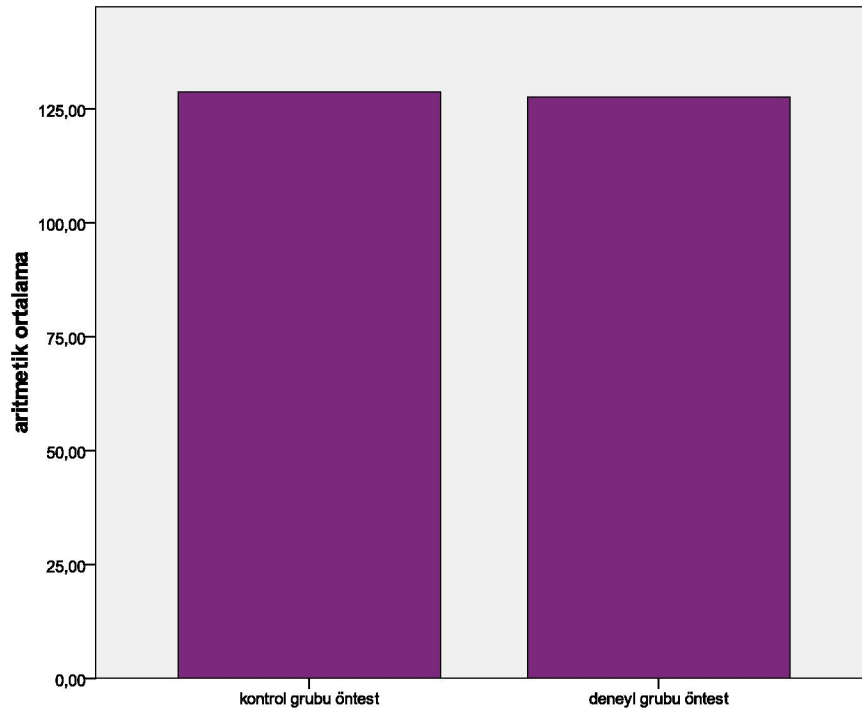
Tablo 14.

Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Öncesi Tutumları ile İlgili Bulgular

Gruplar	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Kontrol	20	128.70	13.27	38	,264	,794
Deney	20	127.60	13.12			

Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi tarih dersine yönelik tutum puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (deney grubunun tutum puanı aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =127.60, kontrol grubunun tutum puanı aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =128.70'dir). Bu durum t testi ile kontrol edildiğinde $p>0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubu öğrencilerin uygulama öncesindeki tutumlarının birbirlerine denk olduğunun kanıtıdır.

Bulgulardan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tarih dersine yönelik tutum ön test puanları arasında fark olmadığı yani benzer olduğu söylenebilir (Şekil 5).

Şekil 5. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tarih dersine yönelik tutum ön test puanları

4.2.2. Deney ve Kontrol Grupları Sontest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde sanal müze gezileri yöntemi uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumları arasında deney sonrası anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla deney ve kontrol gruplarının toplam tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Grupların tutum sontest tutum puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için SPSS 20 istatistik paket programında bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır.

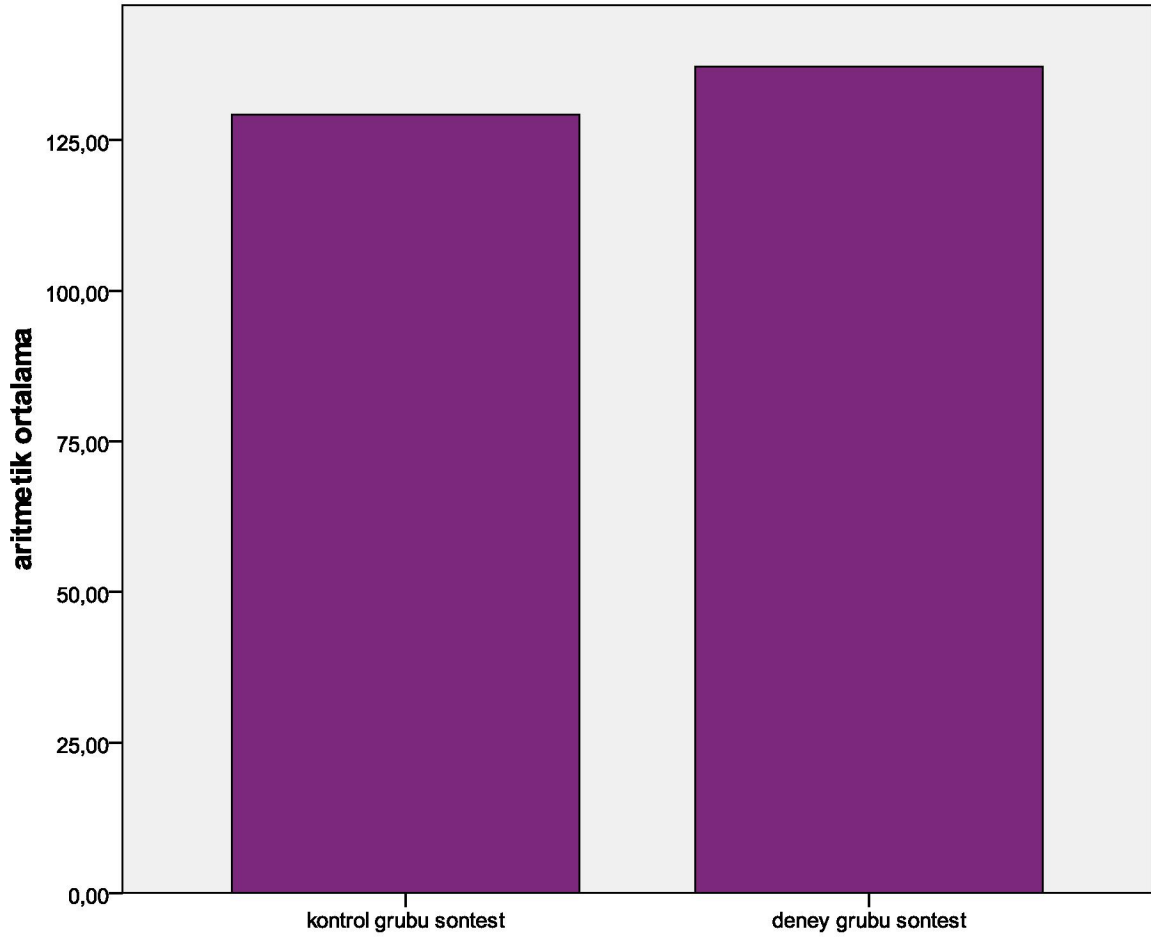
Tablo 15.

Deney Grubu ile Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Deney Sonrası Tutumları ile İlgili Bulgular

Gruplar	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Kontrol	20	129.25	11.73	38	2,384	,022
Deney	20	137.20	9.21			

Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası tarih dersine yönelik tutum toplam puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olmadığı tespit edilmiştir (deney grubunun tutum puanı aritmetik ortalaması $\bar{x}=137.20$, kontrol grubunun tutum puanı aritmetik ortalaması $\bar{x}=129.25$ 'dir). Bu durum t testi ile kontrol edildiğinde $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubu öğrencilerin uygulama sonrasındaki tutumlarının birbirlerinden farklı olduğunun yani sanal müze ile ders işlenen deney grubu öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumlarının geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğunun kanıtıdır.

Bulgulardan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney sonrası tarih dersine yönelik tutum sontest puanları arasında farkın olduğu yani benzer olmadıkları söylenebilir (Şekil 6).

Şekil 6. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney sonrası tarih dersine yönelik tutum sontest puanları

4.2.3. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Öntest ve Sontest Tutumları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde geleneksel yöntem uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla tutum ölçeğinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkların anlamlı olup olmadığına belirlemek için bağımlı gruplar için t testi uygulanmıştır.

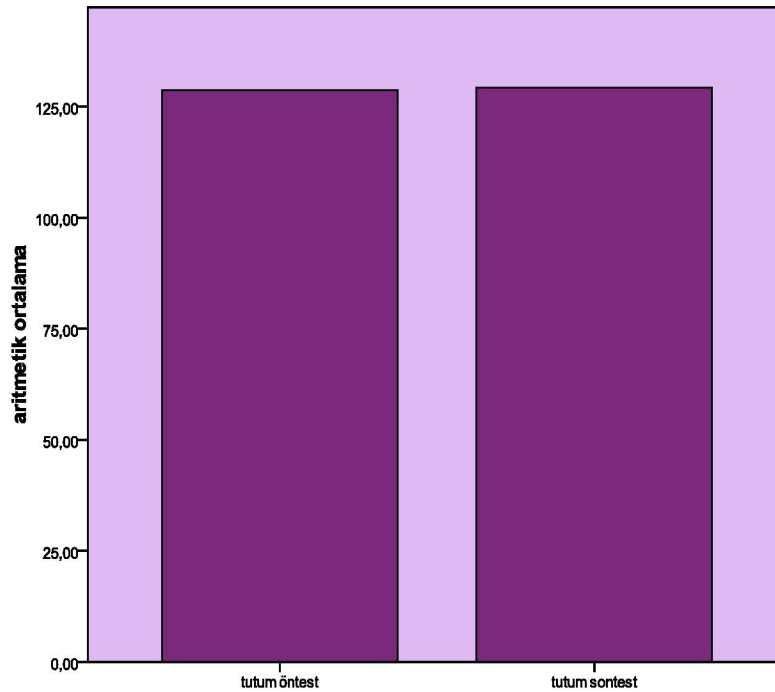
Tablo 16.

Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Öntest	20	128.70	13.27	19	,164	,871
Sontest	20	129.25	11.73			

Tablo incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası tarih dersine yönelik tutum ölçeğinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (ön test tutum puanları aritmetik ortalaması $\bar{x}=128.70$, sontest tutum puanları aritmetik ortalaması $\bar{x}=129.25$ 'dir). Bu durum bağımlı gruplar için t testi ile kontrol edildiğinde $p>0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesindeki tutumları ile uygulama sonrasında tutumlarının birbirine yakın olduğunun kanıtıdır.

Bulgulardan kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir farkın olmadığına yani uygulama öncesi ve sonrası tutum puanları aritmetik ortalamalarının benzer oldukları söylenebilir (Şekil 7).

Şekil 7. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersine yönelik tutumları

4.2.4. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Öntest ve Sontest Tutumları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

10.sınıf tarih dersi “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinin öğretiminde sanal müze gezileri yöntemi uygulanan deney grubundaki öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla tutum ölçeğinden elde ettikleri öntest ve sontest tutum puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkların anlamlı olup olmadığına belirlemek için bağımlı gruplar için t testi uygulanmıştır.

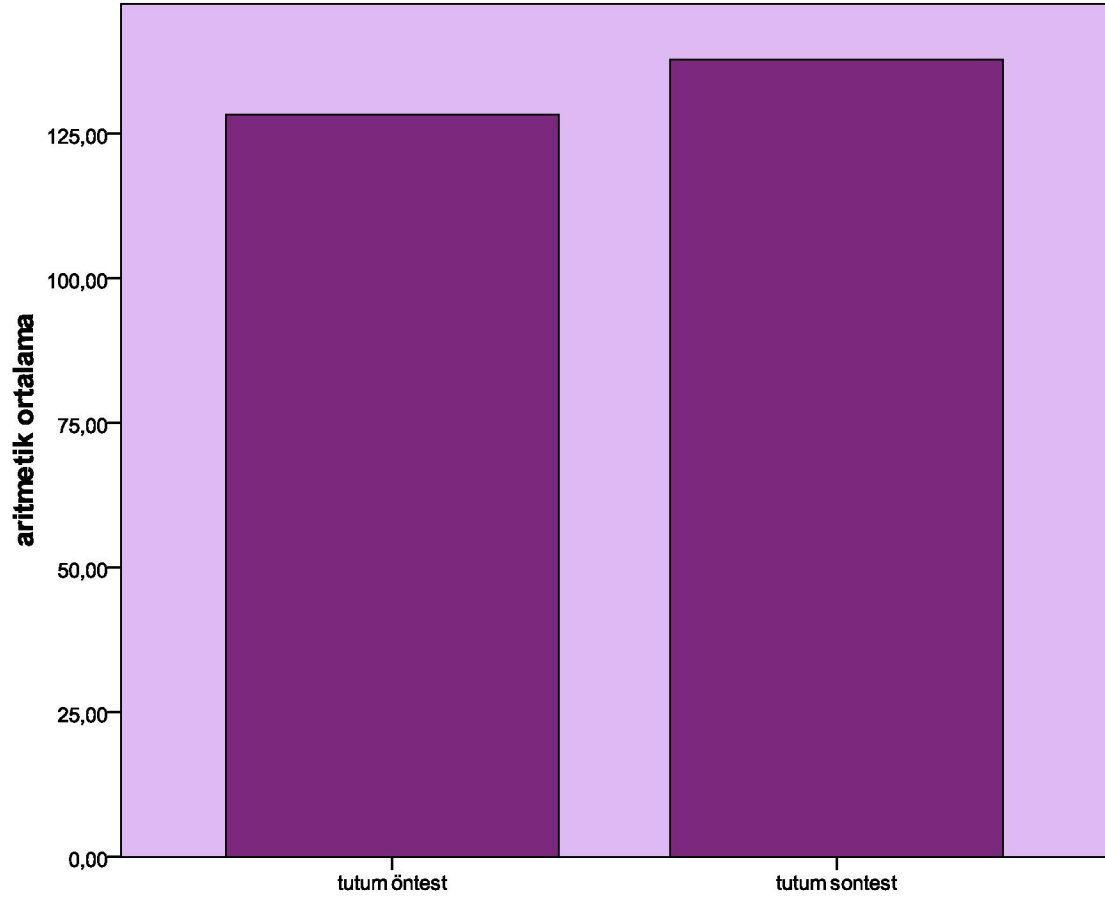
Tablo 17.

Deney Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Tutum Puanları Arasındaki Farklarla İlgili Bulgular

Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Öntest	20	127.60	13.12	19	3.294	,004
Sontest	20	137.20	9.21			

Tablo incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası tarih dersine yönelik tutum ölçeğinden elde ettikleri öntest ve sontest puanlarının aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olmadığı tespit edilmiştir (ön test tutum puanları aritmetik ortalaması $\bar{x}=127.60$, sontest tutum puanları aritmetik ortalaması $\bar{x}=137.20$ 'dir). Bu durum bağımlı gruplar için t testi ile kontrol edildiğinde $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesindeki tutumları ile uygulama sonrasında tutumlarının birbirinden farklı olduğu yani sanal müze uygulamaları ile tarih dersi işlemenin tarih dersine yönelik öğrenci tutumlarını pozitif yönde etkilediği söylenebilir.

Bulgulardan deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir farkın olduğunun yani uygulama öncesi ve sonrası tutum puanları aritmetik ortalamalarının benzer olmadıkları söylenebilir (Şekil 8).

Şekil 8. Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası tarih dersine yönelik tutumları

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgu ve yorumlarına dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Ortaöğretim 10. sınıf tarih dersinde “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesinde, sanal müze gezileri kullanımının öğrenci akademik başarısına ve tarih dersine yönelik tutuma etkisinin incelendiği bu araştırmada ön test-son test kontrol gruplu araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma Ankara ili Gölbaşı ilçesinde bulunan özel bir ortaöğretim okulunda 10. sınıfına devam etmekte olan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deney ve kontrol gruplarını okulun 10/A ve 10/B sınıflarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Deney grubunda bulunan öğrencilerle, araştırmacı tarafından uzaman görüşünden yararlanılarak önceden tespit edilen ve incelenen Topkapı Sarayı Sanal Müzesi, Ayasofya Sanal Müzesi, İstanbul Rahmi Koç Sanal Müzesi ve Panorama 1453 Tarih Sanal Müzesine sınıf içi ortamda sanal geziler düzenlenmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle de Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600) ünitesinin ilgili yedi kazanımı, deney grubu öğrencileriyle aynı zamanda işlenmeye başlanmış ve sürekli derslerde uygulanan, öğretmenin daima etkin olduğu düz anlatım ve soru cevap tekniklerinin kullanıldığı ve sanal müze gezilerine yer verilmeyen öğretim yöntemiyle dersler işlenmiştir.

Temel problem doğrultusunda test edilen alt problemlere ilişkin olarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Öğrenci Başarısına İlişkin Sonuçlar;

1. Araştırma sonucunda sanal müze gezileri kullanılarak yapılan öğretime göre derslerin işlendiği deney grubu öğrencileri ile sanal müze gezileri kullanılmadan öğretmen anlatısına dayalı öğretime göre derslerin işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin başarı seviyeleri, deneysel işlem öncesi yapılan ön test sonucunda yaklaşık değerlerde çıkmıştır. Yani bu iki gruptaki öğrencilerin araştırma sırasında incelenen “Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453–1600)” ünitesine yönelik akademik başarı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
2. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre; geleneksel (yapılandırmacı) tarzda yapılan öğretim, kontrol grubunun başarı artışında etkili olmamıştır denilebilir.
3. Deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortaya çıkan bu fark, kontrol grubunun ön test-son test puan farklılığı ile kıyaslandığında deney grubu açısından ön test-son test puan farklılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç; sanal müze gezileri kullanımı ile yapılan öğretimin öğrenci başarısında daha etkili olduğunu göstermektedir.
4. Sanal müze gezileri kullanılarak yapılan öğretime göre derslerin işlendiği deney grubu öğrencileri ile sanal müze gezileri kullanılmadan öğretmen anlatısına dayalı öğretime göre derslerin işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin başarı seviyeleri, deneysel işlem sonrası yapılan son test sonuçları karşılaştırıldığında deney grubu lehine sonuç alındığı görülmüştür.

Elde edilen bu sonuçlar; sanal müze gezileri etkinliği yapılması ve geleneksel öğretim dışı etkinlik ve teknikler eşliğinde verilen eğitim ile açıklanabilir. Çünkü kontrol grubundaki öğrenciler sadece klasik yöntemlerle, teknoloji kullanılmadan, görsellikten uzak bir şekilde ders işlemiş iken; deney grubundaki öğrencilerin olayları bilgisayar aracılığıyla görsel olarak tanımları sağlanmış ve bu durum deney grubu öğrencilerinde derse karşı olan ilgiyi beraberinde getirmiştir. Bunun sonucu olarak iki grup arasında anlamlı bir başarı farkı oluşmuştur. Bu fark neticesinde tarih derslerinde çağdaş bir yaklaşımla, çağımızın gerektirdiği teknolojik imkânlardan yararlanarak sanal müze gezileri düzenlemenin önemli olduğu

sonucuna varılmıştır. Sanal müze kullanımının derse karşı başarıyı artırıp artırmadığına yönelik bazı araştırmalar (Demirboğa, 2010; Ustaoglu, 2012) mevcuttur. Bu araştırmalarda yapılan sanal müze gezilerinin, araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu gözlemlenmiştir. İlgili araştırmalardaki ortaya çıkan bu sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına İlişkin Sonuçlar;

1. Araştırma sonucunda sanal müze gezileri kullanılarak yapılan öğretime göre derslerin işlendiği deney grubu öğrencileri ile sanal müze gezileri kullanılmadan öğretmen anlatısına dayalı öğretime göre derslerin işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutum seviyeleri, deneysel işlem öncesi yapılan ön test tutum sonucunda yaklaşık değerlerdedir.
2. Kontrol grubu öğrencilerinin tarih dersine yönelik ön test-son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre; geleneksel tarzda yapılan öğretim, kontrol grubundaki öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarında herhangi bir artışa sebep olmamıştır denilebilir.
3. Deney grubu öğrencilerinin tarih dersine yönelik ön test-son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortaya çıkan bu fark, kontrol grubunun ön test-son test tutum puan farklılığı ile kıyaslandığında deney grubu açısından ön test-son test tutum puan farklılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç; sanal müze gezileri kullanımı ile yapılan öğretimin öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını artırmada daha etkili olduğunu göstermektedir.
4. Sanal müze gezileri kullanılarak yapılan öğretime göre derslerin işlendiği deney grubu öğrencileri ile sanal müze gezileri kullanılmadan öğretmen anlatısına dayalı öğretime göre derslerin işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutum seviyeleri, deneysel işlem sonrası yapılan son test sonuçları karşılaştırıldığında deney grubu lehine sonuç alındığı görülmüştür.

5.2 Öneriler

- Araştırma başlangıcında yararlanmak istenilen pek çok müzenin sanal müzeleri olmadığı tespit edilmiştir. Yurdumuzdaki açık hava müzeleri de dâhil olmak üzere tüm müzeler, kendilerini sanal ortama taşınmalı ve sanal müzeler gerekirse CD yardımı ile tüm okul arşivlerinde yerini almalıdır.
- Araştırma sürecinde yararlanılabilecek müzelerin büyük şehirlerde (Ankara, İstanbul gibi) yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durum ülkenin dört bir yanında uygulayıcı durumdaki öğretmenlerin sanal müze gezilerine önem vermesi gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Bu durum sanal müzelerin halen yaygın şekilde kullanılmadığını bizlere göstermektedir. Sanal müzelerin kullanımlarının yaygınlaştırılması için etkin şekilde çalışılması gerekmektedir.
- Sanal müze uygulamaları öğrencilerin tarih dersinin farklılığını algılayabilmeleri için uygun tasarlanmış ve teknolojik araç gereçlerin yer aldığı dersliklerde uygulanmalıdır. Bu sebeple sınıf içi uygulamalarda sanal müze gezilerini kolaylaştıracak donanımlı ortamlar öğretmen ve öğrencilere sunulmalıdır.
- Sanal müze çalışmalarının öğrenciye sağladığı faydalardan bir tanesi bireysel çalışma yapmalarına olanak sağlamasıdır. Bu durum Türk toplumunda eksik olduğunu düşündüğümüz ferdi çalışma yapma eksikliğini de azaltacaktır.
- Müze ziyaretleriyle ilgili en sık bahsedilen şikayetler; okul programını aksatabileceği düşüncesiyle okul idarecilerinin müze ziyaretlerine izin vermek istememeleri, müze ziyaretlerinin çok fazla emek gerektirmesi, zaman ve maddi sıkıntılar, kalabalık grupların müzelerde kontrolünün zor olması, bürokratik süreçlerin zorluğu. Bu sıkıntıların üstesinden gelinmesi için sanal müzelerden faydalanabileceği değerlendirilmiştir.
- Okulun öğretim ortamlarında tek kurum olma özelliği, teknolojinin baş döndürücü bir şekilde geliştiği günümüzde değişikliğe uğramıştır. Tarih öğretiminin, sadece sınıf ortamında ve de tarih ders kitaplarına dayalı şekilde yapılması yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla öğrenme sürecinde farklı ortamların kullanılması gerekmektedir. Sanal müze ziyaretleri öğrencilerin okul dışında da öğrenim faaliyetlerinde bulunmasına yol açacağından tavsiye edilmektedir.

- Sanal müzelerin tarih öğretiminde kullanımının sınırlı olmasının gerekçeleri arasında, tarih öğretmenlerinin sanal müzelerin eğitim öğretim sürecinde nasıl kullanılacağına yönelik yeterli bilgi sahibi olmamaları kanaatimce önemli bir yer tutmaktadır.Bundan hareketle hem mevcut hem de geleceğin tarih öğretmenlerinin sanal müze yaklaşımları tespit edilip,gerekli eğitimin verilmesi gerekmektedir.
- Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan 'Fırsatları Arttırma ve Teknolojik İyileştirme Hareketi :FATİH' projesi ile bakanlık tüm Türkiye'de dersliklere birer adet dizüstü bilgisayar,projeksiyon cihazı ve akıllı tahta koymaktadır.Projenin ön kısımlarında her öğrenciye tablet bilgisayar verilmesi öngörülmektedir.Bu gelişmeler, tarih öğretiminde bilgisayar teknolojisinin kullanılmasının yaygınlaşmasına dolayısıyla öğrenciler tarafından sanal müze ziyaretlerinin sıklıkla yapılmasına sebep olacaktır.
- Öğretim amaçlı olarak tasarlanacak sanal müze ortamları için, eğitimcilerden ve öğretim tasarımcılarından yardımlar alınması gerekmektedir.Başarılı bir sosyal etkileşim alanı oluşturacak ve öğrencilerde tarih ve milli kültür bilinci oluşturacak üç boyutlu site tasarımları geliştirilmesi gerekmektedir.Bu sayede sanal müze ziyaretlerinin yararı beklenenden daha fazla olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1998). *Etkili öğrenme ve öğretme*. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, İzmir.
- Akmehmet, T. (2008). Müzelerin tarih öğretiminde nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması ve ilköğretim sosyal bilgiler öğretimi, *Milli Eğitim Dergisi*, 180, 50-66.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, B. (2009). Tarih derslerinde yerel tarih, müze ve öğren yerlerinin kullanımı. M. Demirel ve İ. Turan (ed.), *Tarih Öğretim Yöntemleri*, (113-128), Ankara: Nobel.
- Ata, B. (2010). *Sosyal bilgiler eğitiminde müzelerin önemi*. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler). Sosyal Bilgilerin Temelleri (ss.191-205). Ankara: Maya.
- Atagok, T. - Özcan, O. (2001). *Virtual museums in Turkey. museum international*. Paris: Blackwell.
- Bakbaşı, C. (2010). İstanbul'da müzeler temel yapısal özellikler, fırsat ve tehditler. *Politika Önerileri Sektörel Araştırma Raporu*, İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri, İstanbul.
- Barlas-Bozkuş, Ş. (2014). Kültür ve sanat iletişimi çerçevesinde Türkiye'de sanal müzelerin gelişimi, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26, 329-344.
- Bıçakçı, İ. (2008). *İletişim ve halkla ilişkiler*. İstanbul: İletişim.

- Bingöl, H.O. (2008). *Fotoğrafta sanal gerçeklik ve müzeler yolu ile sanat eğitime katkıları (Anıtkabir, Anadolu medeniyetleri müzesi uygulaması)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boyraz, B. (2012). İletişim bağlamında müze teknolojileri ve müzelerde enformasyon, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 1(2). 23-33.
- Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boztepe, S. (2009). *Bir iletişim biçimi olarak askeri müzelerin iç mekan sergilemelerinde grafik tasarımı işlevi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Burcaw, G. E. (1997). *Introduction to museum work*. 3rd ed. Walnut Creek, London, New Delhi: Alta Mira.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005), Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları. Ankara: Varan.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel desenler*. (1. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Cengiz, E. (2006). Müze pazarlaması: Pazarlama karması elemanlarının müzelere uyarlanması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 87-108.
- Çelik, Ş. (2012). *Türkiye’de özel müzecilik ve baskı müzesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çepni, S. (2001). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Erol.
- Çınar-Kartaler, Y. (2009). *Müzecilik eğitiminde yeni eğilimler Türkiye’de müzecilik ve mesleki eğitim*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çolak, C. (2006). *Sanal müzeler*. İNET-TR. 11. Türkiye’de İnternet Konferansı’nda sunulmuş bildiri. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Demirboğa, E. (2010). *Sanal müze ziyaretlerinin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal kazanımları üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dokak, H. (2009). “*müze işletmeciliği hakkında*”, *geçmişten geleceğe Türkiye’de müzecilik II bildiriler* (Eğitim, İşletmecilik ve Turizm Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erbay, F. (1992). *Çağdaş müze işletmeciliğinde planlama fonksiyonu ve planlama açısından müzelerin değerlendirilmesine yönelik uluslararası bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erbay, F. (1999). *Müzelerin kurumsallaşmasında yönetsel farklılıklar, yeniden müzeciliği düşünmek*. (Derleyen: Tomur Atagök), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basın-Yayın Merkezi.
- Ermiş, B. (2010). *İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde “Üç boyutlu sanal müze ziyareti” etkinliğine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gerçek, F.(1999) , *Türk müzeciliği*, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Güler, A. (2009). *Programlı ve etkili bir müze gezisi için geliştirilen müze eğitim paketinin etkinliğinin ölçülmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Halil, C. (1994). *Organizasyon ve yönetim*. Ankara: Yargı.
- Haseki, S. (2008). *Günümüzdeki müzecilik anlayışı ve müze mimarisindeki değişimler: Antalya müzesi örneği*. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi*. (Çev. M. Ö. Evren, E. G. Kapçı). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.
- Işık, A. (2008). *Grafik tasarım açısından müze tanıtım cd’leri ve Ayasofya Müzesi’ni tanıtıcı çoklu ortam cd çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- İhtiyar, M. N. (2011). *Çağdaş müzecilik ve kent müzeciliği yeni bir program önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabıyık, A. (2007). *Çağdaş sanat müzeciliği kapsamında Türkiye'deki müzecilik hareketlerine bir bakış*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kırca, S. S. (2008). *Tüketicilerin müze ziyaret alışkanlıkları ve müze tercihlerini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kızılyaprak, Z. A. (2000). *Müzecilikte yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Madran, B. (1999). *Müze türleri*. (Der. Tomur A.), Yeniden Müzeciliği Düşünmek İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Madran, B. ve Önal Ş. (2000). *Yerellikten küreselliğe uzanan çizgide tarihin çok paylaşımlı vitrinleri: müzeler ve sunumları*. Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar; Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Ören, F. (2005). *İlköğretim 7. sınıf fen bilgisi dersinde öğrenme halkası yaklaşımının, öğrencilerin başarı, tutum ve mantıksal düşünme yetenekleri üzerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özer, N. D. (2007). *Sanal ortamda müzecilik (Sanal mimarlık müzesi)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkasım, H. (2009). *Türkiye'de müzecilik eğitimi*. Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik II Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Ankara: VEKAM.
- Özkasım, H. (2013). *Müzecilik ve sergileme*, Ankara: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Öztürk, İ.H. (2012). *Tarih öğretiminde bilgi ve iletişim teknolojileri kuram ve uygulama*. İstanbul: Kriter.

- Poyraz, M. (2007). *Müzelerde ısı, ışık, nem*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Schweibenz, W. (1998). *The virtual museum: New perspectives for museums to present objects and information using the internet as a knowledge base*.
- Seidel, S. ve Hudson, K. (1999). *Müze eğitimi ve kültürel kimlik*. (Hazırlayan: Bekir Onur), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Seidel, S. ve Hudson, K. (1999). *Müze eğitimi ve küresel kimlik uluslararası iki çalışma raporu*. (Çev. B. Ata), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Sezgin, M. ve Karaman, A. (2009). *Müze yönetimi ve pazarlaması*. Konya: Çizgi.
- Shaw, W. M. K. (2004). *Osmanlı müzeciliği müzeler, arkeoloji ve tarihin görselleştirilmesi*. (Çev. Soğancılar, E.) İstanbul: İletişim.
- Shu-Sheng, L. ve Hsiu-Mei, H. (2006). Information retrieval from the World Wide Web: A user-focused approach based on individual experience with search engines. *Computers in Human Behavior*, 22(1), 501-517.
- Südor, S. (2006). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin interaktif cd yolu ile ilköğretim 6. kademe öğrencilerine tanıtılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tepecik, A. (2007). *Sanat eğitimi ve sanal müze*. Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik I Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Ankara: VEKAM.
- Turgut, M.F. (1978). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Nüve.
- Turgut, Y. (2009). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: Nicel ve Nitel. A. Tanrıöğen (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss.191-249). Ankara: Anı.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. (10. Baskı). Ankara: TDK.
- Tüzün, A. B. (2010). *Modern müze işletmeciliği*. Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Uçar, N. (2011). İstanbul modern sanat müzesi. *Artist Modern*, İstanbul, (24).

- Ulusoy, K. (2010). Open education students' perspectives on using virtual museums application in teaching history subjects. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 7(1), 3-14.
- Uralman, H.(2006). *Müzelerin topluma ulaşılabilirliğinde bilgi yönetimi*. ÜNAK Bilimsel İletişim ve Bilgi Yönetimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara.
- Uslu, Ö. (2008). *İlköğretim ikinci kademesinde görsel sanatlar derslerinde müze ile eğitiminin etkileşimli (interaktif) ortamda gerçekleştirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ustaoğlu, A. (2012). *İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Türk tarihinde yolculuk ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1. Tutum Ölçeği

Değerli Öğrenciler;

Sevgili öğrenciler, bu ölçek sizin tarih dersine karşın tutumlarınızı belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçeği içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Her cümle için ilgili kutucuğu işaretleyiniz ve lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Salih YILDIZ

Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

	Maddeler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Tarih ile ilgili gazete/dergi/internetteki haberleri okumaktan hoşlanmam.					
2	Tarih dersine bir daha gitmeyeceğimi bilseydim üzülürdüm.					
3	Tarih dersi benim için ilginçtir.					
4	Tarih dersinde kendimi rahatsız hissedirim.					
5	Tarih dersi benim için eğlencelidir.					
6	Tarih dersi beni ürkütür.					
7	Tarih dersine karşı güzel duygulara sahibim.					
8	Tarih ders saatinin daha fazla olmasını isterim.					
9	Tarih dersi ile ilgili kavramlar beni çok yorar					
10	Tarih dersi sıkıcıdır.					
11	Tarih dersi olmasa okul benim için daha zevkli hale gelir.					
12	Tarih dersine karşı olan hislerimi olumlu olarak tanımlarım.					
13	Tarih dersine çalışmaktan hoşlandığım bir derstir.					
14	İmkanım olsa tarih dersini kaldırırım.					
15	Tarih dersi geçmişimizdeki yaşanmış olayların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur.					
16	Tarih dersinde zaman sanki duruyor.					
17	Tarih dersini kolay buluyorum.					
18	Tarih dersinin bana daha fazla bilgi verdiğini düşünüyorum.					
19	Tarih dersinde genellikle derse karşı ilgiliyimdir.					
20	Tarih dersinin günlük hayatta önemli bir yeri yoktur.					
21	Tarih dersine çalışmak zorunda olmaktan hoşlanmıyorum.					
22	Tarihle ilgili kitapları okumaktan hoşlanırım.					
23	Tarih dersi eğlenceli değildir.					

Ek 2. Başarı Testi

Değerli öğrenciler,

Sizlere işlemiş olduğumuz konuyla ilgili olarak, aşağıdaki cevaplamanızı istediğim 25 adet soru sorulmaktadır. Yanlış cevaplar doğru cevabı götürmeyecektir. İçtenlikle cevaplamanızı ümit ediyorum.

Salih YILDIZ

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. İstanbul'un fethinin aşağıdaki sonuçlarından hangisinin Osmanlı ekonomisinin güçlenmesine ortam hazırladığı söylenebilir?
 - a) Osmanlı toprak bütünlüğü sağlanmıştır.
 - b) İstanbul,daimi başkent haline getirilmiştir.
 - c) İstanbul'dan İtalya'ya giden Bizanslı bilim adamları Rönesans'ın başlamasına etki etmişlerdir.
 - d) İpek Ticareti Yolu Osmanlı denetimi altına girmiştir.
 - e) Türklerin İslam dünyasındaki saygınlığı artmıştır.
2. İstanbul'un fethiyle Hristiyan halka din ve inanç hürriyeti tanınmış ve Ortodoks Kilisesi koruma altına alınarak Ortodoksların himayeciliği görevi üstlenmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu politikasının aşağıdakilerden hangisine yönelik olduğu söylenemez?
 - a) Batıya düzenlenecek seferlerde Ortodoksların desteğini kazanma
 - b) Katolik Kilisesi'ne karşı Ortodoks Kilisesi'ni güçlendirme
 - c) Sınırların içerisindeki Ortodoks halkın devlete bağlılığını artırma
 - d) Hristiyan aleminde birlik ve beraberliği sağlama
 - e) Hristiyan tebaaya karşı hoşgörülü davranma
3. İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet buradaki Hristiyanların iyi muamelede bulunmuş, herkesin inanç ve ibadet bakımından özgür olduğunu belirtmiş ayrıca isteyenlerin İstanbul'u terk edebileceğini söylemiştir. Fatih Sultan Mehmet'in bu şekildeki davranışı onun hangi özelliğini yansıtmaktadır?
 - a) Hoşgörü ve adaletli oluşunu
 - b) Mücadeledeki yönünü
 - c) Azimli ve cesaretliliğini
 - d) Teşkilatçı yapısını
 - e) Askeri yeteneğini
4. II Mehmet (Fatih)döneminde Karadeniz'in bir Türk gölü haline gelmesinde I. Amasra II. Kırım III. Trabzon bölgelerinden hangisinin fethinin önemli bir etken olduğu savunulabilir?
 - a) Yalnız I
 - b) Yalnız II
 - c) I ve II
 - d) II ve III
 - e) I.II.ve III

5.İstanbul'un ele geçirilmesinin I. büyük surların şahsi topraklarıyla yıkılacağını anlaşılması II. Türklerin Avrupa'daki ilerleyişinin hızlanması III. İstanbul'un Osmanlı Devleti'nin başkenti haline gelmesi sonuçlarından hangisinin Avrupa'daki siyasi dengelerin etkili olduğu savunulamaz?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) I ve II
- d) I ve III
- e) II ve III

6. Fatih Sultan Mehmet döneminde Belgrad hariç bütün Sırbistan ,Eflak,Boğdan,Bosna Hersek ve Arnavutluk ele geçirilmiştir. Buna göre Fatih Sultan Mehmet dönemiyle ilgili olarak aşağıdaki yorumlardan hangisini ulaşılamaz?

- a) Devletin sınırlarının genişlediğine
- b) Ülke nüfusunun arttığına
- c) Doğu sınırlarının tehdit altına girdiğine
- d) Avrupa'da ilerlemeye devam edildiğine
- e) Balkan politikasında başarı sağlandığına

7. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin en üst yönetim organı olanı Divanı hümayun'un özelliklerinden biri değildir?

- a) Orhan Bey zamanında kurulması
- b) II.Mahmut Döneminde kaldırılmasına
- c) II.Mehmet'ten sonra başkanlığa sadrazamın getirilmesi
- d) Üyelerin müslim gayr-i müslim karması olması
- e) Üyelerin padişah tarafından atanması ve görevden alınması

8.Osmanlı İmparatorluğunun üç kıta üzerinde uzun süre egemenlik kurmuş olması bu imparatorluğa,

- I. Stratejik bakımdan önemli konumda olma
 - II. Farklı dil ve milletlerden çok sayıda kişiyi barındırma
 - III. Merkezîyetçi sistemi benimseme
- Özelliklerinden hangilerini kazandırmıştır?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I,II ve III

9. Osmanlı İmparatorluğunda hattatlığa yaygın bir meslek olması, aşağıdakilerden hangisini geciktirme nedenlerinden biridir?

- a) Esnaf Teşkilatının kurulması
- b) Dini kitapların matbaada basılmasını
- c) Medreselerin yaygınlaşmasını
- d) Arapça'nın bir bilim dili olmasının
- e) Çiftçilik sanatının gelişmesini

10. Aşağıdakilerden hangisi Coğrafi keşiflerin Osmanlı Devleti üzerindeki etkilerinden biri değildir?

- a) Keşfedilen yerlerin Avrupa'ya taşınan değerli madenlerden Avrupa'dan Osmanlı ülkesine girmesi
- b) Osmanlı parasının değer kaybetmesi
- c) Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki bilimsel ve teknik gelişmelere yabancı kalması
- d) Osmanlı ülkesinde fiyat artışlarının olması
- e) Osmanlı ülkesinden geçen ticaret yollarının önemini kaybetmesi

11.

I. Coğrafi keşifler

II. Milliyetçilik akımları

III. Sanayi inkılabı

Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyılda yukarıdaki gelişmelerden hangileri ekonomik alanda etkili olmamıştır?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) Yalnız III
- d) I ve II
- e) I,II ve III

12. Avrupa XVII yüzyıl boyunca daha büyük boyutlu bir sanayiye geçmek ve lonca düzeyinde üretimi aşmak için uğraşmış ve XVII yüzyılda bunu gerçekleştirmiştir. Avrupa, sanayi toplumuna doğru yol alırken tarım üretimi azalmış Osmanlı Devleti'nden tarım ürünleri almaya başlamıştır. Bu durumun Osmanlı Devleti'nde aşağıdakilerden hangisine neden olduğu savunulamaz?

- a) Elinde bulunan ipek ve baharat yollarının önem kazanmasına
- b) İpekli sanayinin ham ipeğe, sof sanayinin yapağıya dönüşmesine
- c) Tarım üretiminin geçimlik düzeyden
- d) Pazar ekonomisi düzeyine gelmesine
- e) Esnaf gruplarının kendi aralarında paylaşması gereken ham maddenin yurt dışına çıkmasına

13. Ortaçağ' da Hindistan'da ve Çin'den Avrupa'ya gelen malların çok el değiştirmesi bu malların Avrupa'da pahalıya satılmasına neden oluyordu. Bu durum Yeni Çağ başlarında Avrupalıları aşağıdakilerden hangisine yöneltmiştir?

- a) Asya ülkeleri ile doğrudan ticaret yapma yollarını aramaya
- b) Asya'dan Avrupa'ya göçleri engellemeye
- c) Asya ülkeleri ile siyasi ilişkileri geliştirmeye
- d) Temel ihtiyaç maddelerini değiştirmeye
- e) Tüketim mallarının dağıtımını sınırlandırmaya

14."Osmanlı ülkesinde eyalet sınırları içinde ortaya çıkan sorunlar, önce Eyaleti Divan-ı Hümayun'a başvuruldu" bu durum Osmanlı yönetiminin aşağıdaki özelliklerinden hangisini vurgulamaktadır?

- a) Osmanlı Devleti'nin idari bakımdan yönetim birimlerine ayrılmıştır.
- b) Divan son kararın alındığı kurumdur.
- c) Eyalet Divanı Divan-ı Hümayun'a bağlı olarak çalışmaktadır.
- d) Divan yasama organı gibi çalışmaktadır.
- e) Osmanlı'da merkeziyetçiliğe önem verilmiştir

15.İslamiyet inancında resmin yasak olması nedeni ile Osmanlılarda el sanatları ve benzer alanlarda gelişmeler olmuştur. Genelde Osmanlı siyasi ve sosyal yaşamını konu alan ve resimlerden farklı bir tarzda yapılan sanat dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Oymacılık
- b) Minyatür
- c) Hat
- d) Çini
- e) Ebru

16.

I. Fatih Sultan Mehmet zamanında yapılması ve zamanla yeni yapıların eklenmesi

II. Devletin başkentinde inşa edilmiş olması

III. Divanîhümayun üyelerinin aileleriyle birlikte oturduğu var olması

Yukarıdakilerden hangileri Topkapı Sarayı'nın özellikleri arasında yer alır?

- a)Yalnız I
- b)Yalnız II
- c)Yalnız III
- d)I ve II
- e)II ve III

17.XVI yüzyıl Osmanlı-Türk mimarisinin en büyük ustası kimdir?

- a) Mimar Sinan
- b) Yakup Şah
- c) Mimar Ayaz
- d) Mimar Kemalettin
- e) Mimar Hayrettin

18.Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde XVII yüzyıldan itibaren medreselerde okutulan derslerden biri değildir?

- a) Kimya
- b) Kelam
- c) Fıkıh
- d) Hadis
- e) Kuran

19.Baharat ve İpeği Uzak Doğu'dan Avrupa'ya taşımada kullanılan yolun değişmesi aşağıdaki devletlerden hangisinin ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir?

- a) Osmanlı Devleti
- b) İhşitoğulları
- c) Büyük Selçuklu Devleti
- d) Altınordu Devleti
- e) Tolunoğulları Devleti

20. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı İmparatorluğunun Yükselme Devrinde gerçekleşen bir durum değildir?

- a) Osmanlı Devleti'nin çağının güçlü devletlerinden biri haline gelmesi
- b) Osmanlıların batıdaki en geniş sınırlarına ulaşması
- c) Osmanlıların ilk kez Avrupa'ya geçmesi
- d) Sadrazamların Divana başkanlık etmesi
- e) İslam dünyasında Osmanlı Devleti'nin etkisinin artması

21. Sinan öncesi klasik dönemin en büyük külliyesi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) İstanbul Fatih Külliyesi
- b) İstanbul Sultan Selim külliyesi
- c) Amasya II. Beyazıt külliyesi
- d) Edirne II. Beyazıt külliyesi
- e) İstanbul II. Beyazıt külliyesi

22. Osmanlıda ilk medrese aşağıdakilerden hangisi tarafından açılmıştır?

- a) Orhan Bey
- b) I. Murat
- c) II. Murat
- d) Orhan Bey
- e) Yıldırım Beyazıt

23. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde divan örgütünün özelliklerinden biri olarak gösterilemez

- a)Devletin en önemli yönetim kurumu olması
- b) Gerektiğinde yargı yetkisinin de kullanılması
- c) Fatih' e kadar toplantılara padişahların başkanlık etmesi
- d) Padişahın egemenlik haklarının kısıtlaması
- e) Yükselme döneminden sonra öneminin giderek kaybetmesi

24.Fatih döneminde Devlet adamı yetiştirmek amacıyla Topkapı Sarayı'nda açılan okul aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Mekteb-i Ulum-u Ebediye
- b) Mekteb-i Maarif-i Adliye
- c) Enderun Mektebi
- d) Süleymaniye Mektebi
- e) Mekteb-i Rüştîye

25.Osmanlı'da halka mesleki eğitim aşağıdaki-lerden hangisinde verilmiştir?

- a) Kütüphanelerde
- b) Enderunda
- c) Loncalarda
- d) İmaratlarda
- e) Darülmaarifte

Ek 3. Uygulama İçin Alınan İzinler

T.C.
GÖLBAŞI KAYMAKAMLIĞI
Özel Atlantik Ahmet Ulusoy Anadolu Lisesi Müdürlüğüne

Sayı : 903/062
Konu : Salih YILDIZ

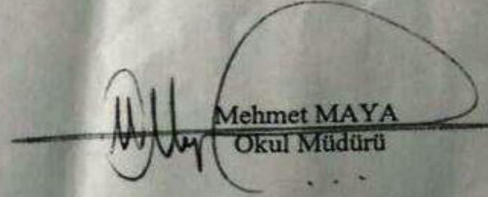
17/08/2015

GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜNE
ANKARA

İlgi : 12.08.2015 tarih ve 302/3436 sayılı yazınız gereğince.

Enstitünüz Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Salih YILDIZ, Yrd. Doç. Dr. Bahadır KILCAN danışmanlığında yürüttüğü **“Tarih Eğitiminde Sanal Müzelerin 10.Sınıf Lise Öğrencilerinin Tutum ve Başarısına Etkisi”** konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili uygulama yapması için okulumuz uygundur.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet MAYA
Okul Müdürü

Adres : Menderes Cad. Andaç Sokak No:16 Gölbaşı/ANKARA
Tel : 0 312 460 20 20 (pbx) 10 hat Fax : 0 312 460 20 30

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : 80287700-302.08.01/3436
KONU : İzin (Salih YILDIZ)

ANKARA
12.08.2015

ATLANTİK EĞİTİM KURUMLARI
ÖZEL AHMET ULUSOY LİSELERİ

Enstitümüz Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Salih YILDIZ**, Yrd. Doç. Dr. Bahadır KILCAN danışmanlığında yürüttüğü “Tarih Eğitiminde Sanal Müzelerin 10. Sınıf Lise Öğrencilerinin Tutum Ve Başarısına Etkisi” konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili uygulama yapması için Ankara İli Atlantik Eğitim Kurumları Özel Ahmet Ulusoy liselerinde uygulama yapmak istemektedir.

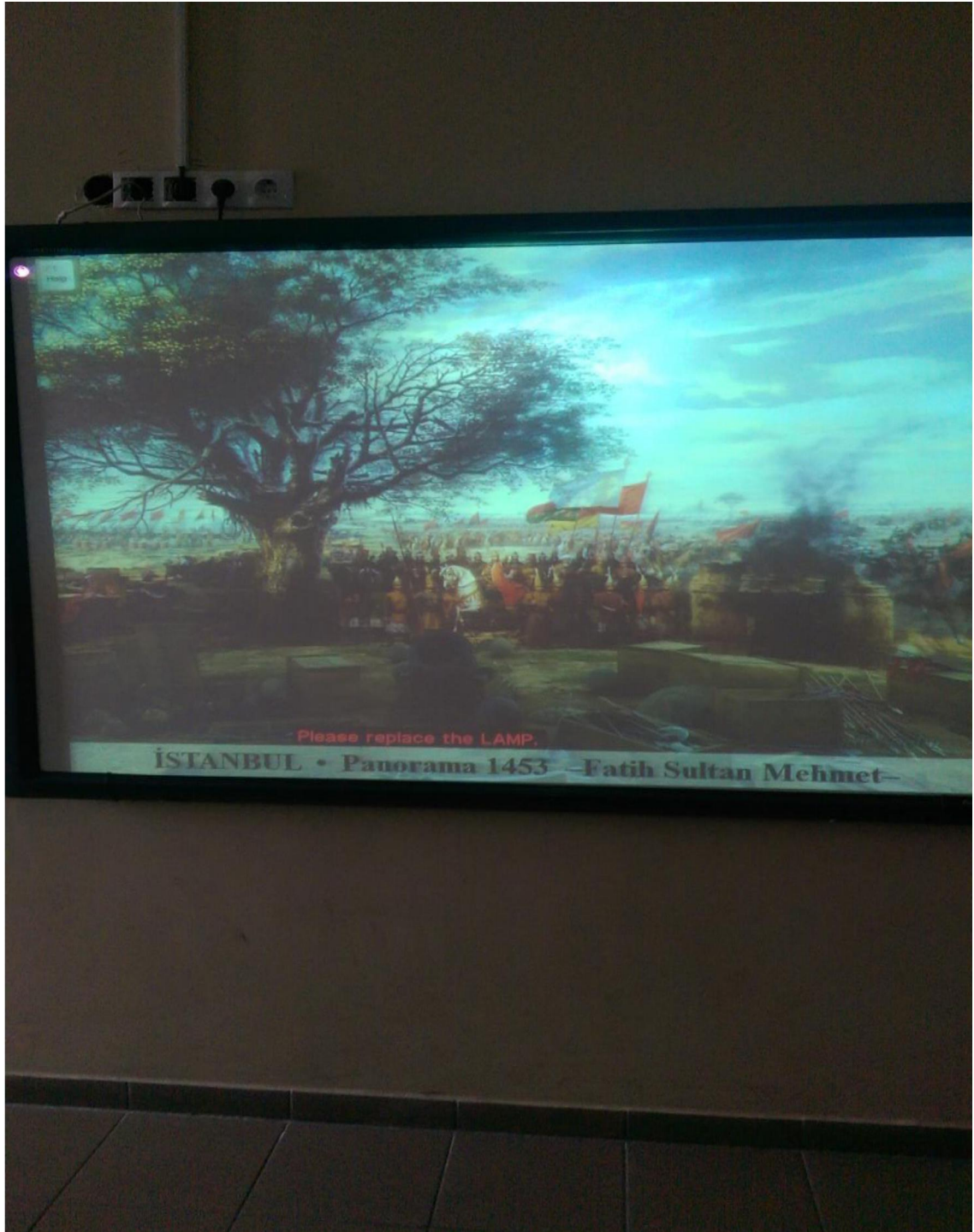
İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Yrd. Doç. Dr. Osman ÜNAL
Müdür Yardımcısı

Ek 4. Uygulama Resimleri

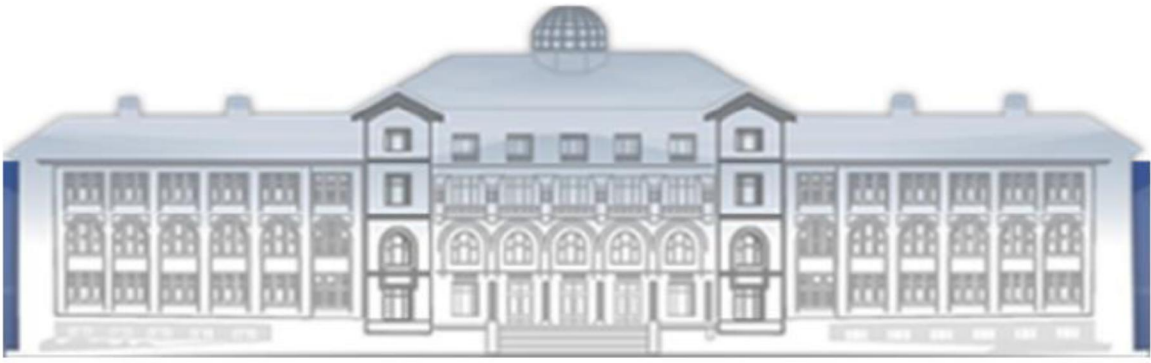

GAZİ GELECEKTİR..